

MD 15

Metodološki dokument

ISSN 1840-1082

POSLOVNE STATISTIKE

STRUKTURNE POSLOVNE STATISTIKE (PILOT ISTRAŽIVANJE ZA 2009. GODINU)

Bosna i Hercegovina

**Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine**

**Federalni zavod za statistiku
Federacije
Bosne i Hercegovine**

**Republika Srpska
Republički zavod za statistiku**

Sarajevo, rujan 2011.

Izdaje: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine,
Zelenih beretki 26, 71000 Sarajevo,
Bosna i Hercegovina

Odgovara: Zdenko Milinović, ravnatelj

Podatke pripremili: Radna skupina za strukturne poslovne statistike

Tima Karačić, Jasna Hadžić, Mia Šimović, Bojana Cicović, Alen Mrgud-
Agencija za statistiku BiH;
Alma Čolpa, Aida Ljuca, Amina Muhić, Asmira Hotović-
Federalni zavod za statistiku FBiH;
Jelena Glamočika, Sanela Vasiljević, Darko Marinković, Nevenka Bozalo,
Želimir Radišić, Slađana Nikić, Biljana Jeličić -
Republički zavod za statistiku RS.

Lektura: Amra Kapetanović

Dizajn i prijelom: Lejla Rakić

Tisak: Štamparija Avery, Sarajevo

Molimo korisnike Publikacije da prilikom uporabe podataka obvezno navedu izvor

Predgovor

U procesu harmonizacije propisa s EU standardima i pridruživanja Europskoj uniji od statističkih institucija BiH se očekuje da svoje aktivnosti i rezultate usklade sa zahtjevima Europskog statističkog sustava. Razvitak Strukturnih poslovnih statistika sukladno sa EU Regulativom broj 295/2008, kojom je uspostavljen jedinstveni okvir za prikupljanje, obradu, prijenos i vrednovanje statističkih podataka o strukturi, aktivnostima, konkurentnosti i uspješnosti poslovanja, je važan statistički prioritet u tom procesu.

Početak razvitka Strukturnih poslovnih statistika u BiH veže se uz CARDS Twinning Projekt „Podrška EU statističkom sektoru BiH“, koji je implementiran od 2006. do 2008. godine. Cilj istoimene potkomponente Projekta bio je razviti početnu metodologiju za Strukturne poslovne statistike i implementirati je kroz Pilot istraživanje. Pilot istraživanje je provedeno za 2007. godinu i njime su obuhvaćena poduzeća iz dva područja djelatnosti: Ugostiteljstvo i Promet, skladištenje i komunikacije. Statistički poslovni registar se nije mogao koristiti kao okvir za izbor jedinica za Pilot istraživanje obzirom da je njegov razvitak započeo kroz isti Projekt. Stoga je izbor uzorka napravljen na temelju administrativnih podataka entitetskih zavoda koji su, zbog nedostatka stratifikacionih varijabli, dopunjeni raspoloživim podacima iz statističkih istraživanja. Rezultat zajedničkog rada statističara iz tri statističke institucije BiH (metodologa, stručnjaka za uzorak i IT) i stranih eksperata, angažiranih kroz Projekt, predstavljen je u publikaciji “Poslovne statistike - Planiranje novih strukturnih poslovnih istraživanja u BiH”.

Daljnji razvitak Strukturnih poslovnih statistika nastavljen je kroz šestomjesečni „Twinning Light Project“ koji je realiziran u 2010. godini. Cilj Projekta bio je dodatno osposobljavanje statističara za provođenje istraživanja i poboljšanje metodologije, što je praktično primijenjeno kroz provođenje strukturnog Pilot istraživanja za 2009. godinu. Pripremu i provođenje Pilota samostalno su uradili domaći statističari, metodolozi, stručnjaci za uzorak i stručnjaci za IT. Rad se odvijao uz dobru suradnju statističara svih profila iz tri statističke institucije. Pilotom za 2009. testirane su sve faze provođenja istraživanja, izvršena su unaprijedenja u smislu korištenja Statističkog poslovnog registra kao okvira za izbor uzorka i proširenje rezultata na totale, a obuhvaćene su i nove djelatnosti, Industrija i Građevinarstvo. Nakon provedenog Pilot istraživanja za 2009. godinu, strukturno poslovno istraživanje preraslo je u redovito godišnje istraživanje za prikupljanje i obradu podataka o strukturnim varijablama i indikatorima za razinu BiH i entiteta. U vrijeme nastanka ove publikacije u tijeku je provođenje prvog redovitog strukturnog istraživanja za referentnu 2010. godinu. Uključivanje drugih ekonomskih djelatnosti u istraživanje bit će nastavljeno do potpune usklađenosti sa EU 295/2008 Regulativom.

Metodologija rada, instrumenti za provođenje istraživanja i rezultati Pilot istraživanja za 2009. prikazani su u ovoj publikaciji. Publikacija je prvenstveno namijenjena predmetnim statističarima, ali može poslužiti i drugim korisnicima, u svrhu boljeg razumijevanja međunarodnih i EU standarda, definicija i metodologija koje se primjenjuju u redovitim strukturnim istraživanjima. Stoga su u ovoj publikaciji metodološka i praktična pitanja naglašena više nego rezultati. Rezultati koji su sastavni dio publikacije više su ilustracija varijabli i indikatora koji se očekuju iz redovitih strukturnih istraživanja i trebaju se smatrati privremenim dok se ne potvrde kroz prvo redovito istraživanje za 2010. godinu.

Ravnatelj
Zdenko Milinović

KAZALO

I UVOD	7
II RANIJE URAĐENE AKTIVNOSTI NA RAZVITKU STRUKTURNIH POSLOVNIH STATISTIKA	8
1. CARDS Twinning Projekat	8
2. Twinning Light Projekat	8
III PILOT ISTRAŽIVANJE STRUKTURNIH POSLOVNIH STATISTIKA ZA 2009. GODINU	10
1. Izrada upitnika i naputaka	11
2. Priprema okvira i izbor uzorka	12
2.1. Priprema okvira	12
2.2. Izbor uzorka	14
3. Organizacija provođenja SPS istraživanja	16
3.1. Zajedničke osnove za provođenje i organizaciju istraživanja	16
3.2. Organizacija provođenja istraživanja u Federalnom zavodu za statistiku	16
3.3. Organizacija provođenja istraživanja u Republičkom zavodu za statistiku Republike Srpske	17
3.4. Organizacija provođenja istraživanja u Brčko Distriktu BiH	18
4. Ishodi istraživanja (stope odgovora)	19
5. IT aplikacija za unos podataka i razmjena podataka između statističkih institucija	23
5.1. Zajedničke osnove za unos i razmjenu podataka	23
5.2. IT aplikacija za SPS u Federalnom zavodu za statistiku	23
5.3. IT aplikacija za SPS u Republičkom zavodu za statistiku Republike Srpske	23
5.4. IT aplikacija za SPS u Brčko Distriktu BiH	24
5.5. Razmjena podataka	25
6. Kontrola i analiza podataka (uređivanje podataka)	25
6.1. Teorijski aspekti i zajedničke osnove za uređivanje i analizu podataka	25
6.2. Uređivanje mikro podataka u Federalnom zavodu za statistiku	26
6.3. Uređivanje mikro podataka u Republičkom zavodu za statistiku Republike Srpske	27
6.4. Uređivanje mikro podataka u Brčko Distriktu BiH	29
7. Ocjena parametara populacije	30
7.1. Teorijski aspekti	30
7.2. Ocjenjivanje parametara populacije u Pilot SPS istraživanju za 2009. godinu	31
8. Finalni rezultati Pilot istraživanja Strukturnih poslovnih statistika	32
TABLICE I GRAFIKONI	33
Tablica 1.1. Vrijednost osnovnih SPS varijabli za BiH i prema entitetima za 2009. godinu (Industrija, Građevinarstvo i Usluge)	34
Tablica 1.2. Učešće entiteta u BiH po djelatnostima i osnovnim varijablama	35
Tablica 2. Vrijednost osnovnih SPS varijabli po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Bosna i Hercegovina	36

Tablica 2.1 Vrijednost osnovnih SPS varijabli po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Federacija Bosne i Hercegovine	38
Tablica 2.2 Vrijednost osnovnih SPS varijabli po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Republika Srpska	40
Tablica 2.3 Vrijednost osnovnih SPS varijabli po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Brčko Distrikt BiH.....	42
Tablica 3. Osnovni SPS indikatori po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Bosna i Hercegovina	44
Tablica 3.1. Osnovni SPS indikatori po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Federacija Bosne i Hercegovine	45
Tablica 3.2. Osnovni SPS indikatori po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Republika Srpska	46
Tablica 3.3. Osnovni SPS indikatori po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Brčko Distrikt BiH	47

STRUKTURA OSNOVNIH VARIJABLI PO DJELATNOSTIMA I PREMA KLASAMA ZAPOSLENIH

Grafikon 1. C Vađenje ruda i kamena	48
Grafikon 2. D Prerađivačka industrija	48
Grafikon 3. E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom	49
Grafikon 4. F Građevinarstvo	49
Grafikon 5. H Ugostiteljstvo	50
Grafikon 6. I Promet, skladištenje i komunikacije	50

INDIKATORI PO DJELATNOSTIMA I PREMA KLASAMA ZAPOSLENIH

Grafikon 7. Industrija (C+D+E)	51
Grafikon 8. F Građevinarstvo	51
Grafikon 9. H Ugostiteljstvo	52
Grafikon 10. I Promet, skladištenje i komunikacije	52

9. Planovi za daljnji razvitak i unaprijeđenje strukturnih poslovnih statistika .....

LITERATURA .....

DODATAK 1 SPS definicije i klasifikacije .....

DODATAK 2 SPS Upitnici .....

DODATAK 3 Napuci za popunjavanje SPS upitnika .....

DODATAK 4 Opis kontrola .....

I UVOD

Strukturalna poslovna istraživanja imaju za cilj prikupljanje, obradu i publiciranje statističkih podataka o strukturi, djelatnostima, konkurentnosti i karakteristikama rada poslovnih subjekata i njihovih poslovnih rezultata na različitim razinama grupiranja po djelatnostima.

Statistika strukturalnih poslovnih istraživanja predstavlja opći okvir za prikupljanje podataka svih aktivnih tržišnih jedinica (poduzeća). Na temelju tih istraživanja proizvode se pokazatelji za referentnu godinu i pokazuju promjene u odnosu na prethodne godine. Većina varijabli se iskazuju vrijednosno po tekućim cijenama i stoga se i indeksi promjena odnose na promjene u vrijednosti.

Podaci prikupljeni istraživanjima strukturalnih poslovnih statistika koriste se za analizu strukture poslovnih subjekata po djelatnostima (vrijednost proizvodnje, dodana vrijednost, zaposlenost itd.), analizu faktora korištenih u procesu proizvodnje (broj zaposlenih, sredstva zaposlenih, investicije itd.), analizu nacionalnog i regionalnog razvitka. Također, podaci strukturalnih poslovnih statistika koriste se i kao inputi za procjene nacionalnih računa i za obračun pondera za kratkoročne statistike.

Sadržaj strukturalnih poslovnih statistika (SPS) u Europskoj zajednici propisan je temeljnom EU Regulativom 295/2008 i regulativama za implementaciju 250/2009, 251/2009 i 275/2010.

Statistike koje se proizvode po ovoj regulativi su grupirane u slijedeće module:

- Opći modul za godišnje strukturalne statistike definiran je Aneksom I. Ovim modulom je uspostavljen opći okvir za sve tržišne djelatnosti, kojim su definirane uslužne djelatnosti za koje nije dat detaljan modul.
- Detaljan modul za strukturalnu statistiku industrije definiran je Aneksom II,
- Detaljan modul za strukturalnu statistiku trgovine definiran je Aneksom III,
- Detaljan modul za strukturalnu statistiku građevinarstva definiran je Aneksom IV,
- Detaljan modul za strukturalnu statistiku osiguranja definiran je u Aneksu V,
- Detaljan modul za statistiku kreditnih institucija definiran je u Aneksu VI,
- Detaljan modul za statistiku mirovinskih fondova definiran je u Aneksu VII,
- Detaljan modul za statistiku poslovnih usluga definiran je u Aneksu VIII i
- Detaljan modul za strukturalnu statistiku biznis demografije definiran je u Aneksu IX.

Za svaki modul propisane su godišnje, višegodišnje i regionalne serije podataka. Uz to su za modul II i IV propisane serije podataka koje se trebaju proizvoditi za jedinice po vrsti djelatnosti.

Pilot istraživanje koje je provedeno u 2010. za referentnu 2009. godinu fokusiralo se na proizvodnju godišnjih podataka za Aneксе I, II i IV. Pilotom nisu obuhvaćene sve djelatnosti koje se traže po Regulativi iz Aneksa I (obuhvaćeno je samo Ugostiteljstvo i Promet, skladištenje i komunikacije).

Implementacija ove statistike u statistički sustav Bosne i Hercegovine je dugoročan proces. Počeo je kroz CARDS Twinning projekat, a nastavit će se kroz IPA 2008 (2011-2013). Potpuna implementacija ove statistike odvijati će se kontinuirano i postepeno kroz projekte pomoći statističkom sustavu Bosne i Hercegovine, te uz veliki angažman osoblja iz statističkih institucija (metodolozi, IT osoblje, uzorkaši).

II RANIJE URAĐENE AKTIVNOSTI NA RAZVITKU STRUKTURNIH POSLOVNIH STATISTIKA

1. CARDS Twinning Projekat

Redovito godišnje strukturno poslovno istraživanje u Bosni i Hercegovini s ciljem prikupljanja i obrade podataka o SPS varijablama nije implementirano u trenutku izrade ovog dokumenta. U posljednjih nekoliko godina statističke institucije u BiH učinile su značajne pripremne aktivnosti koje će u bliskoj budućnosti rezultirati proizvodnjom strukturnih poslovnih varijabli za razinu BiH i za entitete, prema zahtjevima Regulative br. 295/2008 EU parlamenta i Vijeća EU-a, čijim donošenjem je stavljena izvan snage Regulativa 58/97.

Razvitak Strukturnih poslovnih statistika u Bosni i Hercegovini počeo je kroz CARDS Twinning projekat koji je implementiran u razdoblju od 2006. do 2008. godine. Glavni cilj potkomponente Strukturne poslovne statistike u okviru Projekta bio je razvitak metodologije za Strukturne poslovne statistike i njena implementacija u Pilot istraživanju (puni obuhvat za velika i srednja poduzeća i uzorak za mala poduzeća) za referentnu 2007. godinu.

Pilot Strukturno poslovno istraživanje je provedeno prema tada važećim definicijama, pravilima i klasifikacijama o SPS-u (Regulative EU 58/97, 410/98, 2700/98, 2056/02, 1670-1603).

Važno je naglasiti slijedeće činjenice:

- a. strukturno poslovno istraživanje za referentnu 2007. godinu provedeno je kao eksperimentalno,
- b. istraživanje je obuhvaćalo samo dva NACE područja, H - Ugostiteljstvo i I - Promet, skladištenje i komunikacije,
- c. prvi put statističke institucije u BiH provode autentično strukturno istraživanje poduzeća i poduzetnika,
- d. prvi put statističke institucije u BiH provode poslovno istraživanje koristeći tehniku uzorka,
- e. sve faze istraživanja nisu dovršene unutar rokova trajanja Twinning Projekta (provjera, analiza i potvrda prvog kruga rezultata).

Aktivnosti na preostalim planiranim fazama nastavljene su nakon završetka Projekta.

Uporedo sa razvitkom ovog istraživanja radilo se na razvitku Statističkog poslovnog registra za Bosnu i Hercegovinu sukladno sa EU regulativama i standardima, kao posebna podkomponenta u okviru CARDS Twinning projekta. Stoga se ovo eksperimentalno Strukturno poslovno statističko istraživanje nije baziralo na podacima Statističkog poslovnog registra, već je okvir za izbor uzorka napravljen na temelju administrativnih podataka entitetskih zavoda i Brčko Distrikta BiH, koji su zbog nedostatka stratifikacionih varijabli dopunjeni podacima iz raspoloživih statističkih istraživanja.

Rezultati CARDS Twinning projekta su slijedeći:

- Pilot istraživanje je provedeno.
- Publikacija "Poslovne statistike - Planiranje novih strukturnih poslovnih istraživanja u BiH" je objavljena.

2. Twinning Light Projekat

Razvitak Strukturnih poslovnih statističkih istraživanja nastavljen je kroz šestomjesečni Twinning light projekat. Glavni cilj projekta je bio osposobljavanje osoblja i daljnja poboljšanja strukturnih istraživanja kroz provođenje Pilot istraživanja u 2010. godini sa 2009. kao referentnom godinom.

Relevantno osoblje iz sve tri statističke institucije sudjelovalo je u slijedećim obukama u okviru Twinning light projekta:

a) Razvitak novog dizajna uzorkovanja

Obzirom da se prvo Strukturno poslovno statističko istraživanje, provedeno za 2007., temeljilo na prilično umjetnom okviru (Statistički poslovni registar nije postojao), njegov obuhvat i kvalitet morao se procijeniti i poboljšati. Također, alokacija uzoračkih jedinica unutar stratuma bila je proporcionalna, jer nije bilo dostupnih pomoćnih informacija koje bi se mogle iskoristiti u fazi dizajniranja uzorka ili u fazi ocjenjivanja nepoznatih parametara ciljne populacije. Stoga je ova aktivnost imala dva cilja: a) ispitati kvalitet okvira za izbor uzorka (potpokrivenost, prepokrivenost, kvalitet adresnih podataka, djelatnost) i b) istražiti metode za poboljšanje efikasnosti uzorkovanja, odnosno preciznosti ocjena uz korištenje pomoćnih informacija dostupnih kroz Statistički poslovni registar.

b) Analiza i statistička obrada grešaka mjerenja, identifikacija i statistička obrada vanjskih vrijednosti (outlier-a), statistička obrada djelomičnih neodgovora

Ova aktivnost je uključivala dvije teme: a) obuku o algoritmima i metodama za otkrivanje outlier-a, identificiranje utjecajnih i neutjecajnih grešaka i statistička obrada djelomičnih neodgovora i b) praktična podrška u razvitku ad hoc softvera za analizu i tretman grešaka mjerenja, vanjskih vrijednosti (outlier-a) i parcijalnih neodgovora u Strukturnim poslovnim statističkim istraživanjima.

c) Obuka o metodama uzorkovanja i ocjenjivanja, te o primjeni specijaliziranih softverskih rješenja za proizvodnju statističkih ocjena metodom kalibracije (programsko okruženje „R“)

Kako bi se pokrile sve faze istraživanja koje se bave pitanjima uzorkovanja, aktivnost je bila usmjerena na korištenje softverskih alata ("Mauss-R", programsko okruženje „R“ sa paketima "sampling" i "survey") koji omogućuju statističarima da efikasno i optimalno dizajniraju uzorak, izvrše izbor uzorka i izvrše analizu podataka iz složenih uzoraka koristeći metod kalibracije.

d) Obuka o metodološkim smjernicama i razvijenim praksama za potrebe provođenja istraživanja

Ova aktivnost bila je usmjerena na: a) EU informacijski sustav o poslovnim statistikama, b) Regulative EU i glavne definicije, c) pregled najčešće korištenih metodologija za planiranje i provođenje poslovnih statističkih istraživanja, d) primjere dobre prakse (uglavnom u Italiji) u području poslovnih istraživanja i e) pripremu metodološkog priručnika poslovnih istraživanja u BiH.

e) Planiranje jedinstvene baze SPS podataka na razini cijele države

Ova aktivnost bila je usmjerena na izradu preporuka za planiranje SPS baze podataka. Preporučeno je da baza podataka treba biti definirana tako da pokrije statističke domene, vrste mikro-podataka i / ili makro-podataka koji bi trebali biti uključeni, glavne varijable koje se prikupljaju, statističke izvore koji se koriste za izvođenje potrebnih podataka. Nakon toga, odgovarajuća IT platforma trebala bi biti dizajnirana, sa slijedećim ciljevima: a) usklađenost u odnosu na druge (lokalne) baze podataka; b) usklađenost sa strateškim odlukama usvojenim u BiH za razvitak IT-a; c) definiranje pravila za unos, korigiranje i razmjenu podataka između institucija i d) mogućnost zadovoljavanja potreba u smislu sadržaja, povjerljivosti i izrade izlaznih rezultata za sve razine (državna, entitetska i lokalna razina).

Navedene aktivnosti su poboljšale vještine osoblja koje sudjeluje u proizvodnji Strukturnih poslovnih statistika (metodolozi, uzorkaši i IT stručnjaci) vezano za metodološka pitanja, planiranje i izvršavanje poslovnih istraživanja, uzorkovanje, uređivanje podataka i korištenje određenih softvera.

III PILOT ISTRAŽIVANJE STRUKTURNIH POSLOVNIH STATISTIKA ZA 2009. GODINU

Sukladno sa Planom aktivnosti statističkih institucija u Bosni i Hercegovini provedeno je Pilot istraživanje koje je bilo bazirano na Statističkom poslovnom registru i obuhvaćalo je samo pravne osobe (nisu uključeni poduzetnici).

Pilot istraživanjem obuhvaćene su slijedeće djelatnosti KD BiH (Europska NACE Rev.1.1):

- C - Vadenje ruda i kamena,
- D - Prerađivačka industrija,
- E - Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom,
- F - Građevinarstvo,
- H - Ugostiteljstvo i
- I - Promet, skladištenje i komunikacije

Istraživanje je provedeno kombiniranom metodom koristeći puni obuhvat za poduzeća sa 50 i više zaposlenih i metodom uzorka za poduzeća sa manje od 50 zaposlenih (za područje industrije); puni obuhvat za poduzeća sa 20 i više uposlenih i metodom uzorka za poduzeća sa manje od 20 uposlenih (za područje građevinarstva i usluga).

Cilj Pilot istraživanja bilo je testiranje svih faza u provođenju istraživanja: dizajn upitnika, priprema okvira za uzorak i izbor uzorka, prikupljanje i kontrola podataka, obrada i analiza rezultata i priprema publikacije.

Na početku je pripremljen detaljan plan aktivnosti sa rokovima završetka i nositeljima za provođenje Pilot istraživanja. Glavne aktivnosti su slijedeće:

- a) izrada upitnika, naputaka i definiranje varijabli i indikatora koji se trebaju proizvesti,
- b) izrada okvira i izbor uzorka za provođenje istraživanja,
- c) terenski rad (tisak instrumentarija i slanje jedinicama izvješća, prikupljanje podataka),
- d) izrada liste kontrola i dizajniranje IT okvira,
- e) kontrola, unos i obrada podataka,
- f) provjera podataka, obračun mikro indikatora,
- g) izračun stope neodgovora za poduzeća sa manje od 20 zaposlenih,
- h) imputacija djelomičnih neodgovora,
- i) procedure kalibracije,
- j) provjera grešaka na razini stratuma sa hijerarhijskim pristupom,
- k) ponovna ispravka grešaka na mikro razini,
- l) finalna procjena i obračun koeficijenta varijacije na razini domene.

Provođenje Pilot istraživanja strukturnih poslovnih statistika za 2009. godinu odvijalo se uz dobru suradnju osoblja iz sve tri statističke institucije (Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Federalni zavod za statistiku, Republički zavod za statistiku Republike Srpske) sukladno zakonskim nadležnostima u pogledu proizvodnje statističkih podataka.

U tekstu koji slijedi prikazan je detaljniji opis najznačajnijih aktivnosti prema kronologiji izvršavanja tijekom provođenja Pilot istraživanja.

1. Izrada upitnika i naputaka

Prilikom kreiranja upitnika za statistička istraživanja Strukturnih poslovnih statistika razmatran je balans između ciljeva koji se trebaju postići istraživanjem, s jedne strane, i mogućnosti dobivanja kvalitetnih podataka od strane respondentata, s druge strane. Posebna pažnja bila je posvećena formuliranju pitanja koja će biti razumljiva i prihvatljiva za respondente.

Dizajniranje upitnika za Pilot istraživanje za 2009. godinu radilo se po uzoru na upitnik koji je korišten u eksperimentalnom istraživanju koje je provedeno za 2007. godinu i zahtjeva Aneksa I, II i IV Strukturnih poslovnih statistika prema Regulativi 295/2008 u pogledu vrste, definicije, sadržaja i obračuna varijabli.

Važno je napomenuti da je prije provođenja eksperimentalnog istraživanja za 2007. godinu izvršeno testiranje respondentata da bi se ispitala raspoloživost podataka kod izvještajnih jedinica, čemu se daje sve veći prioritet, kao preduvjet kvalitativnom aspektu prikupljenih podataka. Određeni konstruktivni komentari i primjedbe ugrađeni su u upitnik.

Urađena je analiza sadržaja upitnika u odnosu na zahtjeve izračuna varijabli sukladno zahtjevima EU Regulative 295/08 i izvršena su neophodna prilagođavanja i podešavanja.

Kako bi se upitnik što više približio respondentima svakoj stavci iz upitnika dodijeljen je odgovarajući konto (kao pomoćni indikator) na kome se evidentiraju računovodstveni podaci. Dodatni naponi uloženi su u kreiranje jedinstvenog upitnika za Bosnu i Hercegovinu, obzirom da se u entitetima koriste različite računovodstvene klasifikacije prihoda i troškova.

Kreirane su dvije vrste upitnika, detaljni za poduzeća sa 20 i više zaposlenih i skraćeni upitnik za poduzeća sa manje od 20 zaposlenih.

Upitnik za Pilot istraživanje za 2009. godinu sadrži slijedeće dijelove:

- a) identifikacijske podatke,
- b) tablice sa podacima (10 tablica u detaljnom i 7 tablica u skraćenom upitniku) i
- c) kontakt informacije sa podacima o popunjavanju upitnika.

Identifikacijski podaci su prediskani iz Statističkog poslovnog registra. Jedinicama izvješća je data mogućnost korigiranja pogrešnih identifikacijskih podataka. Također, u okviru tih podataka prikupljeni su opisi glavne i sekundarne djelatnosti za potrebe implementacije nove klasifikacije KD BiH 2010 u Statistički poslovni registar, kao i podaci o statusu i statusnim promjenama poduzeća tijekom referentne godine za potrebe ažuriranja Statističkog poslovnog registra.

Detaljni upitnik sadrži slijedeće tablice: T1 -Prihodi iz redovitih djelatnosti i promjene u zalihama gotovih proizvoda i proizvodnje u tijeku, T2 - Troškovi proizvodnje, T3 - Promjene na zalihama (repromaterijala i robe), T4 - Zaposlenost, T5 - Troškovi zaposlenih, T6 - Vanjski suradnici, T7 - Ostvarene investicije, T8 - Investicije i tekući troškovi za zaštitu okoliša, T9 - Ostali podaci i T10 - Retrospektivni podaci za poduzeće (izabrani podaci za prethodnu godinu).

Skraćeni upitnik sadrži prvih sedam tablica (bez T8, T9 i T10).

Na osnovu prvih sedam tablica moguće je izvesti obračun svih varijabli u godišnjoj periodici koje se traže Regulativom 295/2008.

Korišten je dopunski obrazac za sve djelatnosti istraživanja (djelatnosti C, D i E za jedinice sa preko 50 zaposlenih, a djelatnosti F, H i I za jedinice sa preko 20 zaposlenih) kojim se prikupljaju podaci po djelatnostima lokalnih jedinica. Na temelju tih podataka izvode se varijable za KAU (jedinice po vrstama djelatnosti).

Istovremeno sa pripremom upitnika za Pilot istraživanje pripremljeni su i naputci za popunjavanje upitnika (posebno za detaljni, a posebno za skraćeni upitnik). Naputkom su data opća pojašnjenja, kao i detaljniji opis pojedinih stavki koja treba da pomognu jedinicama izvješća prilikom popunjavanja upitnika.

2. Priprema okvira i izbor uzorka

2.1. Priprema okvira

Okvir uzorka korišten za Pilot istraživanje za 2009. godinu napravljen je na temelju podataka Statističkog poslovnog registra sa stanjem 31. 12. 2009. godine. Područja djelatnosti KD BiH (NACE Rev1.1) koja su obuhvaćena ovim istraživanjem, kao i klasifikacija poduzeća u odnosu na broj zaposlenih radnika određene su sukladno važećom EU Regulativom (295/2008) s jedne strane i finansijsko-kadrovskim ograničenjima BiH statističkih institucija s druge strane.

Odlučeno je da se Pilot istraživanjem strukturnih poslovnih statistika za 2009. godinu obuhvate djelatnosti koje su pokrivene Aneksima I, II i IV Regulative 295/2008. Aneksom I nisu obuhvaćene sve djelatnosti prema Regulativi, već samo djelatnosti H - Ugostiteljstvo i I - Promet, skladištenje i komunikacije.

Prije samog dizajniranja i izbora uzorka izvršena je detaljna analiza podataka Statističkog poslovnog registra koji su služili kao temelj za kreiranje okvira za izbor uzorka ovog istraživanja. Tijekom analize, značajan doprinos su dale osobe zadužene za rad na SPR-u, u sve tri statističke institucije u BiH, u smislu identificiranja i adekvatnog tretmana poduzeća u kojima je otvoren stečajni postupak ili poduzeća koja imaju ukupan prihod ili broj zaposlenih jednak nuli po podacima SPR-a.

Imajući u vidu da je finalni uzorak za ovo istraživanje bilo potrebno izraditi u prvoj polovini 2010. godine, te kako se ažuriranje Statističkog poslovnog registra (SPR) sa podacima iz završnih računa za 2009. godinu vrši tek u srpnju 2010. godine, odlučeno je da se koristi SPR sa stanjem administrativnog registra na dan 31.12.2009. godine u kojem se nalaze podaci sa završnim računima iz 2008. godine. Drugim riječima, klasa poduzeća po broju zaposlenih radnika, kao stratifikacijska varijabla, kreirana je na temelju podataka završnih računa iz 2008. godine, dok je djelatnost uzeta sa stanjem administrativnih podataka sa danom 31.12.2009. godine.

Stratifikacija ciljne populacije ovog istraživanja izvršena je sukladno sa entitetom kojem poduzeće pripada, klasom poduzeća u odnosu na broj zaposlenih radnika i djelatnosti poduzeća na slijedećim razinama:

- Područje C „Vađenje ruda i kamena“ - Razina potpodručja (2 slovne oznake KDBiH; CA i CB)
- Područje D „Prerađivačka industrija“ - Razina oblasti (2 znamenke KDBiH)
- Područje E „Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom“ - Razina oblasti (2 znamenke KDBiH)
- Područje F „Građevinarstvo“, osim grane 45.5 „Iznajmljivanje opreme za izgradnju ...“. Za potrebe procesuiranja pravi se slijedeće grupiranje grana KDBiH: 1) grane 45.1 i 45.2 spajaju se u jednu izvedenu granu pod oznakom 45.6 i sa nazivom „Pripremni radovi, visokogradnja i niskogradnja“, 2) grane KD BiH 45.3 i 45.4 spajaju se u jednu izvedenu granu pod oznakom 45.7 i sa nazivom „Instalacijski i završni radovi“
- Područje H „Ugostiteljstvo“, osim razreda 55.22 „Kampovi i logorišta“. Za potrebe procesuiranja prave se slijedeća grupiranja grana/razreda KD BiH: 1) grana 55.1 i razredi 55.21 i 55.23 spajaju se u jednu izvedenu granu pod oznakom 55.6 i sa nazivom „Hoteli i druge vrste smještaja za kraći boravak“, 2) grane KD BiH 55.3, 55.4 i 55.5 spajaju se u jednu izvedenu granu pod oznakom 55.7 i sa nazivom „Restorani, barovi, kantine i catering“
- Područje I „Promet, skladištenje i komunikacije“ - Razina oblasti (2 znamenke KDBiH)

Oznake stratuma u ovom istraživanju uvedene su u slijedećoj formi:

OznakaEntiteta_OznakaDjelatnosti_KlasaZaposlenosti_CenzusOznaka pri čemu:

- OznakaEntiteta ima slijedeće vrijednosti: 1 - Republika Srpska, 2 - Federacija BiH, 3 - Brčko Distrikt BiH;
- Oznaka Djelatnosti prezicirana je u prethodnom pasusu;
- Klasa Zaposlenosti ima slijedeće vrijednosti: 1 - 0-19 zaposlenih, 2 - 20-49 zaposlenih, 3 - 50 i više zaposlenih;

- Cenzus oznaka ima slijedeće vrijednosti:

- 1 za sva poduzeća sa 20 i više zaposlenih u područjima F, H, I, te za sva poduzeća sa 50 i više zaposlenih za područja C, D, E
- 0 za sva poduzeća sa manje od 20 zaposlenih u područjima F, H, I, te za sva poduzeća sa manje od 50 i više zaposlenih za područja C, D, E.

Tablica 2.1.1: Okvir uzorka po područjima djelatnosti, klasama zaposlenih i entitetima

Bosna i Hercegovina

Područje djelatnosti	Klasa zaposlenih			UKUPNO
	I	II	III	
C	181	24	29	234
D	4543	677	544	5764
E	115	53	68	236
F	1924	313	183	2420
H	611	61	25	697
I	2239	116	70	2425
UKUPNO BIH	9613	1244	919	11776

Federacija Bosne i Hercegovine

C	102	18	21	141
D	2976	386	316	3678
E	68	27	34	129
F	1332	204	121	1657
H	462	36	17	515
I	1509	77	49	1635
UKUPNO FBIH	6449	748	558	7755

Republika Srpska

C	77	6	8	91
D	1447	274	216	1937
E	44	26	33	103
F	525	97	60	682
H	134	24	8	166
I	681	36	19	736
UKUPNO RS	2908	463	344	3715

Brčko Distrikt BiH

C	2	0	0	2
D	120	17	12	149
E	3	0	1	4
F	67	12	2	81
H	15	1	0	16
I	49	3	2	54
UKUPNO BDBiH	256	33	17	306

2.2. Izbor uzorka

Za prikupljanje i obradu podataka korišten je kombinirani metod uzorka i punog obuhvata. Metod uzorka je korišten za sva poduzeća iz klase I, kao i za sva poduzeća iz klase II područja djelatnosti C, D i E, dok je metod punog obuhvata korišten za preostala poduzeća (klasa II područja djelatnosti F, H i I, odnosno sva poduzeća iz klase III).

Alokacija uzoračkih jedinica unutar stratuma izvršena je koristeći sve dostupne pomoćne informacije:

- varijabilnost broja zaposlenih po stratumu za čitavu ciljnu populaciju izračunata je koristeći podatke o zaposlenim iz Statističkog poslovnog registra BiH
- ocijenjena varijabilnost ključnih parametara istraživanja (ukupan promet, dodana vrijednost i troškovi zaposlenih) za područja djelatnosti H i I koristeći prethodno pilot SPS istraživanje.

Pomenute pomoćne informacije su iskorištene za kreiranje optimalne alokacije jedinica unutar stratuma koristeći programski alat MAUSS-R, razvijen u ISTAT-u, a koji služi za optimalnu alokaciju jedinica po više dostupnih varijabli u više različitih domena od interesa.

Domeni od interesa za ovo istraživanje su definirani na slijedeći način:

DOM1 je stratum (kako je definiran u fazi pripreme okvira uzorka)

DOM2 OznakaEntiteta_PodručjeDjelatnosti_CenzusUslov

DOM3 OznakaEntiteta

DOM4 BiH.

Sve ocjene koje su neophodne za rad programskog alata MAUSS-R izračunate su koristeći pakete "survey" i "EVER" unutar programskog okruženja "R".

Finalna alokacija je odrađena na spojenim podacima za Federaciju BiH i Republiku Srpsku, dok je za Brčko Distrikt BiH odrađena posebno, zbog toga što je Brčko Distrikt BiH premalo područje na koje utječu druga dva entiteta.

Veličina uzorka za ovo istraživanje određena je kao balanc između minimuma preciznosti statističkih ocjena projektiranih za ovo istraživanje s jedne strane i raspoloživih financijskih i kadrovskih resursa u statističkim institucijama BiH sa druge strane.

Primjenom optimalne Neyman-ove alokacije (Bethel) u software-u MAUSS dobivena je alokacija - tj. distribucija uzorka po stratumima, pri čemu je veličina uzorka iznosila 2.884 jedinice za razinu BiH.

Nakon Bethel alokacije primijenjeno je i pravilo minimalnog broja jedinica po stratumu od 5 jedinica čime je dobivena finalna alokacija i veličina uzorka prikazana u tablici 2.2.1.

Izbor uzorka je izvršen koristeći paket "sampling" programskog okruženja "R".

Tablica 2.2.1: Finalni uzorak za BiH i entitete

	Bethel	Finalna alokacija
Bosna i Hercegovina	2884	3020
Federacija BiH	1813	1877
Republika Srpska	910	969
Brčko Distrikt BiH	161	174

Tablica 2.2.2: Finalni uzorak po područjima djelatnosti, klasama zaposlenih i entitetima

Bosna i Hercegovina

Područje djelatnosti	Klasa zaposlenih			UKUPNO
	I	II	III	
C	29	12	29	70
D	356	199	544	1099
E	34	19	68	121
F	43	313	183	539
H	135	61	25	221
I	784	116	70	970
UKUPNO BIH	1381	720	919	3020

Federacija Bosne i Hercegovine

C	15	6	21	42
D	159	97	316	572
E	18	9	34	61
F	17	204	121	342
H	73	36	17	126
I	608	77	49	734
UKUPNO FBiH	890	429	558	1877

Republika Srpska

C	12	6	8	26
D	126	85	216	427
E	13	10	33	56
F	13	97	60	170
H	55	24	8	87
I	148	36	19	203
UKUPNO RS	367	258	344	969

Brčko Distrikt BiH

C	2	0	0	2
D	71	17	12	100
E	3	0	1	4
F	13	12	2	27
H	7	1	0	8
I	28	3	2	33
UKUPNO BDBiH	124	33	17	174

3. Organizacija provođenja SPS istraživanja

3.1. Zajedničke osnove za provođenje i organizaciju istraživanja

Instrumentarij za provođenje Pilot SPS istraživanja (upitnici, napuci, uzorak) je finaliziran krajem travnja u okviru aktivnosti radne skupine za SPS istraživanje sastavljene od statističara iz sve tri statističke institucije u BiH.

Prilikom pripreme upitnika predtiskani su identifikacijski podaci (identifikacijski ili matični broj, naziv poduzeća, adresa, sjedište i djelatnost) koji se vode za poduzeće u Statističkom poslovnom registru.

Za provođenje Pilot SPS istraživanja pripremljen je plan aktivnosti za organizaciju provođenja istraživanja na terenu sa okvirnim rokovima za pojedine faze provođenja istraživanja i naputak za slanje upitnika (detaljni, skraćeni i dopunski upitnik) jedinicama izvješća prema klasama zaposlenih.

U Bosni i Hercegovini broj jedinica u okviru za uzorak je iznosio 11 776. Iz ovog okvira izvučen je uzorak od 3 020 jedinica za BiH i to za Federaciju BiH 1878 jedinica, za Republiku Srpsku 969 i 174 jedinice za Brčko Distrikt BiH.

Za sve jedinice izvješća koje su obuhvaćene ovim istraživanjem tiskana su dva primjerka upitnika, naputak za popunjavanje upitnika i pismo jedinici izvješća.

Pripremljeni materijal je poslan jedinicama izvješća početkom svibnja. Prvi rok za dostavu popunjenih upitnika od strane jedinica izvješća bio je dva do tri tjedna nakon prijema (prema odlukama entitetskih zavoda). Međutim, da bi postigli prihvatljivu stopu odgovora proces prikupljanja nastavljen je i poslije planiranog roka.

Entitetski zavodi i Brčko Distrikt BiH organizirali su i provodili istraživanje na terenu, svako na svom području. Tisak instrumentarija (upitnici, napuci i pisma), distribucija jedinicama izvješća, prikupljanje, urgencije, kontrola i unos su urađeni u entitetskim zavodima i Brčko Distriktu BiH.

3.2. Organizacija provođenja istraživanja u Federalnom zavodu za statistiku

U Federaciji BiH, okvir za uzorak je iznosio 7755 poduzeća sa stanjem registra 31.12.2009. Na temelju ovog okvira izvučen je uzorak od 1877 jedinica za Federaciju Bosne i Hercegovine.

Metodolozi Federalnog zavoda za statistiku uradili su tisak upitnika, naputke i pisama za jedinice izvješća i pripremljen materijal distribuirali županijskim službama i uredima koji su ih onda slali na adrese poduzeća.

Prikupljanje i kontrola podataka se vršila putem kantonalnih službi i ureda.

Unos podataka su vršila županijska odjeljenja kod kojih se instalirala aplikacija za unos. Aplikacija je sadržavala hard i soft kontrole koje su spriječavale eventualne greške. U tijeku prikupljanja i unosa podataka iz upitnika kontinuirano je vršena logička i računaska kontrola podataka i vršene su neophodne korekcije kroz kontakte s jedinicama izvješća, gdje god je to bilo potrebno napraviti. Iz FZS se svakodnevno kontaktiralo s županijskim službama radi provjere funkcioniranja organizacije istraživanja na terenu, kao i zbog rješavanja mogućih metodoloških i drugih pitanja.

Nakon završenog unosa, županije su dostavili baze podataka, nakon čega se pristupilo izračunu ukupne stope odgovora, te računanju SPS varijabli i analizi dobijenih podataka.

FZS je za praćenje provođenja istraživanja pripremio Obrazac o neodzivu. Taj obrazac je uključivao 8 modaliteta: 1- Podrazumijeva da je poduzeće živo, ali nije odgovorilo; 2- Poduzeće je ugašeno; 3- Prestanak obavljanja djelatnosti koja je predmet promatranja (obično prije gašenja u registru); 4- Poduzeće je

privremeno neaktivno; 5- Poduzeće je u likvidaciji; 6-Upitnik nije uručen poduzeću; 7- Djelatnost poduzeća nije uključena u istraživanje; 8- Pogrešna klasifikacija; 9- Ostalo. Ukoliko određeno poduzeće nije popunilo upitnik, kontaktirano je telefonskim putem. Na takav način se utvrđivalo da li poduzeće posluje i koji je razlog nepopunjavanja upitnika.

Prema ovom obrascu, županijska odjeljenja su pravila evidenciju o broju neprikupljenih upitnika.

3.3. Organizacija provođenja istraživanja u Republičkom zavodu za statistiku Republike Srpske

Ukupan broj jedinica u uzorku za Strukturno poslovno statističko istraživanje u Republici Srpskoj za referentnu 2009. godinu, bio je 969, od čega 509 iz područja C,D i E, 170 jedinica izvješća iz područja F, 87 iz područja H i 203 jedinice izvješća iz područja I.

Izvršeno je prilagodavanje upitnika računovodstvenim standardima u Republici Srpskoj koristeći jedinstvena računovodstvena konta s ciljem što kvalitetnijeg popunjavanja upitnika od strane jedinica izvješća, odnosno izbjegavanja grešaka mjerenja.

Sukladno izmjenama na upitniku, izvršena je i modifikacija ostalog instrumentarija istraživanja.

Rad na instrumentariju je završen krajem travnja i nakon toga predat u pripremu za tisak.

Za svaku jedinicu izvješća tiskana su dva primjerka upitnika, naputak za popunjavanje upitnika i pismo jedinici izvješća, u kojem se navodi njihova obveza dostavljanja popunjenih upitnika sukladno važećim zakonskim propisima.

Upitnici su predtiskani sa temeljnim identifikacijskim podacima pojedine jedinice izvješća (naziv poduzeća, matični broj, adresa - ulica i broj, općina i broj telefona) i jedinstvenim rednim brojem koji je pridružen svakom poduzeću.

Priprema i slanje materijala na teren je provedena u organizaciji Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske bez angažiranja područnih odjeljenja. Aktivnosti na adresiranju koverti otpočele su 27. travnju 2010., a slanje kompletnog materijala na teren završeno je 3. svibnja 2010. godine.

Prvi rok za dostavljanje podataka od strane jedinica izvješća bio je 24.05.2010. Proces prikupljanja podataka nastavljen je i nakon pomenutog roka s ciljem postizanja prihvatljive stope odgovora. Tijekom prikupljanja podataka identificirane su greške u adresnim podacima poduzeća (vraćena koverta sa naznakom nepoznatog subjekta). Iz tog razloga, učinjen je napor s ciljem nalaženja ispravnih adresnih podataka (telefonski kontakt, internet pretraga) i ponovnog slanja upitnika za određenu skupinu jedinica izvješća.

Sa jedinicama izvješća koje nisu dostavile popunjen upitnik Republičkom zavodu za statistiku Republike Srpske u predviđenom roku se kontaktiralo telefonom u određenim vremenskim intervalima (01.06. i 01.07.). Na takav način dobile su se kvalitetnije informacije o razlozima nedostavljanja podataka, kao i vrsti problema na koje su jedinice izvješća nailazile u tijeku popunjavanja upitnika.

Telefonsko kontaktiranje jedinica izvješća pružilo je mogućnost efikasnog rješavanja nedoumica tijekom popunjavanja podataka od strane jedinica izvješća.

Proces prikupljanja podataka također je bio organiziran od strane glavne centrale Republičkog zavoda za statistiku RS-a bez angažiranja područnih odjeljenja.

Nad prikupljenim upitnicima koji su stizali u RZS RS vršena je prva vizuelna provjera popunjenih podataka, čiji je cilj bio izdvajanje upitnika koji će ići na daljnju obradu od upitnika na kojima je potrebna intervencija telefonskim kontaktom ili ponovno slanje upitnika. Sa stanjem na dan 31.05.2010. od 969 upitnika poslatih na teren, dostavljeno je i prekontrolirano 447 upitnika, što predstavlja 46,1%.

Pored toga, u određenim vremenskim intervalima, vršena je i analiza postignutih stopa odgovora po stratumima, prvenstveno s ciljem njihovog poboljšanja. Drugim riječima, jedinicama izvješća iz stratuma sa identifikacijskom niskom stopom odgovora posvećena je veća pažnja u tijeku procesa prikupljanja podataka.

Faza prikupljanja podataka trajala je do 02.09.2010. godine.

Unos i kontrole podataka su obavljene u dvije faze. Prva faza odnosila se na unos sirovih podataka bez ograničenja sukladno unaprijed definiranim logičkim kontrolama, dok se druga faza odnosila na ispravke podataka koji nisu bili sukladni metodološkim zahtjevom za logičku i računsku kontrolu.

Po završenom unosu sirovih podataka, a nakon utvrđenih grešaka (druga faza) odmah se pristupilo njihovim ispravkama. Kontaktirana su sva poduzeća gdje su ustanovljene greške nakon izvršenih kontrola, da bi se izvršila korekcija i utvrdio točan podatak. Vršeno je i poređenje sakupljenih podataka sa podacima iz godišnjih završnih računa poduzeća na stavkama upitnika koje su izravno uporediva sa odgovarajućim pozicijama završnih računa. Prioritet u kontroliranju bile su stavke iz upitnika koje su se koristile za računanje osnovnog skupa izvedenih varijabli.

Paralelno sa procesom prikupljanja podataka, vodila se evidencija i o neodgovorima, tj. o neodzivu putem upitnika o neodzivu. U tom obrascu su se pisale napomene, da li je poduzeće prestalo sa radom ili je u fazi mirovanja, stečaj i sl. Detaljnije informacije su se prikupljale sa ciljem korištenja u statističkom poslovnom registru.

Bilo je slučajeva da su poduzeća odbila suradnju uz napomenu da su upitnici komplicirani i preopširni, tako da nisu imali vremena za njihovo popunjavanje.

3.4. Organizacija provođenja istraživanja u Brčko Distriktu BiH

Iz okvira uzorka za Brčko Distrikt BiH (306 poduzeća registriranih u Brčko Distriktu BiH) za Pilot istraživanje Strukturnih poslovnih statistika za 2009. godinu izabrana su ukupno 174 poduzeća. 50 poduzeća je trebalo popuniti detaljan upitnik SPS/ D sa dopunskim obrascem i 124 poduzeća skraćeni upitnik - SPS/S. Tiskani su upitnici (na dvije jezične varijante), napuci i pisma za jedinice izvješća koji su poslani na adrese izabranim poduzećima. Rok za dostavu popunjenih upitnika bio je dva tjedna nakon prijema upitnika, a u slijedeća dva tjedna vršena je provjera i urgencija za jedinice izvješća koje nisu dostavile popunjen upitnik.

Tijekom prijema popunjenih upitnika vršena je kontrola i unos dobivenih podataka. Kontaktirana su poduzeća za nedostajuće i netočne podatke. Kontrole su rađene prema opisu kontrola koje su ugrađene u aplikaciju za unos podataka. Aplikaciju za unos podataka uradili su stručnjaci iz IT odsjeka Agencije za statistiku koja je skupa sa metodolozima iz Agencije testirana u Brčko Distriktu BiH.

Ukupno je prikupljeno popunjenih upitnika za 110 poduzeća, ili 63,2%. Od toga je popunjen 41 detaljan upitnik (procenat odziva 82%) i 69 skraćenih upitnika (procenat odziva 55%). Od 64 poduzeća koja nisu dostavila upitnik, 9 nije dostavilo detaljan upitnik, 55 poduzeća nije dostavilo skraćeni upitnik. Za 31 poduzeće ustanovljeno je da su sa nepoznatim adresama, 3 poduzeća utvrđeno je da ne rade - telefonskim kontaktom ili su vraćene koverta, a 23 poduzeća su kontaktirana telefonskim putem, ali nisu dostavila popunjene upitnike.

4. Ishodi istraživanja (stope odgovora)

U slijedećim tablicama dati su pregledi stopa odgovora za BiH i po entitetima, oblastima djelatnosti i klasama broja zaposlenih.

Tablica 4.1. Stope odgovora u BiH

Djelatnost po NACE Rev.1.1	Klase zaposlenih		
	I	II	III
15	59,1	78,6	80,7
16	60,0	50,0	100,0
17	52,9	60,0	81,8
18	68,4	70,0	73,5
19	62,5	81,8	71,1
20	73,7	81,8	72,7
21	64,3	60,0	80,0
22	61,9	100,0	100,0
23	66,7	75,0	100,0
24	46,7	70,0	93,8
25	72,2	71,4	80,0
26	66,7	50,0	86,7
27	63,6	75,0	90,5
28	73,7	75,0	87,3
29	57,9	62,5	88,2
30	52,9	87,5	80,0
31	76,5	81,8	83,3
32	76,9	100,0	50,0
33	78,6	71,4	83,3
34	50,0	85,7	92,9
35	62,5	83,3	66,7
36	77,8	72,7	88,5
37	75,0	75,0	100,0
40	57,9	100,0	96,0
41	60,0	90,0	90,9
45	67,4	85,6	85,8
55	57,0	86,9	92,0
60	67,8	84,7	87,5
62	50,0	100,0	100,0
63	71,5	95,7	91,7
64	67,7	100,0	77,8
CA	71,4	100,0	100,0
CB	63,6	80,0	94,7
Ukupno	66,4	83,4	84,9

Ukupna stopa odgovora za sve djelatnosti i klase zaposlenih u Bosni i Hercegovini iznosila je 76,1%.

Tablica 4.2: Stope odgovora u Federaciji BiH

Djelatnost po NACE Rev.1.1	Klase zaposlenih		
	I	II	III
15	50,0	60,0	89,6
16	60,0	50,0	100,0
17	71,4	60,0	90,9
18	71,4	60,0	71,9
19	57,1	60,0	78,9
20	71,4	80,0	79,2
21	80,0	100,0	100,0
22	55,6	100,0	100,0
23	66,7	100,0	100,0
24	50,0	80,0	100,0
25	71,4	60,0	92,3
26	85,7	60,0	86,4
27	57,1	66,7	91,7
28	85,7	80,0	88,9
29	71,4	80,0	96,2
30	50,0	100,0	66,7
31	75,0	60,0	88,9
32	75,0	100,0	
33	100,0	60,0	100,0
34	71,4	80,0	100,0
35	80,0	50,0	50,0
36	87,5	80,0	86,7
37	80,0	60,0	100,0
40	63,6	100,0	100,0
41	57,1	80,0	92,6
45	82,4	90,7	88,4
55	52,1	88,9	94,1
60	70,9	83,9	88,2
62	60,0	100,0	100,0
63	74,4	92,9	100,0
64	78,8	100,0	83,3
CA	80,0	100,0	100,0
CB	70,0	60,0	100,0
Ukupno	70,4	85,3	88,9

Ukupna stopa odgovora za sve djelatnosti i klase zaposlenih u Federaciji BiH je iznosila 79,3%.

Tablica 4.3: Stope odgovora u Republici Srpskoj

Djelatnost po NACE Rev.1.1	Klase zaposlenih		
	I	II	III
15	83,3	100,0	65,7
16			100,0
17	37,5	60,0	72,7
18	62,5	80,0	76,5
19	71,4	100,0	63,2
20	83,3	80,0	67,7
21	50,0	33,3	66,7
22	66,7	100,0	100,0
23	0,0	50,0	100,0
24	42,9	60,0	66,7
25	66,7	100,0	57,1
26	50,0	40,0	87,5
27	75,0	75,0	88,9
28	66,7	60,0	83,3
29	42,9	33,3	62,5
30	50,0	66,7	100,0
31	100,0	100,0	75,0
32	80,0	100,0	50,0
33	50,0	100,0	80,0
34	20,0	100,0	83,3
35	33,3	100,0	100,0
36	60,0	60,0	100,0
37	100,0	100,0	100,0
40	50,0	100,0	93,8
41	40,0	100,0	88,2
45	61,5	76,3	81,7
55	65,5	83,3	87,5
60	57,1	85,2	84,6
62	40,0		
63	61,5	100,0	66,7
64	58,5	100,0	66,7
CA	50,0	100,0	100,0
CB	60,0	100,0	85,7
Ukupno	60,0	80,3	78,4

Ukupna stopa odgovora za sve djelatnosti i klase zaposlenih za Republiku Srpsku je bila 72,0%.

Tablica 4.4: Stope odgovora za Brčko Distrikt BiH

Djelatnost po NACE Rev.1.1	Klase zaposlenih		
	I	II	III
15	50,0	75,0	100,0
17	50,0		
18	75,0		
19	50,0	100,0	
20	66,7	100,0	
21	66,7		
22	66,7	100,0	
24	0,0		100,0
25	80,0	50,0	
26	60,0	0,0	
27		100,0	
28	66,7	100,0	100,0
29	60,0		
30	100,0		
31	33,3	100,0	100,0
32	0,0		
33	100,0		
36	80,0	100,0	66,7
37	50,0	100,0	
40			100,0
41	100,0		
45	53,8	75,0	50,0
55	42,9	100,0	
60	43,8	100,0	100,0
63	33,3	100,0	100,0
64	33,3		
CB	50,0		
Ukupno	56,2	81,8	88,2

Ukupna stopa odgovora za sve djelatnosti i klase zaposlenih za Brčko Distrikt BiH bila je 64,3%.

5. IT aplikacija za unos podataka i razmjena podataka između statističkih institucija

5.1. Zajedničke osnove za unos i razmjenu podataka

Aplikaciju za unos podataka radili su entitetski zavodi za statistiku, a aplikaciju za unos podataka za Brčko Distrikt BiH uradili su stručnjaci iz IT odsjeka Agencije za statistiku BiH.

Lista kontrola je napravljena od strane Agencije za statistiku BiH i dostavljena entitetskim zavodima, koja je ugrađena u njihove aplikacije za unos podataka. Kao poseban dodatak u ovoj publikaciji se daje lista kontrola.

5.2. IT aplikacija za SPS u Federalnom zavodu za statistiku

Baza podataka FZS rađena je u MS Access-u 2003. Struktura baze slijedi formu upitnika. IT tim FZS-a je izradio i aplikaciju za unos podataka u Visual Basic-u 6.0 koja sadrži sve potrebne kontrole („Soft“ i „Hard“) vezane za obvezne podatke, raspone pojedinih varijabli, suma i sl. Aplikacija je instalirana u 10 županijskih službi FZS i izvršena je obuka operatera za korištenje aplikacije i instrukcije vezane za logičke i računске kontrole koje SPS upitnik treba zadovoljiti pri unosu. Urađena je i IT procedura (makro u MS EXCEL) pomoću koje su SPS upitnici napunjeni identifikacijskim podacima za svaku firmu pojedinačno iz SPR.

5.3. IT aplikacija za SPS u Republičkom zavodu za statistiku Republike Srpske

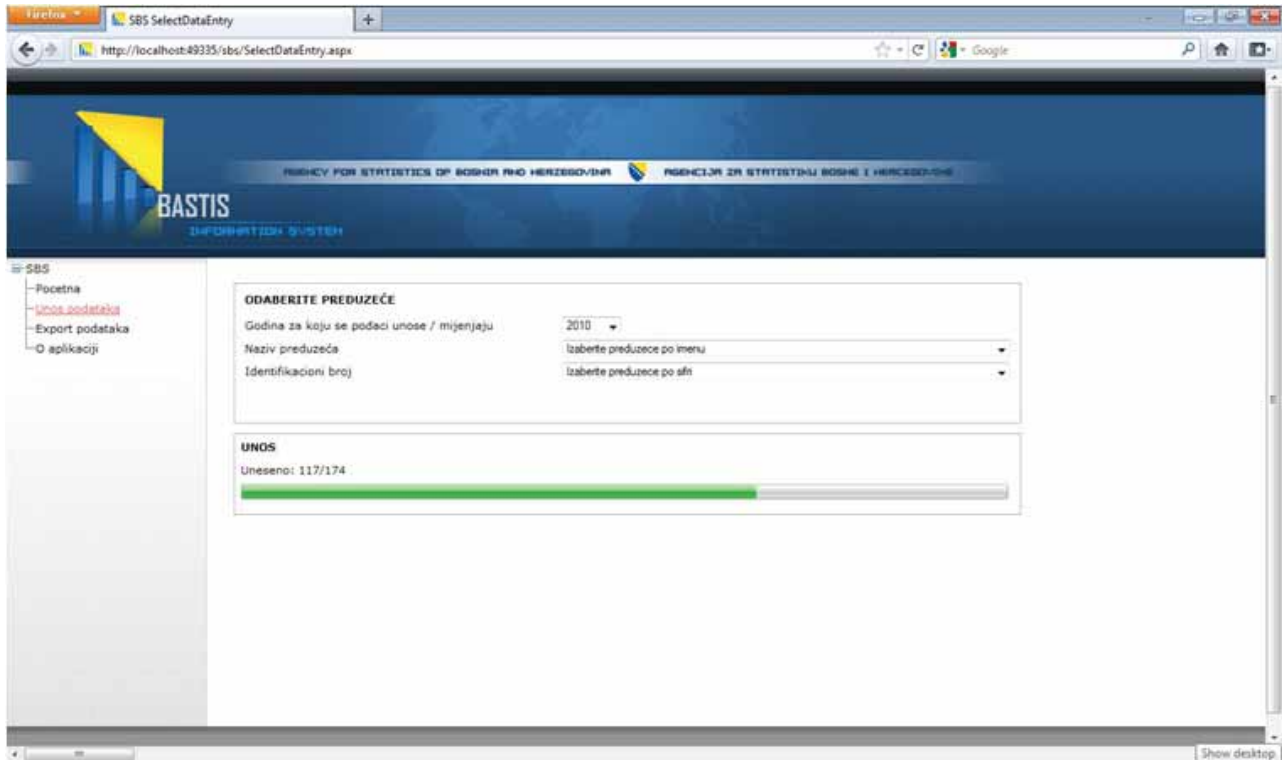
U Republičkom zavodu za statistiku Republike Srpske za potrebe istraživanja SPS-2009 dizajnirana je relacijska baza podataka (MS SQL server), a za upravljanje tom bazom napisane su slijedeće aplikacije:

- 1) “Tisak upitnika SPS-RS-2009” (Excel-MS SQL 2005) -ova aplikacija služi za tiskanje “predtiskanih” upitnika, tj. za svaku izabranu jedinicu izvješća priprema odgovarajući tip upitnika i napuni ga njenim identifikacijskim podacima iz Statističkog poslovnog registra.
- 2) “SPS-RS-2009” (MS Visual Studio 2008-MS SQL 2005) koja omogućava korisnicima (ovisno o njihovim ulogama) pristup ovoj bazi i obavljanje slijedećih zadataka:
  - unos i korekciju podataka pojedinačnih upitnika (pri tome se bilježe - čuvaju sve promjene nad podacima, sa pripadajućim datumom promjene i imenom izvršitelja promjene što omogućava dobivanje presjeka stanja podataka u bilo kojoj zahtijevanoj vremenskoj točki);
  - prikaz svih vrsta grešaka (formalne, računске, logičke) za pojedinačne upitnike;
  - pregled o broju unesenih upitnika prema svim razinama (istraživanje, oblast djelatnosti, stratum, izvršitelj);
  - izračun i prikaz SPS varijabli za svaku jedinicu izvješća.
- 3) “Procedure za poređenje SPS podataka sa podacima drugih istraživanja” (Excel - Transact SQL).
- 4) “Procedura za prijevod SPS- 2009 RS na BiH dizajn” (Transact SQL) prevodi bazu RZS RS na dizajn koji je zahtijevan od Agencije za statistiku BiH, a zatim je eksportuje u Access bazu koja je dostavljena BHAS-u.

Između ostalog važno je istaći da je aplikacija instalirana na aplikativnom serveru tako da joj korisnik pristupa sa bilo kojeg računara (sva sigurnost diktirana je pravima na serverima) što uveliko olakšava održavanje, kao i to da se prema odabranoj jedinici izvješća dinamički kreira tip upitnika (detaljni, detaljni sa privtkom ili skraćeni) na temelju podataka u bazi.

5.4. IT aplikacija za SPS u Brčko Distriktu BiH

Za SPS istraživanje izrađena je aplikacija za unos i obradu podataka. Aplikacija je razvijena u .NET okruženju. Radi se o web ASP aplikaciji sa kodom pisanim u Visual Basic-u. Podaci se smještaju u MS SQL namjenski razvijenu bazu podataka.

Prije unosa podataka, u aplikaciju su importovani osnovni podaci (poreski broj, naziv, adresa, djelatnost i sl.) o subjektima koji učestvuju u istraživanju. Također su importovani podaci o vrsti upitnika koji je poslan subjektu, tako da aplikacija nakon odabira subjekta automatski bira jednu od dvije forme za unos (detaljnu ili skraćenu) podataka.

Podaci iz skraćenog i detaljnog upitnika smještaju se u istu strukturu tablica u bazi podataka što je omogućio sam dizajn. Sa ovim pristupom imamo fleksibilnost prilikom unosa i editovanja podataka iz različitih formi, ali podaci nisu smješteni u obliku pogodnom za daljnju obradu. Rezultat je izrada procedure za transformaciju podataka iz tzv. vertikalnog oblika u horizontalni koji je mnogo pregledniji za ljude.

T500_HOT.sbs - dbo.Data	T500_HOT.sbs - dbo.TabelaSkraceni05	T500_HOT...
Id	Year	Data
4600003010009	2010	000500 43491
4600003010009	2010	000501 29274
4600003010009	2010	000505 14217
4600003010009	2010	000700 890105
4600003010009	2010	000701 890105
4600003010009	2010	040001 5
4600003010009	2010	040002 10440
4600003010009	2010	040301 5
4600003010009	2010	040302 10440
4600004090006	2010	000100 2335067
4600004090006	2010	000101 2289531
4600004090006	2010	000102 34617
4600004090006	2010	000104 38900
4600004090006	2010	000107 -27981
4600004090006	2010	000200 2304265
4600004090006	2010	000201 1726544

T500_HOT.sbs - dbo.TabelaSkraceni05	T500_HOT.master - C:\...formacija.sql	T500_HOT.sbs - dbo.Data	Object E
Id	year	000504 000505	000500
4600004090006	2010	200683 M.LL 13104	213787
4600005810002	2010	217624 26553 M.LL	244177
4600010570001	2010	720486 M.LL	294770
4600013320006	2010	113391 M.LL	113391
4600016770002	2010	239072 M.LL	108889
4600021770002	2010	613130 M.LL	66486
4600022150008	2010	617945 M.LL	82588
4600029240002	2010	3198981 7020	426080
4600038070004	2010	191785 M.LL	83260
4600050870008	2010	121211 M.LL	54925
4600050950001	2010	222200 M.LL	30740
4600051840005	2010	185087 M.LL	M.LL
4600053970003	2010	156849 M.LL	M.LL
4600057960002	2010	66614 16495	1002
4600069110004	2010	254765 M.LL	M.LL
4600069380001	2010	633951 M.LL	39007

Kontrole podataka su provedene na razini baze podataka i rezultat je tablica sa svim greškama. Ovo je realizirano na navedeni način zbog mogućnosti vršenja kontrola nad podacima dobivenim od entiteta.

Unos podataka u Brčkom, gdje je aplikacija korištena, izvršen je na paralelno tri računara i prošao je bez problema.

5.5. Razmjena podataka

Kod objedinjavanja podataka imali smo manjih tehničkih problema jer su sve tri institucije koristile različite aplikacije za unos podataka, kao i različit dizajn baza podataka. Podaci su Agenciji za statistiku BiH mogli biti dostavljeni u dva različita formata koja smo propisali (vertikalni i horizontalni) jer smo imali proceduru za transformaciju podataka iz vertikalnog u horizontalni oblik.

Izrađena je i SQL procedura za računanje potrebnih varijabli kao rezultata istraživanja.

6. Kontrola i analiza podataka (uređivanje podataka)

6.1. Teoretski aspekti i zajedničke osnove za uređivanje i analizu podataka

Prije publiciranja podataka vršena je kontrola i analiza podataka, odnosno uređivanje sirovih podataka. Ova aktivnost osigurava da podaci koji se pružaju korisnicima nakon svih kontrola, analiza i procjene totala, za istraživanja koja se baziraju djelomično ili potpuno na uzorku, budu točni, kompletni i konzistentni.

Postoje dvije razine uređivanja podataka, i to mikro i makro uređivanje.

Mikro uređivanje odnosi se na korigiranje podataka na razini osnovne jedinice promatranja. Ovaj proces otkriva greške u podacima kroz provjere pojedinih podataka na samom upitniku. Namjena ove kontrole je da se utvrdi kompletnost i točnost pojedinačnih zapisa, kao i logičnost podataka na razini osnovnog subjekta. Uređivanje podataka može se obaviti ručno, uz pomoć računskog programiranja, ili kombinacijom obje tehnike, što je najčešći slučaj.

Greške u podacima mogu nastati iz više razloga, a najčešći su slijedeći:

- ispitanik, odnosno osoba koja popunjava upitnik nije razumjela pitanje,
- osoba koja popunjava upitnik nije popunila sve tražene podatke,
- osoba koja popunjava upitnik nije unijela točne podatke (permutovala broj, upisala na pogrešno mjesto),
- greška napravljena prilikom unosa podataka u računar i sl.

Za potrebe provođenja Pilot strukturnog poslovnog istraživanja napravljena je lista kontrola koja je ugrađena u aplikacije za unos podataka. Greške su obilježene kao „soft“, što predstavlja upozorenje ili kao „hard“ što znači da postoji greška koju treba korigirati kontaktom sa jedinicom izvješća ili koristeći neki drugi izvor podataka.

Nakon svih provjera podataka na razini osnovnog subjekta (logičke, računске i formalne kontrole su izvršene i napravljene korekcije ili provjere mikro podataka) vrši se statistička analiza tih podataka. Također, na tim podacima se vrši utvrđivanje vanjskih vrijednosti i sumnjivih podataka i listaju se outlieri.

Makro uređivanje, također, otkriva greške u podacima kroz analizu agregiranih (ukupnih) podataka na razini djelatnosti (područja, oblasti, domene i sl.). Podaci se uspoređuju sa podacima iz drugih istraživanja, administrativnih izvora, ili sa istim podacima u prethodnom razdoblje (povijesni podaci). U ovoj fazi se analizira i provjerava kompatibilnost i koherentnost podataka.

Osnovni ciljevi koji se žele postići makro uređivanjem podataka mogu se svesti na slijedeće:

- uspostava konzistentnosti podataka;
- utvrđivanje potpunosti podataka;
- osiguranje usklađenosti agregiranih podataka;
- dobivanje i prezentiranje najboljih mogućih rezultata.

Analize i kontrole podataka (uređivanje sirovih podataka), kao i analize SPS varijabli i indikatora su radili entitetski zavodi za statistiku i podružnica Brčko Distrikta BiH, svako za dio koji je bio u njegovoj nadležnosti. Napravljene su formule za izračun svih varijabli i odgovarajućih indikatora u godišnjoj periodici koje se zahtijevaju prema Regulativi 295/2008 za djelatnosti koje su obuhvaćene Pilot istraživanjem. Varijable se računaju na temelju podataka prikupljenih Pilot istraživanjem.

Sve statističke institucije su prema tim formulama radile obračun varijabli i indikatora, koje su kasnije statistički analizirali na mikro i makro razini.

6.2. Uređivanje mikro podataka u Federalnom zavodu za statistiku

Preuzeti podaci od županijskih službi i ureda su spojeni u jednu bazu i ponovo pušteni kroz provjeru grešaka. Potom je rađena analiza stope odgovora po stratumima. Za stratume sa manje od 50% odgovora (stopa odgovora manja od 0,5) preuzeti su mikro podaci za jedinice iz uzorka koje nisu odgovorile iz Statističkog aneksa godišnjeg računovodstvenog izvješća da bi se postigla stopa odgovora prihvatljiva za statističku analizu. Za podatke koji nisu mogli biti preuzeti iz Statističkog aneksa godišnjeg računovodstvenog izvješća (broj žena, struktura zaposlenih prema zahtjevima SPS-a, investicije itd.) vršena je imputacija procijenjenim podacima dobijenim na temelju struktura iz skupa prikupljenih podataka ili su korišteni podaci iz drugih izvora ili je ostao podatak nepopunjen obzirom da se radi o Pilot istraživanju.

Imputirani podaci za poduzeća su iskontrolirani na isti način kao i podaci prikupljeni SPS istraživanjem i spojeni sa tim podacima.

Za varijable za koje nisu postojali podaci u SPS izvještaju (missing vrijednosti) preuzeti su iz drugih statističkih istraživanja, a za one za koje nije bilo alternativnog izvora urađena je imputacija sa najprihvatljivijim CV vrijednostima i sukladno subjektivnom procjenom statističara. Takvih slučajeva bilo je malo.

Izračunate su SPS varijable i indikatori koji se traže Regulativom 295/2008, a prema unaprijed određenim formulama napravljena je lista outlier-a poduzeća za sve varijable i indikatore. Ova vrsta analize outlier-a obično pokazuje sumnjivo velike ili male vrijednosti varijabli ili ekonomskih indikatora. Drugim riječima, vrijednosti varijabli ili ekonomskih indikatora koje se smatraju kao točne trebale bi biti u precizno određenom intervalu, dok se druge vrijednosti, izvan toga intervala (outlieri), smatraju mogućim anomalijama ili greškama i predmet su daljnjeg tretmana. Svi podaci koji su odstupali od propisanog intervala, dodatno su provjeravani i poređeni sa drugim izvorima (uglavnom Statističkim aneksom godišnjeg računovodstvenog izvješća). U slučajevima kada su izračunate varijable na temelju podataka iz drugih izvora bile prihvatljivije, rađene su korekcije podataka u SPS-u.

Tablica 6.2.1: SPS varijable u procesu provjere podataka

Varijabla	Vanjske vrijednosti za provjeru
Promet (TO)	10.000 KM>T O>50.000.000 KM
Vrijednost proizvodnje (PV)	10.000 KM>PV>50.000.000 KM
Međufazna potrošnja (IC)	IC>50.000.000 KM, IC kad je VA<0, pct ¹ 1
Dodana vrijednost (VA)	0>VA>10.000.000 KM, Pct1, pct99
Ukupni troškovi/rashodi (TP)	TP<10.000 KM, pct99
Troškovi zaposlenih (PC)	pct1, pct99
Investicije (INV)	INV>1.000.000 KM
Bruto operativni višak (GOS)	0>GOS>50.000.000 KM

¹ pct - percentil

Tablica 6.2.2: Statistički indikatori za provjeru mikropodataka

Indikator	Formula	Vanjske vrijednosti za provjeru
Promet po zaposlenoj osobi	$to\_w=TO/wo$	>0 and pct99
Dodana vrijednost po zaposlenoj osobi	$va\_w=VA/wo$	pct1 and pct99
Učešće dodane vrijednosti u prometu	$pvt=VA/TO$	>0 i ≤ 1 , kada je $VA > 1$
Troškovi rada po zaposleniku	$l\_emp=PC/employees$	>0 and pct99
Doprinosi soc.osiguranja po bruto naknadama i plaćama	$psc=sc/(PC -sc)$	Od minimuma do maksimuma SC-stope
Učešće troškova rada u dodanoj vrijednosti	$l\_va=PC/VA$	>0 i ≤ 1 , kada je $VA > 1$
Profitabilnost	$Ros=GOS/TO$	≥ -1 i ≤ 1
Investicije po zaposlenoj osobi	$inv\_w=INV/wo$	pct1 and pct99

Generalno, sve greške u varijablama i ekonomskim indikatorima identificirane na ovaj način, tretiraju se kao neodgovor po stavkama, te se tretiraju imputacijom (zamjena nedostajućih vrijednosti s vrijednostima koje su prihvatljive po eksplicitnim kriterijima). Podaci iz različitih izvora mogu se koristiti za imputiranje nedostajućih vrijednosti (administrativni podaci), kao i podaci iz jedinica istraživanja koje su na neki način slične jedinicama istraživanja koje imaju nedostajuće podatke.

Izvršena je hot deck imputacija na označenim jedinicama za imputaciju korištenjem STATA software-a. Jedinice sa vrijednostima koje su jako blizu prihvatljivim vrijednostima nisu određene za imputaciju, već samo one sa odstupanjima većim od neke određene vrijednosti, da bi se tako ipak osiguralo pouzdanije prikazivanje podataka. Jedinice su označene za svaki indikator prema kojem su određene kao outlier. Preostali outlieri bili su samo na indikatorima l_va , pvt i Ros .

Zbog načina na koji se računaju ovi pomenuti indikatori odlučeno je da se samo imputiraju vrijednosti na TO i ponovo izračunaju sve varijable koje ovise od TO zamijenom stare vrijednosti za TO sa dobijenom nakon imputacije (tj. $PV\_novo=PV\_staro - TO\_staro + TO\_novo$), te i svi odgovarajući indikatori. Kako nije bilo novih outlier-a nakon imputacije samo na TO varijabli, zadržana je odluka da se izvrši samo imputacija na TO. Imputacija je urađena na razini NACE 2 cifre + klasa zaposlenih.

Izvršene su imputacije i samo korištenjem FBiH podataka i korištenjem zajedničkih podataka i FBiH i BDBiH i analizirao se utjecaj BDBiH podataka na dobijene rezultate imputacije, te se odlučilo da se koriste zajednički podaci i FBiH i BDBiH, jer su rezultati bili subjektivno bolji (više pozitivnih nenula vrijednosti), a imputacija za Brčko Distrikt BiH se uradila također iz istog seta podataka.

Novi TO (poslije imputacije) raspoređen je i na mikro razini na podatke iz kojih je izračunat TO i raspoređen na pojedinačne stavke prema procentualnom učešću jedinica koje su odgovorile unutar područja na kom je vršena imputacija.

Nakon svih editiranja ili imputacije podataka izvršena je kontrola suma unutar tablica koje imaju sumare.

6.3. Uređivanje mikro podataka u Republičkom zavodu za statistiku Republike Srpske

Editiranje podataka predstavlja provođenje skupa logičkih, statističkih i matematičkih operacija s ciljem identificiranja, adekvatne obrade i eliminacije neuzoračkih grešaka u istraživanju. Neuzoračke greške potječu od grešaka ili nedostataka bilo u dizajnu istraživanja ili samoj implementaciji pojedinih faza istraživanja (definiranje ciljeva istraživanja, postupak kreiranja okvira za izbor uzorka, definiranje varijabli,

dizajn i izbor uzorka, dizajn instrumentarija istraživanja, način sakupljanja podataka...).

Suština editiranja podataka se odnosi na identifikaciju neuzoračkih grešaka, koje ako se ne tretiraju na adekvatan način, mogu rezultirati pristrasnim statističkim ocjenama, greškama u analizi podataka i pogrešnom statističkom zaključivanju.

Proces editiranja podataka u RZS RS je počeo po završetku unosa podataka sa svih pristiglih obrazaca. Unos podataka je realiziran koristeći aplikativno softversko rješenje, razvijeno u RZS RS, sa implementiranim zajedničkim skupom logičkih kontrola za sve statističke institucije u BiH. U toj fazi rada je izvršena kontrola logičke konzistentnosti i kompletnosti unesenih podataka na razini pojedinačnih poduzeća, što je zahtijevalo značajan angažman predmetnih metodologa.

Pored toga, editiranje podataka na razini pojedinačnih poduzeća nastavljeno je koristeći se podacima iz završnih računa za 2009. godinu, koji su postali dostupni RZS RS prije početka obrade unesenih podataka. Naime, u tijeku radnog sastanka SPS radne skupine, sastavljene od statističara iz sve tri statističke institucije u BiH, utvrđena je lista stavki sa SPS upitnika koje je po sadržaju moguće usporediti sa odgovarajućim pozicijama (AOP-ima) unutar godišnjih završnih računa za poduzeća u Republici Srpskoj:

Redni broj	Stavka upitnika	AOP ZR 2009
1.	01.02.00	202
2.	01.01.00	206
3.	01.07.00	211-212
4.	02.02.00	217
5.	02.01.00+02.03.00	218
6.	02.05.00	219
7.	02.04.00	222

Ovaj oblik editiranja podataka proveden je izračunavajući procentualnu razliku između navedenih stavki upitnika i odgovarajućih AOP-a iz završnih računa, kao i korištenjem grafičke analize (scatter plot-ovi). Ukoliko su procentualne razlike za neku od navedenih stavki bile veće od 10%, predmetni metodolozi su telefonskim kontaktom sa poduzećem utvrdili koja od navedenih vrijednosti odgovara stvarnosti

Osnovni zaključak nakon izvršenog editiranja podataka na ovaj način, jeste da bi bilo mnogo efikasnije ovakav vid poređenja podataka implementirati u samu aplikaciju za unos podataka. Ovakav način rada bi smanjio opterećenje respondenata ponovnim kontaktiranjem, kao i ukupan trošak provođenja statističkog istraživanja, obzirom da bi se poduzeća kontaktirala samo jednom zbog neke od logičkih kontrola iz aplikacije i/ili poređenja sa podacima završnih računa. Također, isti vid poređenja bi trebalo izvršiti istovremeno i sa istorijskim podacima SPS istraživanja, ukoliko su dostupni.

Identifikacija vanjskih vrijednosti (outlier-a), kao potencijalnih grešaka u podacima, realizirana je kroz implementaciju algoritma Hidiroglou-Berthelot u programskom okruženju "R".

Metod spada u skupinu analitičkih neparametarskih tehnika za identifikaciju vanjskih vrijednosti i podrazumijeva korištenje dvije varijable koje su u korelaciji za identifikaciju potencijalnih anomalija u njihovim podacima.

U tekstu koji slijedi biće opisan Hidiroglou-Berthelot-ov algoritam, kao i primjena u editiranju SPS podataka u Republici Srpskoj.

Označimo sa $Y_1 = \{y_{11}, y_{12}, \dots, y_{1n}\}$ i $Y_2 = \{y_{21}, y_{22}, \dots, y_{2n}\}$ dvije varijable koje su u korelaciji i sa $R_{12,i} = \frac{Y_{1i}}{Y_{2i}}$ količnik

vrijednosti dvije varijable na istoj jedinici. Cilj metoda jeste određivanje gornje i donje granice intervala koji bi se smatrao kao region prihvatanja za distribuciju vrijednosti $R_{12,i}$. Sve vrijednosti $R_{12,i}$ koje se nalaze izvan regiona prihvatanja se smatraju vanjskim vrijednostima (outlier-ima).

Imajući u vidu zakrivljenost (skewness) podataka u poslovnim istraživanjima, umjesto količnika $R_{12,i}$ u samom algoritmu se koristi $R_{12,i}$ modificirano na slijedeći način:

$$s_i = \begin{cases} 1 - \frac{\text{median}(R_i)}{R_i} & \text{ako je } 0 < R_i < \text{median}(R_i) \\ \frac{\text{median}(R_i)}{R_i} - 1 & \text{ako je } R_i \geq \text{median}(R_i) \end{cases}$$

Zatim, vršimo transformaciju vrijednosti s_i sa svrhom formiranja vrijednosti tzv. efekata E_i definiranih na slijedeći način:

$$E_i = s_i \cdot \{\max[y_{1i}, y_{2i}]\}^U$$

Svrha uvođenja efekata E_i jeste davanje značaja maksimalnoj vrijednosti razlike između vrijednosti varijabli Y_1 i Y_2 u samoj analizi modifikovanih vrijednosti R_i (odnosno s_i) i taj značaj se regulira uvedenim parametrom U . Na primjer, ako je $U = 0$, tada je $E_i = s_i$ odnosno maksimalna vrijednost razlike nema nikakav utjecaj na algoritam, ili ako je $U = 1$, tada je data najveća važnost maksimalne vrijednosti razlike na rezultate algoritma. Konačno, vrijednosti koje su vanjske za interval

$$(E_{median} - C \cdot d_{Q1}, E_{median} + C \cdot d_{Q3})$$

gdje je $d_{Q1} = E_{median} - E_{Q25}$ i $d_{Q3} = E_{Q75} - E_{median}$. C je konstanta koja direktno utječe na veličinu regiona prihvaćanja i određuje je sukladno kadrovsko-financijskim ograničenjima samog istraživanja.

Algoritam je primijenjen na slijedeće indikatore:

1. Promet po zaposlenoj osobi
2. Vrijednost proizvodnje po zaposlenoj osobi
3. Ukupne nabavke po zaposlenoj osobi
4. Dodana vrijednost po zaposlenoj osobi
5. Troškovi rada po zaposleniku
6. Učešće dodane vrijednosti u prometu
7. Učešće bruto operativnog viška u prometu (profitabilnost)
8. Investicije po zaposlenoj osobi

Takoder, napravljena je i grafička analiza navedenih parova SPS varijabli po domenima od interesa, prije i nakon tretmana vanjskih vrijednosti.

Pored svega navedenog u vezi identificiranja vanjskih vrijednosti, zajedno sa njima izvršen je i tretman podataka poduzeća koja odgovaraju velikim inicijalnim ponderima (tzv. utjecajne jedinice), na način da su predmetni metodolozi bili dužni posebnu pažnju posvetiti njima, bilo kroz poređenje sa dostupnim administrativnim, odnosno statističkim izvorima ili kroz ponovni kontakt.

Imputacije podataka se nisu radile, nego je dat prioritet korištenju dostupnih administrativnih i statističkih izvora, odnosno ponovnom kontaktu sa poduzećima, jer je jedan od ciljeva ovog pilot istraživanja susretanje i upoznavanje predmetnih metodologa sa realnim problemima na koje je moguće naići u samom tretmanu neuzoračkih grešaka.

6.4. Uređivanje mikro podataka u Brčko Distriktu BiH

Tijekom unosa podataka vršena je kontrola (logička, računska i formalna) podataka za svako pojedinačno poduzeće. To su kontrole koje su ugrađene u aplikaciju za unos podataka. Nakon završenog unosa podataka dostavljena je baza podataka Agenciji za statistiku BiH. Na temelju tih podataka napravljen je obračun svih SPS varijabli i indikatora na razini poduzeća (mikro podaci).

Obzirom da je okvir, pa prema tome i uzorak za Brčko Distrikt BiH veoma mali (mali broj jedinica na razini domene, područja djelatnosti itd.) analiza anomalnih vrijednosti je rađena skupa sa podacima za Federaciju Bosne i Hercegovine.

Sve provjere koje su rađene za Federaciju Bosne i Hercegovine rađene su i za Brčko Distrikt BiH. Za utvrđene vanjske vrijednosti varijabli i indikatora vršena je provjera podataka od strane metodologa (uvidom u individualne podatke u upitniku, upoređivanjem sa podacima iz drugih istraživanja, ili poređenje sa administrativnim podacima koji su bili raspoloživi).

7. Ocjena parametara populacije

7.1. Teorijski aspekti

Strukturno poslovno statističko istraživanje u BiH provedeno je na bazi uzorka, tj. sakupljeni su podaci samo za pravi podskup ciljne populacije, dok se statističko zaključivanje želi izvesti o nepoznatim parametrima čitave ciljne populacije. To znači da je potrebno izvršiti odgovarajuće projektiranje podataka sakupljenih uzorkom na čitavu ciljnu populaciju. Teorija uzorka zasnovana na teoriji vjerovatnoće nam to omogućava na način da se izračunaju odgovarajući težinski faktori (ponderi) za sve jedinice koje su odabrane u uzorak, pomoću kojih se sa podacima iz uzorka dolazi do ocjena nepoznatih parametara populacije. Ponder dodijeljen nekoj jedinici odabranoj u uzorak, kao numerička vrijednost, može se interpretirati kao broj jedinica u populaciji koje ta jedinica u uzorku predstavlja, uključujući i samu sebe.

U poslovnim istraživanjima se obično koristi stratificirani slučajni uzorak, koji podrazumijeva kreiranje podskupine jedinica uzorkovanja (stratuma) homogenih u odnosu na pojave koje su predmet istraživanja. Prije provođenja istraživanja poznate su samo pomoćne informacije o svim elementima ciljne populacije (npr. djelatnost ili veličina), a koje se mogu iskoristiti za kreiranje stratuma.

Prvi korak koji je potrebno napraviti da bi se došlo do ocjena nepoznatih parametara populacije jeste izračun tzv. inicijalnih ili izravnih pondera jedinica odabranih u uzorak. Inicijalni ponder jedinice zapravo predstavlja recipročnu vrijednost vjerovatnoće izbora te jedinice u uzorak. U slučaju stratificiranog slučajnog uzorka, u kome je u stratumu h u uzorak odbrano n_h jedinica, dok je u stratumu ukupno N_h jedinica, vjerovatnoća izbora jedinice tog stratuma jednaka je n_h/N_h , a inicijalni ponder jednak je N_h/n_h . Najjednostavniji oblik ocjenjivanja (npr. totala varijable Y u populaciji U , $t = \sum_U y_i$) se može izvršiti koristeći Horvitz-Thompsonovu formulu:

$$\hat{t} = \sum_s w_i y_i$$

koja se u slučaju stratificiranog slučajnog uzorka transformiše u

$$\hat{t} = \sum_{h=1}^L \sum_{i=1}^{n_h} \frac{y_{hi}}{n_h / N_h} = \sum_{h=1}^L \left(\sum_{i=1}^{n_h} N_h \bar{y}_h \right)$$

Imajući u vidu da se u svakom statističkom istraživanju, ma koliko pažljivo bilo provedeno, javljaju neuzoračke greške različitih vrsta, potrebno je također izračunati i odgovarajuće korektivne faktore inicijalnih pondera. Korektivni faktori služe da se, na primjer, selektivno povećaju inicijalni ponderi jedinica koje pripadaju odgovoru istraživanja, tako da one predstavljaju i jedinice u populaciji koje su klasificirane kao neodgovor. Osnovna pretpostavka ovakvog korigiranja jeste da su jedinice uzorka koje nisu odgovorile, po ključnim parametrima istraživanja slične onima koje spadaju u odgovor istraživanja.

Ako u slučaju stratificiranog slučajnog uzorka u stratumu h imamo odgovor m_h jedinca od ukupno n_h odabranih u uzorak, onda je faktor korekcije inicijalnog pondera jednak n_h/m_h . To znači da se total populacije t sada ocjenjuje pomoću slijedeće formule:

$$\hat{t} = \sum_{h=1}^L \sum_{i=1}^{n_h} \frac{N_h}{n_h} \cdot \frac{n_h}{m_h} \cdot y_{hi} = \sum_{h=1}^L \sum_{i=1}^{n_h} \frac{N_h}{m_h}$$

Faktori korekcije se mogu računati na različite načine sa svrhom kompenziranja za neki tip neuzoračkih grešaka, odnosno da na odgovarajući način sadrže informacije o pomoćnim varijablama koje su dostupne u fazi ocjenjivanja za sve elemente ciljne populacije od interesa.

Na primjer, faktori korekcije se mogu izračunati na takav način da korigirani ponder primijenjen na vrijednosti pomoćnih varijabli (kojih može biti više) na razini željenog domena daje ocjenu koja se slaže sa poznatim totalima, obično izračunatih koristeći samu pomoćnu varijablu na svim elementima populacije. Za ovako korigirane pondere se kaže da su kalibrirani o odnosu na upotrebljenu funkciju rastojanja između inicijalnog pondera (ili čak pondera korigiranog za ukupan neodgovor) i kalibriranog pondera, i u odnosu jednadžbe kalibracije, koje preciziraju uvjete koje kalibrirani ponder mora zadovoljiti kada se primjeni na vrijednosti pomoćne informacije. Prosto rečeno, "ponder koji se dobro ponaša kada je primijenjen na pomoćne varijable, trebao bi također dobro se ponašati kada se primjeni na varijable koje su predmet istraživanja"².

Postupak kalibracije pruža način kombiniranja podataka sakupljenih kroz istraživanje sa podacima dostupnim kroz vanjske, obično administrativne izvore. Najbolji rezultati se dobivaju u slučajevima kada su dostupne pomoćne informacije u korelaciji sa varijablama koje su predmet istraživanja.

U poređenju sa klasičnom popravkom inicijalnih pondera za ukupan neodgovor, ocjene proizvedene koristeći kalibrirane pondere su i točnije i preciznije. To znači da se kalibracijom smanjuju efekti pristrasnosti uzrokovani prisustvom neuzoračkih grešaka u istraživanju (kao i ostalih izvora pristrasnosti), odnosno omogućava veća preciznost (manja varijansa) ocjena.

Kalibrirani ponderi se dobijaju kao rezultat iterativne procedure koja minimizira veličinu razlike između inicijalnih pondera (ili pondera korigiranih za neodziv) i novih, kalibriranih pondera koji zadovoljavaju jednačine kalibracije.

7.2. Ocjenjivanje parametara populacije u Pilot SPS istraživanju za 2009. godinu

Ocjene parametara populacije izvršene su pomoću metoda kalibracije. Iskorištene su sve dostupne informacije iz Statističkog poslovnog registra BiH, i to:

- Broj poduzeća po stratumu
- Broj zaposlenih (po stratumu)
- Ukupan prihod (po stratumu).

Inicijalni ponderi su izračunati kao recipročna vrijednost vjerovatnoće izbora jedinice uzorkovanja, a zatim je izvršeno korigiranje inicijalnog pondera imajući u vidu ukupan neodziv. Tako korigirani inicijalni ponder, poznati totali korištenih pomoćnih informacija po stratumu, kao i vrijednosti pomoćnih varijabli za jedinice koje su odgovorile, predstavljaju ulazne informacije za proces kalibracije. Procesom kalibracije tražimo rješenje problema optimizacije sa dodatnim uvjetima (traženje vezanog ekstremuma) koji se može precizirati na slijedeći način:

² Deville, J.C., e C.E. Särndal, "Calibration Estimators in Survey Sampling", Journal of the American Statistical Association, 87 (1992): 376-382

$$\left\{ \begin{array}{l} \min \sum_{i \in r} d(g_i, w_i) \\ \sum_{j \in r_h} g_j = N_h \\ \sum_{j \in r_h} g_j x_j^{emp} = X_h^{emp} \\ \sum_{j \in r_h} g_j x_j^{fin} = X_h^{fin} \end{array} \right. \quad h = 1, \dots, H$$

gdje je:

- d - funkcija distance (u ovom slučaju logaritamska)
- g_i - kalibrirani ponder (koji je izlaz procesa kalibracije)
- w_i - ponder izračunat korigiranjem inicijalnog pondera za ukupan neodziv
- N_h - broj elemenata populacije u stratumu h
- r_h - odgovor u stratumu h
- x_j^{emp} - broj zaposlenih iz registra za jedinicu j (iz odgovora)
- x_j^{fin} - finansijski podaci iz registra za jedinicu j (iz odgovora)
- X_h^{emp} - broj zaposlenih po stratumu
- X_h^{fin} - ukupan prihod po stratumu
- H - ukupan broj stratuma.

Proces kalibracije je proveden koristeći paket „survey“ programskog okruženja „R“, koji sadrži sve potrebne funkcije za implementaciju metoda.

Kalibracija je urađena posebno za entitete i Brčko Distrikt BiH.

8. Finalni rezultati Pilot istraživanja Strukturnih poslovnih statistika

U ovoj publikaciji prezentira se samo odabrana skupina varijabli i indikatora za Bosnu i Hercegovinu, entitete i Brčko Distrikt BiH procijenjenih na temelju podataka dobivenih Pilot istraživanjem strukturnih poslovnih statistika.

Podaci se smatraju privremenim dok se ne potvrde kroz redovita istraživanja strukturnih poslovnih statistika.

TABLICE I GRAFIKONI

Tablica 1.1. Vrijednost osnovnih SPS varijabli za BiH i po entitetima za 2009. godinu
(Industrija, Građevinarstvo i Usluge)

	Broj poduzeća	Broj zaposlenih osoba	Broj zaposlenika	Promet	Vrijednost proizvodnje	Ukupne nabavke	Međufazna potrošnja	Dodana vrijednost po faktorskim troškovima	Troškovi zaposlenih	Bruto operativni višak	Bruto investicije	Vrijednost u 000 KM	
Bosna i Hercegovina													
INDUSTRIJA (C,D i E)	6.124	173.654	173.090	13.939.872	11.845.698	10.222.657	7.828.436	4.017.262	2.528.188	1.489.073	1.305.706		
GRAĐEVINARSTVO (F)	2.600	40.984	40.610	2.814.911	2.626.295	1.965.385	1.646.529	979.767	454.755	525.013	133.251		
USLUGE (H i I)	3.037	51.159	51.034	3.524.955	3.208.903	1.927.711	1.479.038	1.729.863	875.519	854.343	545.934		
Federacija BiH													
INDUSTRIJA (C,D i E)	3.883	108.749	108.423	9.540.055	7.981.929	6.817.834	5.028.710	2.953.219	1.725.885	1.227.333	905.974		
GRAĐEVINARSTVO (F)	1.793	26.720	26.553	1.896.981	1.807.779	1.277.346	1.103.629	704.150	322.488	381.662	76.148		
USLUGE (H i I)	2.079	32.523	32.457	2.414.284	2.141.619	1.374.012	990.852	1.150.765	592.899	557.866	350.992		
Republika Srpska													
INDUSTRIJA (C,D i E)	2.114	62.380	62.184	4.090.313	3.596.058	3.141.628	2.597.720	998.338	771.791	226.547	374.704		
GRAĐEVINARSTVO (F)	726	13.572	13.382	884.816	784.657	664.598	525.098	259.559	126.721	132.838	52.427		
USLUGE (H i I)	899	18.172	18.114	1.078.492	1.037.151	533.774	471.383	565.768	276.888	288.880	193.757		
Brčko Distrikt BiH													
INDUSTRIJA (C,D i E)	127	2.525	2.483	309.504	267.711	263.195	202.006	65.705	30.512	35.193	25.028		
GRAĐEVINARSTVO (F)	81	692	675	33.114	33.859	23.441	17.802	16.058	5.546	10.513	4.676		
USLUGE (H i I)	59	464	463	32.179	30.133	19.925	16.803	13.330	5.732	7.597	1.185		

Tablica 1.2. Učešće entiteta u BiH po djelatnostima i osnovnim varijablama

	Broj poduzeća	Broj zaposlenih osoba	Broj zaposlenih osoba	Broj zaposlenih osoba	Promet	Vrijednost proizvodnje	Ukupne nabavke	Međufazna potrošnja	Dodana vrijednost po faktorskim troškovima	Troškovi zaposlenih	Bruto operativni višak	Bruto investicije
INDUSTRIJA (C, D i E)												
Bosna i Hercegovina	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Federacija BiH	63,4	62,6	62,6	68,4	67,4	66,7	64,2	73,5	68,3	82,4	69,4	69,4
Republika Srpska	34,5	35,9	35,9	29,3	30,4	30,7	33,2	24,9	30,5	15,2	28,7	28,7
Brčko Distrikt BiH	2,1	1,5	1,4	2,2	2,3	2,6	2,6	1,6	1,2	2,4	1,9	1,9
GRAĐEVINARSTVO (F)												
Bosna i Hercegovina	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Federacija BiH	69,0	65,2	65,4	67,4	68,8	65,0	67,0	71,9	70,9	72,7	57,1	57,1
Republika Srpska	27,9	33,1	33,0	31,4	29,9	33,8	31,9	26,5	27,9	25,3	39,3	39,3
Brčko Distrikt BiH	3,1	1,7	1,7	1,2	1,3	1,2	1,1	1,6	1,2	2,0	3,5	3,5
USLUGE (H i I)												
Bosna i Hercegovina	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Federacija BiH	68,5	63,6	63,6	68,5	66,7	71,3	67,0	66,5	67,7	65,3	64,3	64,3
Republika Srpska	29,6	35,5	35,5	30,6	32,3	27,7	31,9	32,7	31,6	33,8	35,5	35,5
Brčko Distrikt BiH	1,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	1,1	0,8	0,7	0,9	0,2	0,2

Tablica 2. Vrijednost osnovnih SPS varijabli po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Bosna i Hercegovina

	Broj poduzeća	Broj zaposlenih osoba	Broj zaposlenika	Promet	Vrijednost proizvodnje	Ukupne nabavke	Međufazna potrošnja	Dodana vrijednost po faktorskim troškovima	Troškovi zaposlenih	Bruto operativni višak	Bruto investicije	Vrijednost u 000 KM	
Bosna i Hercegovina													
C Vadenje ruda i kamena, ukupno	247	21.049	21.038	804.998	819.868	352.645	335.505	484.363	383.459	100.904	66.966		
0 - 19 zaposlenih	189	1.532	1.531	49.528	52.321	31.211	26.240	26.082	15.509	10.573	3.985		
20 - 49 zaposlenih	27	748	740	21.663	21.219	15.138	14.227	6.991	8.087	-1.096	1.019		
50 i više zaposlenih	31	18.769	18.766	733.807	746.328	306.296	295.038	451.290	359.863	91.427	61.962		
D Prerađivačka industrija, ukupno	5.632	128.851	128.300	10.129.619	8.537.987	7.997.973	6.170.588	2.367.399	1.505.821	861.577	814.065		
0 - 19 zaposlenih	4.458	24.440	24.073	1.778.149	1.393.382	1.461.248	1.003.566	389.814	215.309	174.506	56.277		
20 - 49 zaposlenih	639	19.236	19.145	1.427.743	1.096.832	1.299.838	737.328	359.505	206.211	153.293	194.837		
50 i više zaposlenih	535	85.175	85.082	6.923.727	6.047.773	5.236.887	4.429.694	1.618.080	1.084.301	533.778	562.951		
E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom, ukupno	245	23.754	23.752	3.005.255	2.487.843	1.872.039	1.322.343	1.165.500	638.908	526.592	424.674		
0 - 19 zaposlenih	119	602	602	533.404	60.613	503.599	31.227	29.388	7.923	21.463	1.598		
20 - 49 zaposlenih	56	1.795	1.795	50.129	50.136	20.710	19.555	30.581	26.218	4.363	1.643		
50 i više zaposlenih	69	21.357	21.355	2.421.721	2.377.094	1.347.730	1.271.562	1.105.531	604.767	500.765	421.432		
F Građevinarstvo, ukupno	2.600	40.984	40.610	2.814.911	2.626.295	1.965.385	1.646.529	979.767	454.755	525.013	133.251		
0 - 19 zaposlenih	2.109	9.888	9.751	554.565	489.966	313.246	226.747	263.219	91.457	171.763	11.507		
20 - 49 zaposlenih	310	9.024	8.890	608.247	546.772	426.339	348.317	198.456	97.977	100.479	43.154		
50 i više zaposlenih	181	22.072	21.969	1.652.099	1.589.557	1.225.800	1.071.465	518.092	265.321	252.770	78.590		
H Ugostiteljstvo, ukupno	707	7.283	7.253	228.948	207.474	140.979	110.375	97.099	75.925	21.173	58.148		
0 - 19 zaposlenih	624	3.002	2.987	89.111	71.331	61.494	40.094	31.237	24.628	6.609	12.331		
20 - 49 zaposlenih	59	1.815	1.801	66.083	60.621	39.541	29.808	30.813	19.665	11.147	13.199		
50 i više zaposlenih	24	2.466	2.465	73.754	75.522	39.944	40.473	35.049	31.632	3.417	32.618		
I Promet, skladištenje i komunikacije, ukupno	2.330	43.876	43.781	3.296.007	3.001.429	1.786.732	1.368.663	1.632.764	799.594	833.170	487.785		
0 - 19 zaposlenih	2.141	11.091	11.029	894.581	786.924	686.141	560.683	226.240	109.640	116.600	54.232		
20 - 49 zaposlenih	119	3.494	3.471	433.976	223.992	337.507	122.530	101.461	43.497	57.964	32.264		
50 i više zaposlenih	70	29.291	29.281	1.967.450	1.990.513	763.084	685.450	1.305.063	646.457	658.606	401.289		

Struktura u %

	Broj poduzeća	Broj zaposlenih osoba	Broj zaposlenika	Promet	Vrijednost proizvodnje	Ukupne nabavke	Međufazna potrošnja	Dodana vrijednost po faktorskim troškovima	Troškovi zaposlenih	Bruto operativni višak	Bruto investicije
C Vadenje ruda i kamena, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	76,5	7,3	7,3	6,2	6,4	8,9	7,8	5,4	4,0	10,5	6,0
20 - 49 zaposlenih	10,9	3,6	3,5	2,7	2,6	4,3	4,2	1,4	2,1	1,1	1,5
50 i više zaposlenih	12,6	89,2	89,2	91,2	91,0	86,9	87,9	93,2	93,8	90,6	92,5
D Preradivačka industrija, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	79,2	19,0	18,8	17,6	16,3	18,3	16,3	16,5	14,3	20,3	6,9
20 - 49 zaposlenih	11,3	14,9	14,9	14,1	12,8	16,3	11,9	15,2	13,7	17,8	23,9
50 i više zaposlenih	9,5	66,1	66,3	68,4	70,8	65,5	71,8	68,3	72,0	62,0	69,2
E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	48,6	2,5	2,5	17,7	2,4	26,9	2,4	2,5	1,2	4,1	0,4
20 - 49 zaposlenih	22,9	7,6	7,6	1,7	2,0	1,1	1,5	2,6	4,1	0,8	0,4
50 i više zaposlenih	28,2	89,9	89,9	80,6	95,5	72,0	96,2	94,9	94,7	95,1	99,2
F Građevinarstvo, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	81,1	24,1	24,0	19,7	18,7	15,9	13,8	26,9	20,1	32,7	8,6
20 - 49 zaposlenih	11,9	22,0	21,9	21,6	20,8	21,7	21,2	20,3	21,5	19,1	32,4
50 i više zaposlenih	7,0	53,9	54,1	58,7	60,5	62,4	65,1	52,9	58,3	48,1	59,0
H Ugostiteljstvo, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	88,3	41,2	41,2	38,9	34,4	43,6	36,3	32,2	32,4	31,2	21,2
20 - 49 zaposlenih	8,3	24,9	24,8	28,9	29,2	28,0	27,0	31,7	25,9	52,6	22,7
50 i više zaposlenih	3,4	33,9	34,0	32,2	36,4	28,3	36,7	36,1	41,7	16,1	56,1
I Promet, skladištenje i komunikacije, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	91,9	25,3	25,2	27,1	26,2	38,4	41,0	13,9	13,7	14,0	11,1
20 - 49 zaposlenih	5,1	8,0	7,9	13,2	7,5	18,9	9,0	6,2	5,4	7,0	6,6
50 i više zaposlenih	3,0	66,8	66,9	59,7	66,3	42,7	50,1	79,9	80,8	79,0	82,3

Tablica 2.1 Vrijednost osnovnih SPS varijabli po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Federacija Bosne i Hercegovine

Federacija Bosne i Hercegovine

	Broj poduzeća	Broj zaposlenih osoba	Broj zaposlenika	Promet	Vrijednost proizvodnje	Ukupne nabavke	Međufazna potrošnja	Dodana vrijednost po faktorskim troškovima	Troškovi zaposlenih	Bruto operativni višak	Bruto investicije	Vrijednost u 000 KM	
C Vadenje ruda i kamena, ukupno	147	16.412	16.403	573.571	590.962	239.019	225.858	365.104	309.809	55.295	40.446		
0 - 19 zaposlenih	105	866	866	26.260	32.113	18.763	15.625	16.488	9.033	7.456	1.640		
20 - 49 zaposlenih	21	569	562	14.799	13.986	9.508	8.425	5.561	5.977	-417	374		
50 i više zaposlenih	21	14.977	14.974	532.512	544.863	210.748	201.808	343.055	294.799	48.256	38.432		
D Prerađivačka industrija, ukupno	3.608	79.024	78.709	6.829.824	5.743.160	5.175.575	3.916.279	1.826.881	1.017.316	809.564	575.304		
0 - 19 zaposlenih	2.940	14.799	14.552	1.071.290	866.154	850.269	586.246	279.907	144.298	135.609	41.301		
20 - 49 zaposlenih	359	11.465	11.448	892.851	735.611	863.788	495.615	239.996	139.210	100.786	118.555		
50 i više zaposlenih	309	52.760	52.709	4.865.683	4.141.395	3.461.518	2.834.418	1.306.978	733.808	573.169	415.448		
E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom, ukupno	128	13.313	13.311	2.136.660	1.647.807	1.403.240	886.573	761.234	398.760	362.474	290.224		
0 - 19 zaposlenih	64	277	277	518.124	48.647	491.171	20.936	27.712	5.156	22.556	1.586		
20 - 49 zaposlenih	29	872	872	27.703	28.008	9.911	9.962	18.046	14.661	3.385	349		
50 i više zaposlenih	35	12.164	12.162	1.590.833	1.571.152	902.158	855.675	715.476	378.943	336.533	288.289		
F Građevinarstvo, ukupno	1.793	26.720	26.553	1.896.981	1.807.779	1.277.346	1.103.629	704.150	322.488	381.662	76.148		
0 - 19 zaposlenih	1.472	6.438	6.438	417.856	412.758	205.297	179.893	232.865	65.680	167.185	10.814		
20 - 49 zaposlenih	203	5.788	5.705	396.071	355.406	279.779	221.786	133.620	70.908	62.712	26.250		
50 i više zaposlenih	118	14.494	14.410	1.083.054	1.039.615	792.270	701.950	337.665	185.900	151.765	39.084		
H Ugostiteljstvo, ukupno	530	4.896	4.874	161.214	156.102	96.877	85.396	70.705	54.476	16.228	26.496		
0 - 19 zaposlenih	479	2.192	2.177	63.873	58.217	42.311	33.363	24.854	18.382	6.472	10.266		
20 - 49 zaposlenih	35	1.066	1.060	43.409	41.607	24.352	19.992	21.615	12.911	8.703	5.822		
50 i više zaposlenih	16	1.638	1.637	53.932	56.278	30.214	32.041	24.236	23.183	1.053	10.408		
I Promet, skladištenje i komunikacije, ukupno	1.549	27.627	27.583	2.253.070	1.985.517	1.277.135	905.456	1.080.060	538.423	541.638	324.496		
0 - 19 zaposlenih	1.423	7.185	7.158	616.564	529.046	461.020	371.007	158.038	76.113	81.926	39.332		
20 - 49 zaposlenih	76	2.267	2.257	371.529	162.738	296.883	85.087	77.651	31.438	46.213	24.834		
50 i više zaposlenih	50	18.175	18.168	1.264.977	1.293.733	519.232	449.362	844.371	430.872	413.499	260.330		

Struktura u %

	Broj poduzeća	Broj zaposlenih osoba	Broj zaposlenika	Promet	Vrijednost proizvodnje	Ukupne nabavke	Međufazna potrošnja	Dodana vrijednost po faktorskim troškovima	Troškovi zaposlenih	Bruto operativni višak	Bruto investicije
C Vadenje ruda i kamena, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	71,4	5,3	5,3	4,6	5,4	7,9	6,9	4,5	2,9	13,5	4,1
20 - 49 zaposlenih	14,3	3,5	3,4	2,6	2,4	4,0	3,7	1,5	1,9	-0,8	0,9
50 i više zaposlenih	14,3	91,3	91,3	92,8	92,2	88,2	89,4	94,0	95,2	87,3	95,0
D Preradivačka industrija, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	81,5	18,7	18,5	15,7	15,1	16,4	15,0	15,3	14,2	16,8	7,2
20 - 49 zaposlenih	10,0	14,5	14,5	13,1	12,8	16,7	12,7	13,1	13,7	12,4	20,6
50 i više zaposlenih	8,6	66,8	67,0	71,2	72,1	66,9	72,4	71,5	72,1	70,8	72,2
E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	50,0	2,1	2,1	24,2	3,0	35,0	2,4	3,6	1,3	6,2	0,5
20 - 49 zaposlenih	22,7	6,5	6,6	1,3	1,7	0,7	1,1	2,4	3,7	0,9	0,1
50 i više zaposlenih	27,3	91,4	91,4	74,5	95,3	64,3	96,5	94,0	95,0	92,8	99,3
F Gradevinarstvo, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	82,1	24,1	24,2	22,0	22,8	16,1	16,3	33,1	20,4	43,8	14,2
20 - 49 zaposlenih	11,3	21,7	21,5	20,9	19,7	21,9	20,1	19,0	22,0	16,4	34,5
50 i više zaposlenih	6,6	54,2	54,3	57,1	57,5	62,0	63,6	48,0	57,6	39,8	51,3
H Ugostiteljstvo, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	90,4	44,8	44,7	39,6	37,3	43,7	39,1	35,2	33,7	39,9	38,7
20 - 49 zaposlenih	6,6	21,8	21,7	26,9	26,7	25,1	23,4	30,6	23,7	53,6	22,0
50 i više zaposlenih	3,0	33,5	33,6	33,5	36,1	31,2	37,5	34,3	42,6	6,5	39,3
I Promet, skladištenje i komunikacije, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	91,9	26,0	26,0	27,4	26,6	36,1	41,0	14,6	14,1	15,1	12,1
20 - 49 zaposlenih	4,9	8,2	8,2	16,5	8,2	23,2	9,4	7,2	5,8	8,5	7,7
50 i više zaposlenih	3,2	65,8	65,9	56,1	65,2	40,7	49,6	78,2	80,0	76,3	80,2

Tablica 2.2 Vrijednost osnovnih SPS varijabli po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Republika Srpska

Republika Srpska

	Broj poduzeća	Broj zaposlenih osoba	Broj zaposlenika	Promet	Vrijednost proizvodnje	Ukupne nabavke	Međufazna potrošnja	Dodana vrijednost po faktorskim troškovima	Troškovi zaposlenih	Bruto operativni višak	Bruto investicije	Vrijednost u 000 KM	
C Vadenje ruda i kamena, ukupno	99	4.627	4.626	230.873	228.486	113.094	109.368	119.118	73.599	45.519	26.521		
0 - 19 zaposlenih	83	656	656	22.714	19.788	11.916	10.336	9.453	6.425	3.027	2.345		
20 - 49 zaposlenih	6	179	178	6.864	7.233	5.630	5.802	1.430	2.110	-679	646		
50 i više zaposlenih	10	3.792	3.792	201.295	201.465	95.548	93.230	108.235	65.064	43.171	23.530		
D Prerađivačka industrija, ukupno	1.902	47.608	47.413	3.025.191	2.542.990	2.587.920	2.058.551	484.439	463.910	20.529	222.434		
0 - 19 zaposlenih	1.425	9.210	9.108	671.597	497.442	584.053	399.275	98.166	67.505	30.661	14.976		
20 - 49 zaposlenih	263	7.354	7.285	503.069	335.177	407.945	221.753	113.425	62.975	50.449	75.611		
50 i više zaposlenih	214	31.044	31.020	1.850.525	1.710.371	1.595.922	1.437.523	272.848	333.430	-60.581	131.847		
E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom, ukupno	113	10.145	10.145	834.249	824.582	440.614	429.801	394.781	234.282	160.499	125.749		
0 - 19 zaposlenih	52	317	317	14.908	11.667	12.191	10.176	1.492	2.684	-1.193	12		
20 - 49 zaposlenih	28	923	923	22.427	22.128	10.799	9.592	12.535	11.557	979	1.295		
50 i više zaposlenih	33	8.905	8.905	796.914	790.787	417.624	410.033	380.754	220.041	160.713	124.442		
F Građevinarstvo, ukupno	726	13.572	13.382	884.816	784.657	664.598	525.098	259.559	126.721	132.838	52.427		
0 - 19 zaposlenih	569	3.237	3.115	130.459	71.030	102.553	43.172	27.858	24.212	3.647	693		
20 - 49 zaposlenih	95	2.910	2.861	191.167	170.744	132.363	115.743	55.001	24.442	30.559	12.338		
50 i više zaposlenih	62	7.425	7.406	563.190	542.883	429.682	366.183	176.700	78.067	98.632	39.396		
H Ugostiteljstvo, ukupno	169	2.320	2.312	65.928	49.738	43.283	24.336	25.403	20.692	4.711	31.653		
0 - 19 zaposlenih	138	783	783	24.577	12.593	18.880	6.522	6.071	5.947	124	2.065		
20 - 49 zaposlenih	23	709	701	21.529	17.901	14.673	9.382	8.519	6.296	2.223	7.377		
50 i više zaposlenih	8	828	828	19.822	19.244	9.730	8.432	10.813	8.449	2.364	22.211		
I Promet, skladištenje i komunikacije, ukupno	730	15.852	15.802	1.012.564	987.413	490.491	447.047	540.365	256.196	284.169	162.104		
0 - 19 zaposlenih	672	3.701	3.666	258.011	239.854	212.512	179.109	60.745	31.288	29.457	14.900		
20 - 49 zaposlenih	40	1.181	1.169	56.115	55.733	36.009	33.675	22.057	11.509	10.548	7.284		
50 i više zaposlenih	18	10.970	10.967	698.438	691.826	241.970	234.263	457.563	213.399	244.164	139.920		

Struktura u %

	Broj poduzeća	Broj zaposlenih osoba	Broj zaposlenika	Promet	Vrijednost proizvodnje	Ukupne nabavke	Međufazna potrošnja	Dodana vrijednost po faktorskim troškovima	Troškovi zaposlenih	Bruto operativni višak	Bruto investicije
C Vadenje ruda i kamena, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	83,8	14,2	14,2	9,8	8,7	10,5	9,5	7,9	8,7	6,6	8,8
20 - 49 zaposlenih	6,1	3,9	3,8	3,0	3,2	5,0	5,3	1,2	2,9	-1,5	2,4
50 i više zaposlenih	10,1	82,0	82,0	87,2	88,2	84,5	85,2	90,9	88,4	94,8	88,7
D Preradivačka industrija, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	74,9	19,3	19,2	22,2	19,6	22,6	19,4	20,3	14,6	149,4	6,7
20 - 49 zaposlenih	13,8	15,4	15,4	16,6	13,2	15,8	10,8	23,4	13,6	245,7	34,0
50 i više zaposlenih	11,3	65,2	65,4	61,2	67,3	61,7	69,8	56,3	71,9	-295,1	59,3
E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	46,0	3,1	3,1	1,8	1,4	2,8	2,4	0,4	1,1	-0,7	0,0
20 - 49 zaposlenih	24,8	9,1	9,1	2,7	2,7	2,5	2,2	3,2	4,9	0,6	1,0
50 i više zaposlenih	29,2	87,8	87,8	95,5	95,9	94,8	95,4	96,4	93,9	100,1	99,0
F Gradinarstvo, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	78,4	23,9	23,3	14,7	9,1	15,4	8,2	10,7	19,1	2,7	1,3
20 - 49 zaposlenih	13,1	21,4	21,4	21,6	21,8	19,9	22,0	21,2	19,3	23,0	23,5
50 i više zaposlenih	8,5	54,7	55,3	63,7	69,2	64,7	69,7	68,1	61,6	74,2	75,1
H Ugostiteljstvo, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	81,7	33,8	33,9	37,3	25,3	43,6	26,8	23,9	28,7	2,6	6,5
20 - 49 zaposlenih	13,6	30,6	30,3	32,7	36,0	33,9	38,6	33,5	30,4	47,2	23,3
50 i više zaposlenih	4,7	35,7	35,8	30,1	38,7	22,5	34,6	42,6	40,8	50,2	70,2
I Promet, skladištenje i komunikacije, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	92,1	23,3	23,2	25,5	24,3	43,3	40,1	11,2	12,2	10,4	9,2
20 - 49 zaposlenih	5,5	7,5	7,4	5,5	5,6	7,3	7,5	4,1	4,5	3,7	4,5
50 i više zaposlenih	2,5	69,2	69,4	69,0	70,1	49,3	52,4	84,7	83,3	85,9	86,3

Tablica 2.3 Vrijednost osnovnih SPS varijabli po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Brčko Distrikt BiH

Brčko Distrikt BiH

	Broj poduzeća	Broj zaposlenih osoba	Broj zaposlenika	Promet	Vrijednost proizvodnje	Ukupne nabavke	Međufazna potrošnja	Dodana vrijednost po faktorskim troškovima	Troškovi zaposlenih	Bruto operativni višak	Bruto investicije	Vrijednost u 000 KM	
C Vadenje ruda i kamena, ukupno	1	10	9	554	420	532	279	141	51	90	-		
0-19 zaposlenih	1	10	9	554	420	532	279	141	51	90	-		
20-49 zaposlenih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
50 i više zaposlenih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
D Preradivačka industrija, ukupno	122	2.219	2.178	274.604	251.837	234.478	195.758	56.079	24.595	31.484	16.327		
0-19 zaposlenih	93	431	413	35.262	29.786	26.926	18.045	11.741	3.506	8.236	-		
20-49 zaposlenih	17	417	412	31.823	26.044	28.105	19.960	6.084	4.026	2.058	671		
50 i više zaposlenih	12	1.371	1.353	207.519	196.007	179.447	157.753	38.254	17.063	21.190	15.656		
E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom, ukupno	4	296	296	34.346	15.454	28.185	5.969	9.485	5.866	3.619	8.701		
0-19 zaposlenih	3	8	8	372	299	237	115	184	83	100	-		
20-49 zaposlenih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
50 i više zaposlenih	1	288	288	33.974	15.155	27.948	5.854	9.301	5.783	3.519	8.701		
F Građevinarstvo, ukupno	81	692	675	33.114	33.859	23.441	17.802	16.058	5.546	10.513	4.676		
0-19 zaposlenih	68	213	198	6.250	6.178	5.396	3.682	2.496	1.565	931	-		
20-49 zaposlenih	12	326	324	21.009	20.622	14.197	10.788	9.835	2.627	7.208	4.566		
50 i više zaposlenih	1	153	153	5.855	7.059	3.848	3.332	3.727	1.354	2.373	110		
H Ugostiteljstvo, ukupno	8	67	67	1.806	1.634	819	643	991	757	234	-		
0-19 zaposlenih	7	27	27	661	521	303	209	312	299	13	-		
20-49 zaposlenih	1	40	40	1.145	1.113	516	434	679	458	221	-		
50 i više zaposlenih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
I Promet, skladištenje i komunikacije, ukupno	51	397	396	30.373	28.499	19.106	16.160	12.339	4.975	7.363	1.185		
0-19 zaposlenih	46	205	205	20.006	18.024	12.609	10.567	7.457	2.239	5.217	-		
20-49 zaposlenih	3	46	45	6.332	5.521	4.615	3.768	1.753	550	1.203	146		
50 i više zaposlenih	2	146	146	4.035	4.954	1.882	1.825	3.129	2.186	943	1.039		

Struktura u %

	Broj poduzeća	Broj zaposlenih osoba	Broj zaposlenika	Promet	Vrijednost proizvodnje	Ukupne nabavke	Međufazna potrošnja	Dodana vrijednost po faktorskim troškovima	Troškovi zaposlenih	Bruto operativni višak	Bruto investicije
C Vadenje ruda i kamena, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-
20 - 49 zaposlenih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
50 i više zaposlenih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D Preradivačka industrija, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	76,2	19,4	19,0	12,8	11,8	11,5	9,2	20,9	14,3	26,2	-
20 - 49 zaposlenih	13,9	18,8	18,9	11,6	10,3	12,0	10,2	10,8	16,4	6,5	4,1
50 i više zaposlenih	9,8	61,8	62,1	75,6	77,8	76,5	80,6	68,2	69,4	67,3	95,9
E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	75,0	2,7	2,7	1,1	1,9	0,8	1,9	1,9	1,4	2,8	-
20 - 49 zaposlenih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
50 i više zaposlenih	25,0	97,3	97,3	98,9	98,1	99,2	98,1	98,1	98,6	97,2	100,0
F Građevinarstvo, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	84,0	30,8	29,3	18,9	18,2	23,0	20,7	15,5	28,2	8,9	-
20 - 49 zaposlenih	14,8	47,1	48,0	63,4	60,9	60,6	60,6	61,2	47,4	68,6	97,6
50 i više zaposlenih	1,2	22,1	22,7	17,7	20,8	16,4	18,7	23,2	24,4	22,6	2,4
H Ugostiteljstvo, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	87,5	40,3	40,3	36,6	31,9	37,0	32,5	31,5	39,5	5,6	-
20 - 49 zaposlenih	12,5	59,7	59,7	63,4	68,1	63,0	67,5	68,5	60,5	94,4	-
50 i više zaposlenih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
I Promet, skladištenje i komunikacije, ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 - 19 zaposlenih	90,2	51,6	51,8	65,9	63,2	66,0	65,4	60,4	45,0	70,9	-
20 - 49 zaposlenih	5,9	11,6	11,4	20,8	19,4	24,2	23,3	14,2	11,1	16,3	12,3
50 i više zaposlenih	3,9	36,8	36,9	13,3	17,4	9,9	11,3	25,4	43,9	12,8	87,7

Tablica 3. Osnovni SPS indikatori po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Bosna i Hercegovina

Bosna i Hercegovina	Promet po zaposlenoj osobi (KM)	Dodana vrijednost po zaposlenoj osobi	Učešće dodane vrijednosti u prometu (%)	Troškovi rada po zaposleniku (KM)	Troškovi rada po dodanoj vrijednosti	Profitabilnost	Investicije po zaposlenoj osobi (KM)
C Vadenje ruda i kamena, ukupno	38.243	23.011	60,17	18.227	0,79	0,13	3.181
0 - 19 zaposlenih	32.322	17.021	52,66	10.127	0,59	0,21	2.600
20 - 49 zaposlenih	28.962	9.347	32,27	10.921	1,16	-0,05	1.362
50 i više zaposlenih	39.097	24.044	61,50	19.176	0,80	0,12	3.301
D Prerađivačka industrija, ukupno	78.614	18.373	23,37	11.737	0,64	0,09	6.318
0 - 19 zaposlenih	72.755	15.950	21,92	8.944	0,55	0,10	2.303
20 - 49 zaposlenih	74.220	18.689	25,18	10.771	0,57	0,11	10.128
50 i više zaposlenih	81.288	18.997	23,37	12.744	0,67	0,08	6.609
E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom, ukupno	126.516	49.066	38,78	26.899	0,55	0,18	17.878
0 - 19 zaposlenih	885.900	48.807	5,51	13.159	0,27	0,04	2.655
20 - 49 zaposlenih	27.929	17.038	61,00	14.607	0,86	0,09	915
50 i više zaposlenih	113.392	51.764	45,65	28.319	0,55	0,21	19.732
F Građevinarstvo, ukupno	68.681	23.905	34,81	11.198	0,46	0,19	3.251
0 - 19 zaposlenih	56.082	26.619	47,46	9.380	0,35	0,31	1.163
20 - 49 zaposlenih	67.398	21.990	32,63	11.021	0,49	0,17	4.782
50 i više zaposlenih	74.850	23.472	31,36	12.077	0,51	0,15	3.560
H Ugostiteljstvo, ukupno	31.436	13.332	42,41	10.468	0,78	0,09	7.984
0 - 19 zaposlenih	29.688	10.407	35,05	8.246	0,79	0,07	4.108
20 - 49 zaposlenih	36.408	16.976	46,63	10.922	0,64	0,17	7.272
50 i više zaposlenih	29.905	14.211	47,52	12.830	0,90	0,05	13.226
I Promet, skladištenje i komunikacije, ukupno	75.122	37.213	49,54	18.263	0,49	0,25	11.117
0 - 19 zaposlenih	80.659	20.399	25,29	9.942	0,48	0,13	4.890
20 - 49 zaposlenih	124.208	29.039	23,38	12.530	0,43	0,13	9.234
50 i više zaposlenih	67.170	44.556	66,33	22.078	0,50	0,33	13.700

Tablica 3.1. Osnovni SPS indikatori po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Federacija Bosne i Hercegovine

Federacija Bosne i Hercegovine

	Promet po zaposlenoj osobi (KM)	Dodana vrijednost po zaposlenoj osobi	Učešće dodane vrijednosti u prometu (%)	Troškovi rada po zaposleniku (KM)	Troškovi rada po dodanoj vrijednosti	Profitabilnost	Investicije po zaposlenoj osobi (KM)
C Vadenje ruda i kamena, ukupno	34.948	22.245	63,65	18.887	0,85	0,10	2.464
0 - 19 zaposlenih	30.323	19.040	62,79	10.430	0,55	0,28	1.894
20 - 49 zaposlenih	26.009	9.773	37,57	10.626	1,07	-0,03	656
50 i više zaposlenih	35.555	22.905	64,42	19.687	0,86	0,09	2.566
D Prerađivačka industrija, ukupno	86.427	23.118	26,75	12.925	0,56	0,12	7.280
0 - 19 zaposlenih	72.389	18.914	26,13	9.916	0,52	0,13	2.791
20 - 49 zaposlenih	77.877	20.933	26,88	12.160	0,58	0,11	10.341
50 i više zaposlenih	92.223	24.772	26,86	13.922	0,56	0,12	7.874
E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom, ukupno	160.483	57.176	35,63	29.955	0,52	0,17	21.798
0 - 19 zaposlenih	1.867.306	99.872	5,35	18.580	0,19	0,04	5.716
20 - 49 zaposlenih	31.763	20.690	65,14	16.810	0,81	0,12	399
50 i više zaposlenih	130.779	58.817	44,97	31.157	0,53	0,21	23.699
F Građevinarstvo, ukupno	70.995	26.353	37,12	12.145	0,46	0,20	2.849
0 - 19 zaposlenih	64.907	36.171	55,73	10.202	0,28	0,40	1.679
20 - 49 zaposlenih	68.426	23.084	33,74	12.429	0,53	0,16	4.535
50 i više zaposlenih	74.725	23.297	31,18	12.900	0,55	0,14	2.696
H Ugostiteljstvo, ukupno	32.930	14.442	43,86	11.187	0,77	0,10	5.412
0 - 19 zaposlenih	29.143	11.340	38,91	8.444	0,74	0,10	4.683
20 - 49 zaposlenih	40.734	20.282	49,79	12.184	0,60	0,20	5.463
50 i više zaposlenih	32.922	14.794	44,94	14.159	0,96	0,02	6.353
I Promet, skladištenje i komunikacije, ukupno	81.554	39.094	47,94	19.520	0,50	0,24	11.745
0 - 19 zaposlenih	85.807	21.994	25,63	10.634	0,48	0,13	5.473
20 - 49 zaposlenih	163.902	34.256	20,90	13.927	0,40	0,12	10.955
50 i više zaposlenih	69.601	46.458	66,75	23.716	0,51	0,33	14.323

Tablica 3.2. Osnovni SPS indikatori po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Republika Srpska

Republika Srpska

	Promet po zaposlenoj osobi (KM)	Dodana vrijednost po zaposlenoj osobi	Učešće dodane vrijednosti u prometu (%)	Troškovi rada po zaposleniku (KM)	Troškovi rada po dodanoj vrijednosti	Profitabilnost	Investicije po zaposlenoj osobi (KM)
C Vadenje ruda i kamena, ukupno	49.895	25.743	51,59	15.909	0,62	0,20	5.731
0 - 19 zaposlenih	34.606	14.401	41,62	9.788	0,68	0,13	3.572
20 - 49 zaposlenih	38.347	7.993	20,85	11.855	1,47	-0,10	3.609
50 i više zaposlenih	53.086	28.544	53,77	17.159	0,60	0,21	6.205
D Prerađivačka industrija, ukupno	63.543	10.175	16,01	9.784	0,96	0,01	4.672
0 - 19 zaposlenih	72.920	10.658	14,62	7.411	0,69	0,05	1.626
20 - 49 zaposlenih	68.403	15.422	22,55	8.644	0,56	0,10	10.281
50 i više zaposlenih	59.610	8.789	14,74	10.749	1,22	-0,03	4.247
E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom, ukupno	82.240	38.917	47,32	23.095	0,59	0,19	12.396
0 - 19 zaposlenih	47.083	4.710	10,01	8.477	1,80	-0,08	39
20 - 49 zaposlenih	24.305	13.585	55,89	12.525	0,92	0,04	1.403
50 i više zaposlenih	89.493	42.758	47,78	24.710	0,58	0,20	13.974
F Građevinarstvo, ukupno	65.190	19.123	29,33	9.469	0,49	0,15	3.862
0 - 19 zaposlenih	40.297	8.605	21,35	7.773	0,87	0,03	214
20 - 49 zaposlenih	65.693	18.900	28,77	8.543	0,44	0,16	4.239
50 i više zaposlenih	75.846	23.796	31,37	10.541	0,44	0,18	5.305
H Ugostiteljstvo, ukupno	28.416	10.949	38,53	8.951	0,81	0,07	13.643
0 - 19 zaposlenih	31.404	7.757	24,70	7.599	0,98	0,01	2.638
20 - 49 zaposlenih	30.348	12.009	39,57	8.983	0,74	0,10	10.399
50 i više zaposlenih	23.938	13.058	54,55	10.203	0,78	0,12	26.823
I Promet, skladištenje i komunikacije, ukupno	63.878	34.089	53,37	16.213	0,47	0,28	10.226
0 - 19 zaposlenih	69.722	16.415	23,54	8.535	0,52	0,11	4.026
20 - 49 zaposlenih	47.508	18.674	39,31	9.845	0,52	0,19	6.167
50 i više zaposlenih	63.669	41.711	65,51	19.458	0,47	0,35	12.755

Tablica 3.3. Osnovni SPS indikatori po djelatnostima i klasama zaposlenih za 2009. godinu, Brčko Distrikt BiH

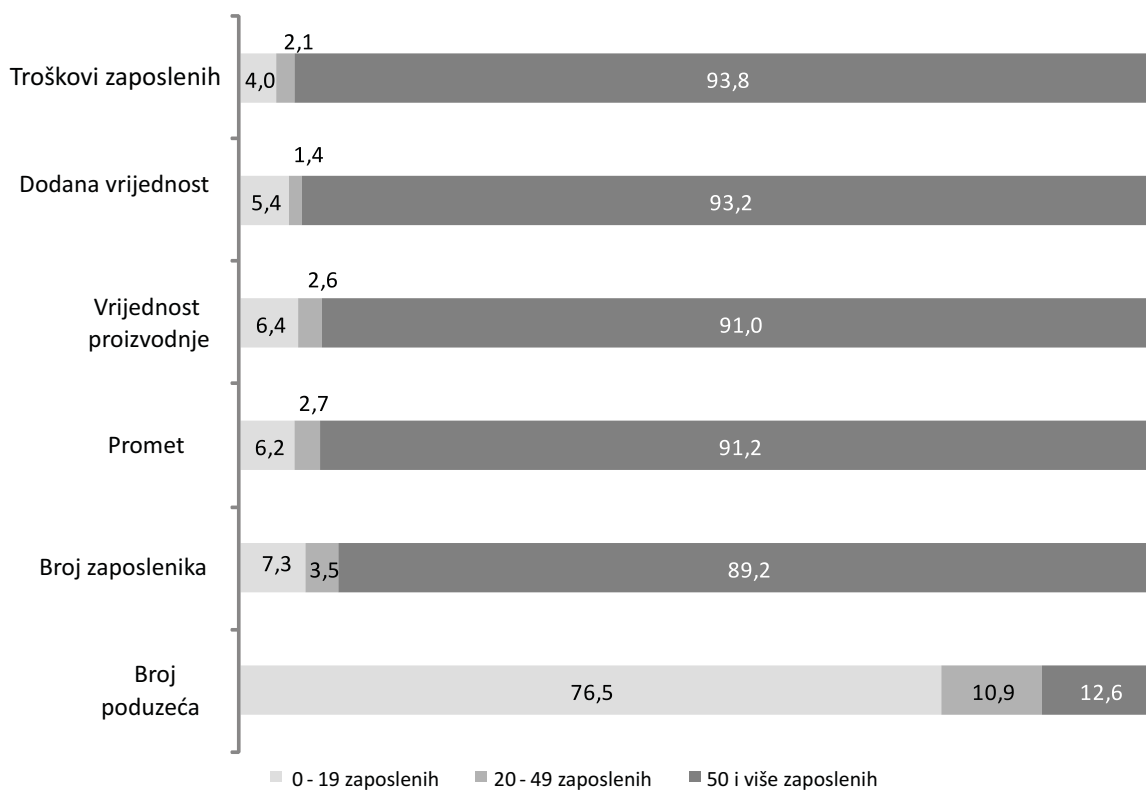
Brčko Distrikt BiH

	Promet po zaposlenoj osobi (KM)	Dodana vrijednost po zaposlenoj osobi	Učešće dodane vrijednosti u prometu (%)	Troškovi rada po zaposleniku (KM)	Troškovi rada po dodanoj vrijednosti	Profitabilnost	Investicije po zaposlenoj osobi (KM)
C Vadenje ruda i kamena, ukupno	55.414	14.109	25,46	5.623	0,36	0,16	-
0 - 19 zaposlenih	55.414	14.109	25,46	5.623	0,36	0,16	-
20 - 49 zaposlenih	-	-	-	-	-	-	-
50 i više zaposlenih	-	-	-	-	-	-	-
D Prerađivačka industrija, ukupno	123.709	25.263	20,42	11.293	0,44	0,11	7.355
0 - 19 zaposlenih	81.781	27.231	33,30	8.482	0,30	0,23	-
20 - 49 zaposlenih	76.275	14.582	19,12	9.777	0,66	0,06	1.608
50 i više zaposlenih	151.324	27.894	18,43	12.613	0,45	0,10	11.416
E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom, ukupno	116.034	32.044	27,62	19.816	0,62	0,11	29.394
0 - 19 zaposlenih	46.524	22.963	49,36	10.408	0,45	0,27	-
20 - 49 zaposlenih	-	-	-	-	-	-	-
50 i više zaposlenih	117.964	32.296	27,38	20.077	0,62	0,10	30.210
F Građevinarstvo, ukupno	47.800	23.180	48,49	8.218	0,35	0,32	6.749
0 - 19 zaposlenih	29.297	11.699	39,93	7.916	0,63	0,15	-
20 - 49 zaposlenih	64.365	30.130	46,81	804	0,27	0,34	13.988
50 i više zaposlenih	38.264	24.360	63,66	8.850	0,36	0,41	718
H Ugostiteljstvo, ukupno	26.837	14.731	54,89	11.256	0,76	0,13	-
0 - 19 zaposlenih	24.214	11.430	47,20	10.954	0,96	0,02	-
20 - 49 zaposlenih	28.626	16.982	59,33	11.462	0,67	0,19	-
50 i više zaposlenih	-	-	-	-	-	-	-
I Promet, skladištenje i komunikacije, ukupno	76.542	31.094	40,62	12.569	0,40	0,24	2.986
0 - 19 zaposlenih	97.678	36.405	37,27	10.934	0,30	0,26	-
20 - 49 zaposlenih	137.655	38.115	27,69	12.219	0,31	0,19	3.181
50 i više zaposlenih	27.638	21.431	77,54	14.970	0,70	0,23	7.114

STRUKTURA OSNOVNIH VARIJABLI PO DJELATNOSTIMA I PREMA KLASAMA ZAPOSLENIH

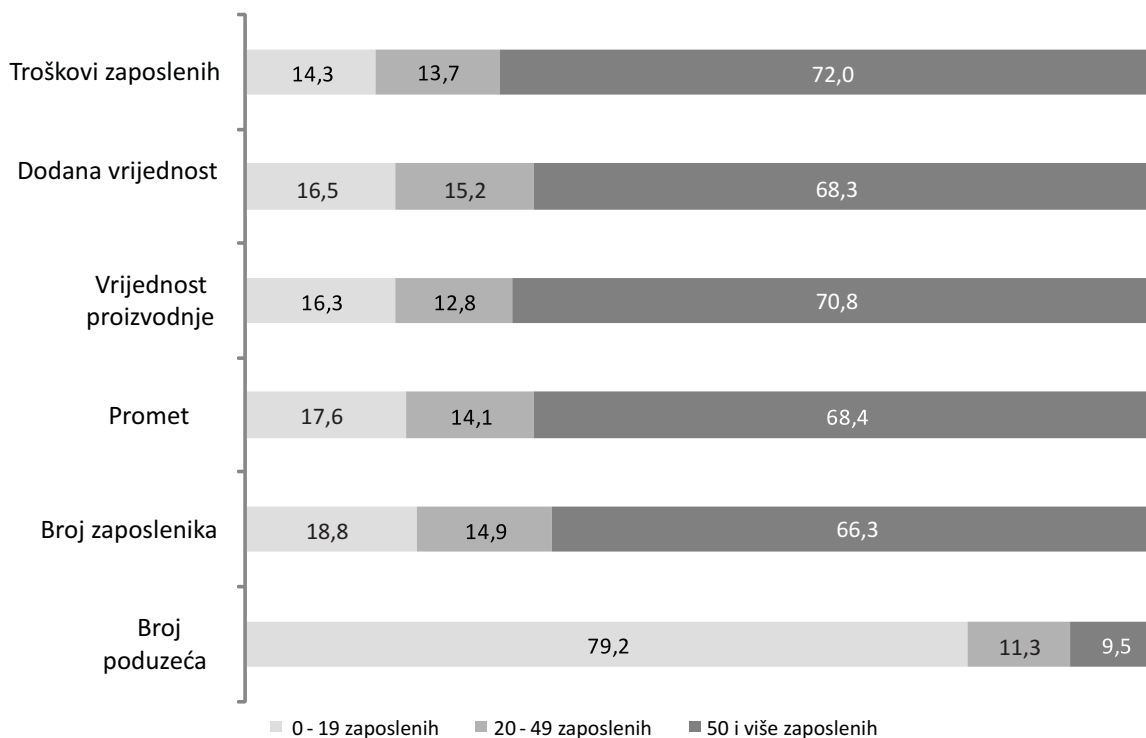
Grafikon 1.

C Vađenje ruda i kamena

Grafikon 2.

D Prerađivačka industrija

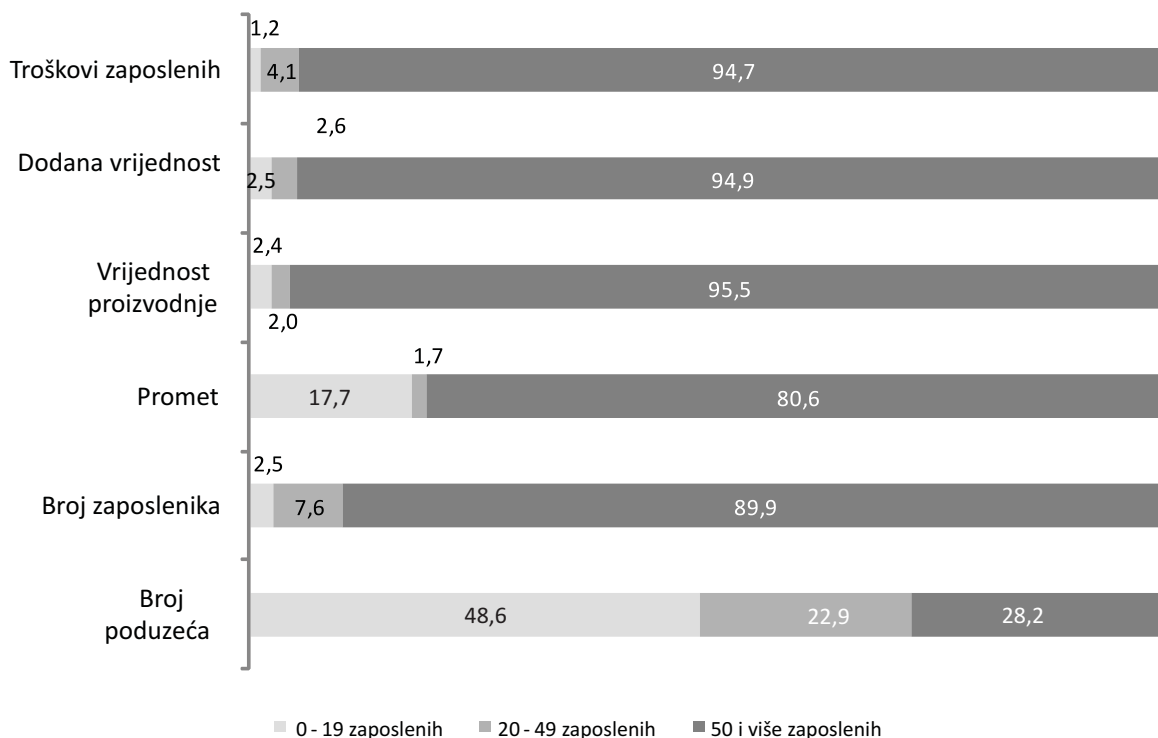

STRUKTURA OSNOVNIH VARIJABLI PO DJELATNOSTIMA I PREMA KLASAMA ZAPOSLENIH (nastavak)

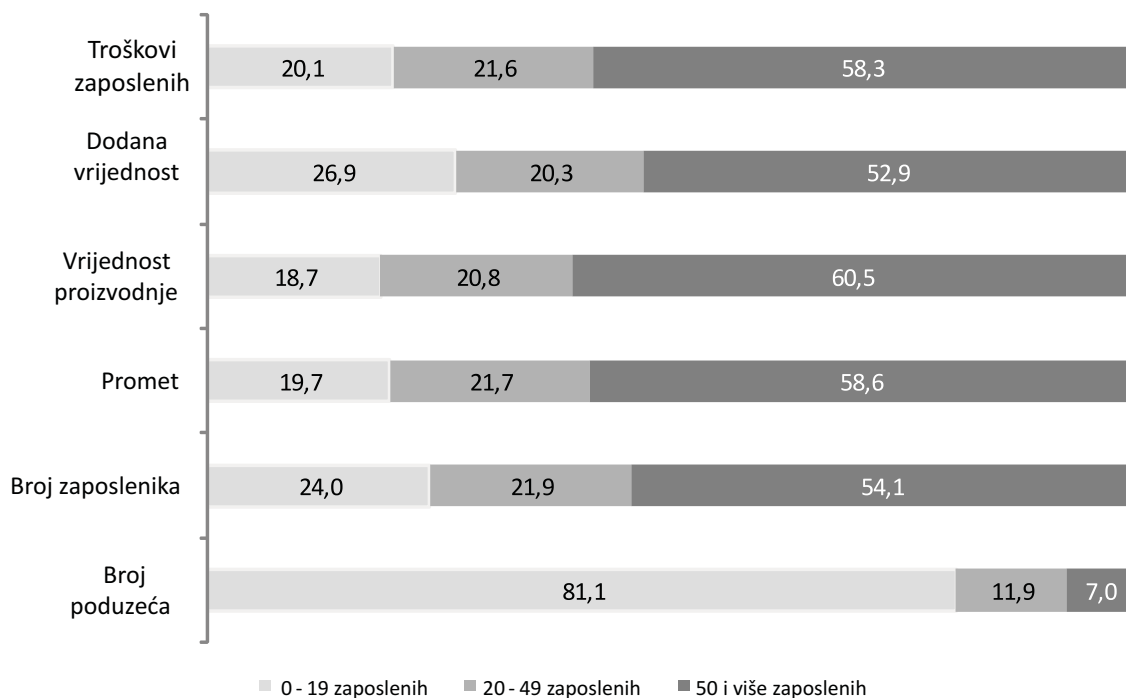
Grafikon 3.

E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom

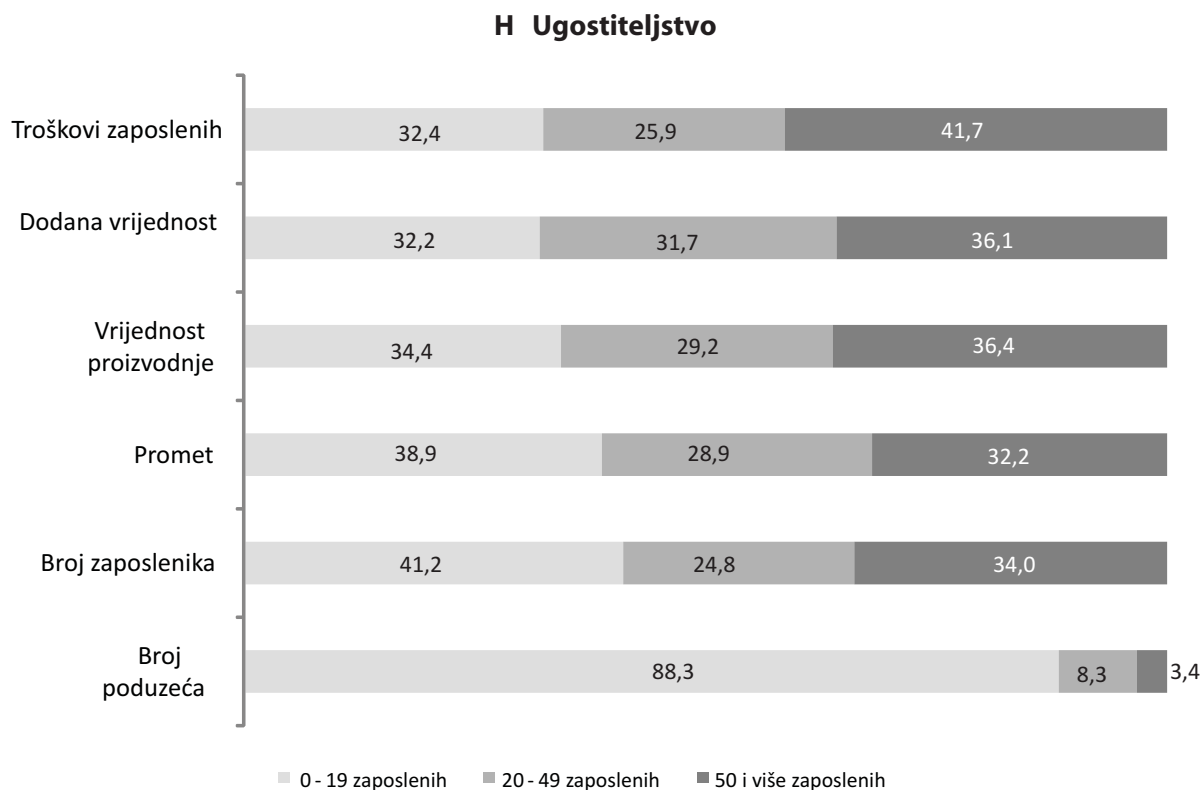
Grafikon 4.

F Građevinarstvo

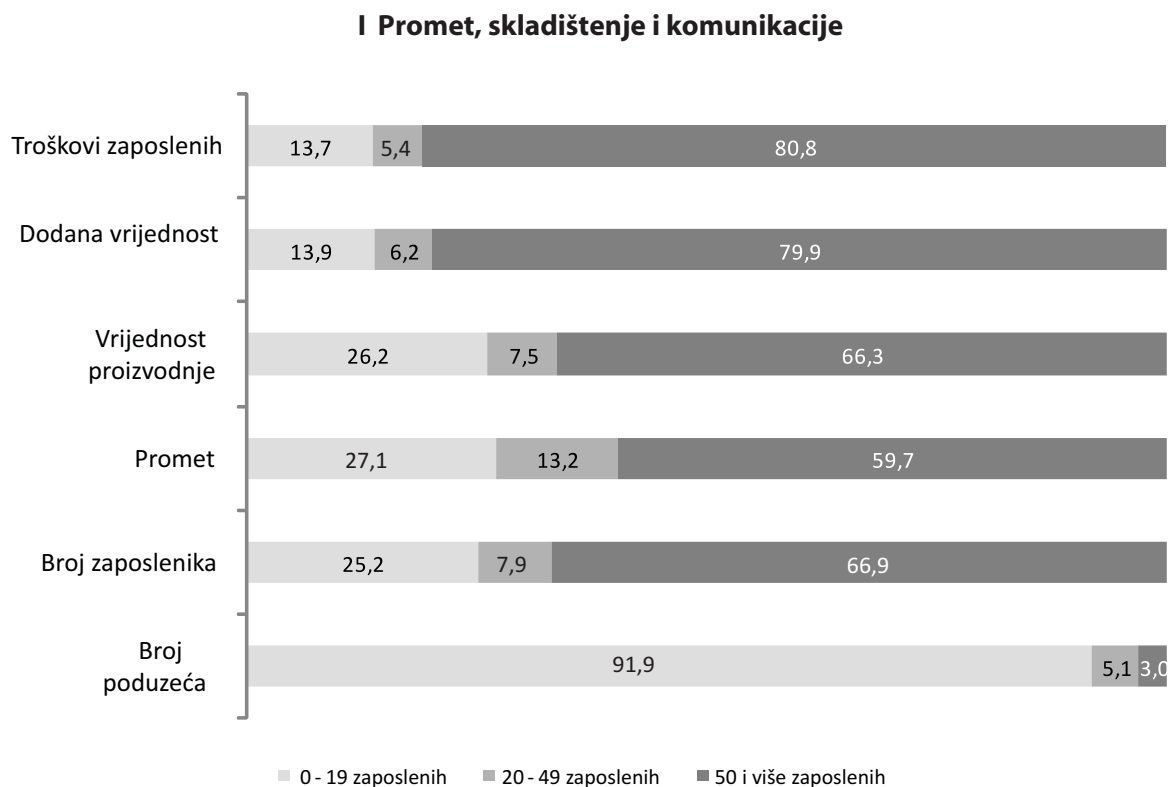

STRUKTURA OSNOVNIH VARIJABLI PO DJELATNOSTIMA I PREMA KLASAMA ZAPOSLENIH (nastavak)

Grafikon 5.

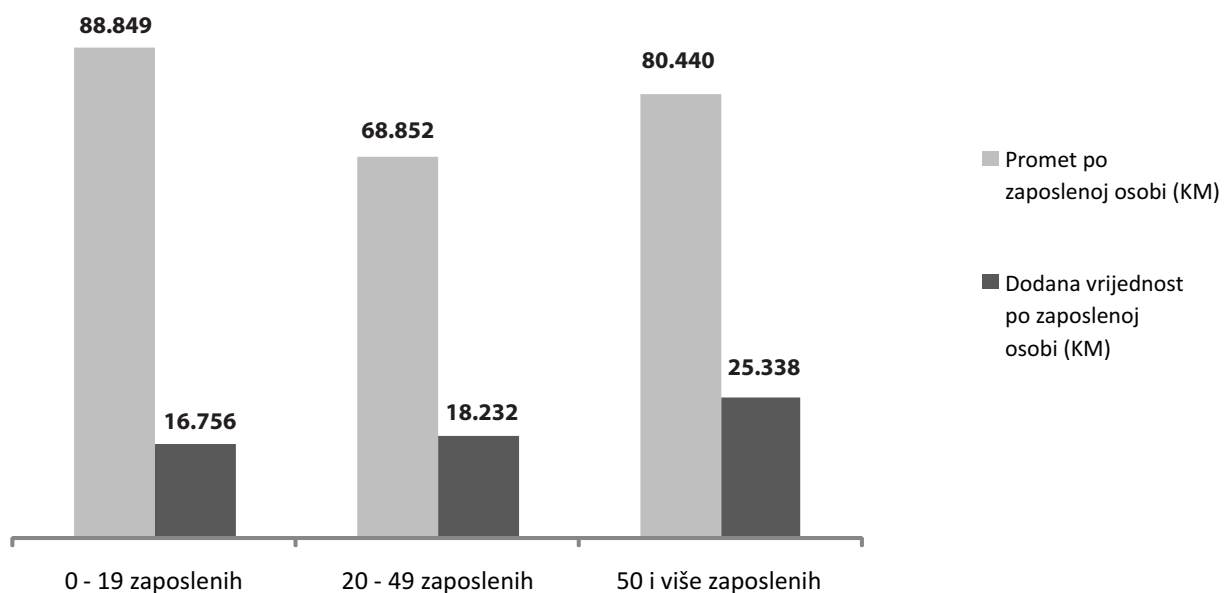
Grafikon 6.

INDIKATORI PO DJELATNOSTIMA I PREMA KLASAMA ZAPOSLENIH

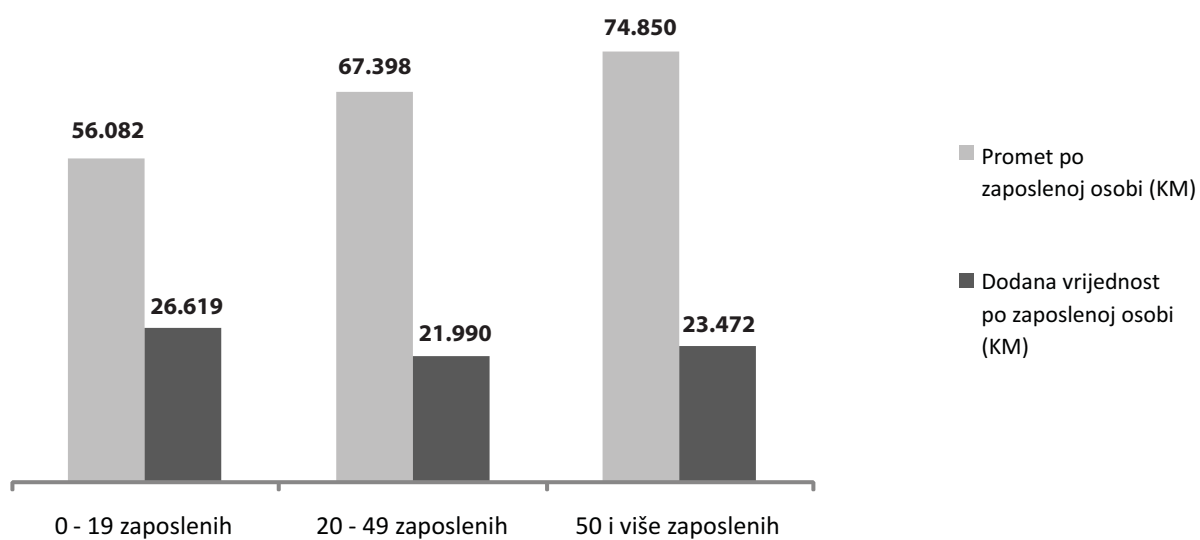
Grafikon 7.

Industrija (C+D+E)

Grafikon 8.

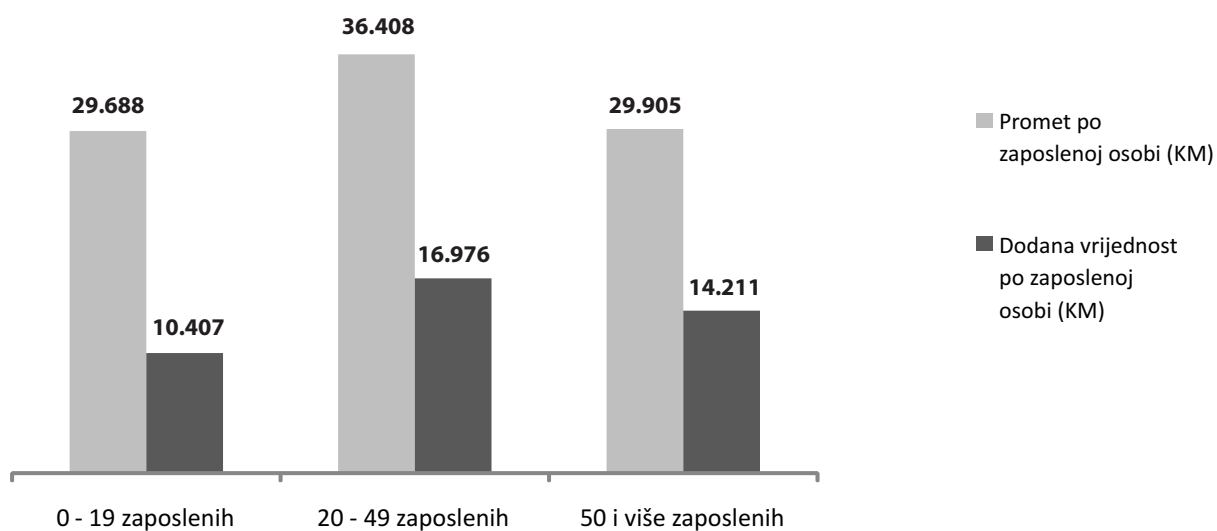
F Građevinarstvo

INDIKATORI PO DJELATNOSTIMA I PREMA KLASAMA ZAPOSLENIH (nastavak)

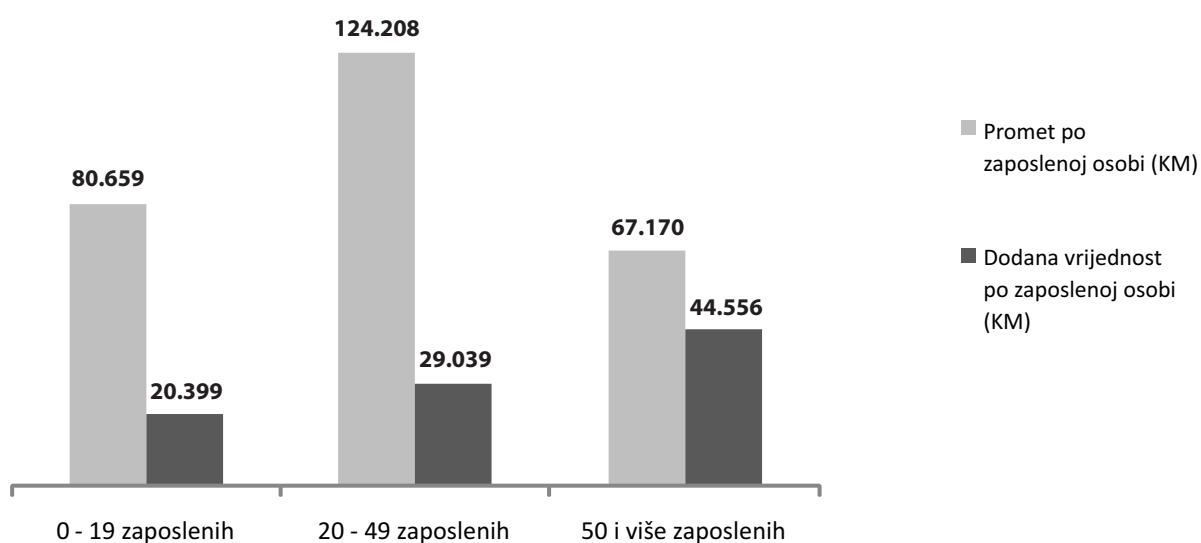
Grafikon 9.

H Ugostiteljstvo

Grafikon 10.

I Promet, skladištenje i komunikacije

9. Planovi za daljni razvitak i unaprijeđenje strukturnih poslovnih statistika

U 2011. godini statističke institucije provode prvo redovito godišnje istraživanje za referentnu 2010. godinu na temelju kojih će se proizvesti sve varijable koje se zahtjevaju Aneksima I-IV u godišnjoj periodici (za aneks i nisu pokrivene sve djelatnosti) za razinu BiH i entiteta.

Aktivnosti planirane na daljnjem razvitku strukturnih poslovnih statistika u naredne 2-3 godine su slijedeće:

- Proširenje obuhvata djelatnosti koje nisu pokrivene Aneksom I, tako da se obuhvate sve djelatnosti koje su obuhvaćene navedenim Aneksom prema Regulativi 295/2008;
- Redizajniranje SPS upitnika za potrebe uključivanja novih djelatnosti;
- Dopuna postojećih upitnika SPS da bi se osigurale višegodišnje serije podataka koje se zahtijevaju Aneksima I-IV;
- Razmotriti mogućnost da podaci koji se prikupljaju SPS istraživanjem za Aneks I - IV preuzimaju iz administrativnih izvora;
- Prilagoditi metode istraživanja sa ciljem poboljšanja kvaliteta varijabli i indikatora;
- Napraviti standardnu dokumentaciju SPS istraživanja i
- Unaprijediti diseminaciju rezultata i pripremiti podatke za transmisiju EUROSTATU.

LITERATURA

Eurostat, (2008) Eurostat "Manual on the Production of Structural Business Statistics", Eurostat, Luxembourg

Eurostat, (1998) "Handbook on the Design and Implementation of Business Surveys", Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg

Hidiroglou, M.A., and Berthelot J.-M, (1986) "Statistical Editing and Imputation for Periodic Business Surveys" Survey Methodology, 12, 73-83

Deville, J.C., e C.E. Särndal. "Calibration Estimators in Survey Sampling", Journal of the American Statistical Association, 87 (1992): 376-382

ISTAT i tri statističke institucije u BiH, (2008) "Poslovne statistike - Planiranje novih strukturnih poslovnih istraživanja u Bosni i Hercegovini"

DODATAK 1

SPS definicije i klasifikacije

SPS DEFINICIJE I KLASIFIKACIJE

Osnovne EU metodološke odluke u vezi sa strukturnim poslovnim statistikama (za SPS anekse I-IV) su izložene u ovom dodatku.

Dio metodologije koji se odnosi na definicije karakteristika primijenjen je u Pilot istraživanju za 2009. godinu.

1. Pravni temelj za strukturne poslovne statistike

Strukturne poslovne statistike (SPS) se baziraju na pravno uspostavljenoj obvezi kroz novu Regulativu EC br. 295/2008. Odredbe ove regulative se primijenjuju za 2008. referentnu godinu i nadalje. SPS statistikom obuhvaćene su sve tržišne aktivnosti poslovne ekonomije sa izuzetkom poljoprivrednih aktivnosti, koje su pokrivena kroz druge statistike.

Uz ovu temeljnu regulativu donešene su i regulative za njenu implementaciju u statistiku i to 250/2009. koja se odnosi na definicije SPS varijabli, 251/2009. koja regulira serije podataka i formate za transmisiju SPS podataka Eurostatu i 275/2010. koja se odnosi se na kriterije za izvještaje o kvalitetu podataka.

Pravni temelj za provođenje strukturnih poslovnih istraživanja su petogodišnji Program statističkih aktivnosti Bosne i Hercegovine, Godišnji plan rada koji se donosi na temelju Zakona o statistici u BiH ("Službeni glasnik BiH" br. 26/04 i 42/04).

2. Statističke jedinice u strukturnim poslovnim statistikama

Nekoliko različitih vrsta statističkih jedinica koristi se za provođenje SPS istraživanja. Najveći broj SPS serija podataka odnosi se na "poduzeće" kao statističku jedinicu. Druge serije SPS podataka tiču se "jedinica po vrsti aktivnosti" i "lokalnih jedinica".

Poduzeće - Korištenje poduzeća kao statističke jedinice za većinu SPS serija podataka ima važnu implikaciju za interpretaciju podataka. Poduzećima se dodjeljuje određena šifra aktivnosti na bazi njegove glavne djelatnosti. Međutim, statistički podaci za poduzeće odnose se na sve aktivnosti provedene od strane tog poduzeća uključujući i njegove sekundarne aktivnosti. SPS istraživanja o poduzećima uključuju podatke koji se odnose na sva poduzeća; nije dopušteno postavljanje određenog praga prema veličini poduzeća (to znači da se uključuju i informacije o poduzećima sa 0 zaposlenih osoba). SPS podaci se ograničavaju isključivo na aktivnosti izvršene unutar ekonomske teritorije zemlje; ovo znači da se svi pokazatelji koji se odnose na ogranke legalne jedinice u inozemstvu trebaju isključiti, s jedne strane, i da se svi pokazatelji o aktivnostima ogranaka inozemne pravne jedinice koja je aktivna na nacionalnom teritoriju zemlje trebaju uključiti u podatke.

Jedinica po vrsti aktivnosti - Jedinica po vrsti aktivnosti grupira sve dijelove jednog poduzeća koji doprinose izvršavanju jedne određene aktivnosti na razini klase NACE klasifikacije (4 znamenke) i sačinjavaju je jedan ili više operativnih dijelova poduzeća. Sustav informacija jednog poduzeća treba biti u mogućnosti da za svaku jedinicu po vrsti djelatnosti identificira najmanje slijedeće pokazatelje: vrijednost proizvodnje, međufaznu potrošnju, troškove rada, operativni višak, broj zaposlenih i ostvarene investicije. Svi troškovi pomoćnih aktivnosti poduzeća moraju se rasporediti na glavnu i sekundarne aktivnosti i prema tome na njegove jedinice po vrsti aktivnosti.

3. Klasifikacije koje se koriste u strukturnim poslovnim statistikama

NACE klasifikacija djelatnosti

Pilot istraživanje strukturnih poslovnih statistika provedeno je po KD klasifikaciji djelatnosti koja je usklađena sa EU NACE-Rev 1.1.

Redovita istraživanja strukturnih poslovnih statistika provoditi će se po KD BiH klasifikaciji djelatnosti koja je usklađena sa Europskom klasifikacijom djelatnosti NACE-Rev 2.

NUTS klasifikacija regija

U okviru SPS istraživanja podaci se prikupljaju i obrađuju isprekidani po regionima. Za klasifikaciju regiona zemlje EU koriste NUTS 2007 klasifikaciju sukladno EU Regulativom br.205/2007. NUTS je hijerarhijska klasifikacija koja sukladno određenim kriterijima dijeli države u regione i podregione itd. Kako u Bosni i Hercegovini još nije uvedena klasifikacija regija sukladno NUTS klasifikacijom podaci se prikazuju samo po administrativnim jedinicama.

CPA klasifikacija proizvoda po aktivnostima

Određeni SPS pokazatelji isprekidani su prema skupinama proizvoda na bazi CPA klasifikacije. BiH klasifikacija proizvoda po djelatnostima je KPPD BiH koja je usklađena sa europskom CPA 2008 klasifikacijom.

4. Definicije karakteristika koje se koriste u strukturnim poslovnim statistikama

11110 Broj poduzeća

Broj poduzeća obuhvaća sva poduzeća koja se bave tržišnom proizvodnjom i koja su registrirana u poslovnom registru u populaciju koja je predmet promatranja. Ovaj broj se korigira za greške, posebno greške okvira uzorka. Uključuju se samo aktivne jedinice, poduzeća koja su ostvarila promet ili imaju zaposlene u bilo kojem vremenskom razdoblju tijekom referentne godine. Isključuju se sve privremeno neaktivne (uspavane) ili stvarno neaktivne jedinice. U podatak o broju poduzeća treba uključiti sve jedinice koje su bile aktivne najmanje jedan dio referentnog razdoblja.

11210 Broj lokalnih jedinica

Obuhvaća broj lokalnih jedinica kako su definirane u Regulativi EU Vijeća br. 696/93, a koje su registrirane u poslovnom registru u populaciji koja je predmet promatranja. Broj se korigira za greške, posebno greške okvira uzorka. Lokalne jedinice moraju biti uključene čak i ako nemaju plaćene zaposlene osobe. Podatak treba uključiti sve jedinice koje su bile aktivne tijekom bar jednog dijela referentnog razdoblja.

11310 Broj jedinica po vrsti djelatnosti

Obuhvaća broj jedinica po vrsti djelatnosti kako su definirane u Regulativi EU Vijeća br. 696/93, a koje su registrirane u poslovnom registru u populaciji koja je predmet promatranja. Broj se korigira za greške, posebno greške okvira uzorka. Pravi se procjena broja jedinica, kada ovaj tip jedinica nije registriran. Podatak treba uključiti sve jedinice po vrsti djelatnosti koje su bile aktivne tijekom jednog dijela referentnog razdoblja.

12110 Ostvareni promet

Ostvareni promet uključuje fakturirane iznose tijekom referentnog razdoblja od strane jedinice izvješća, i to odgovara tržišnim prodajama dobara i usluga trećim osobama. Prodaja dobara i usluga uključuje prodaju dobara i usluga proizvedenih od strane same jedinice, ali i prodaju trgovinske robe nabavljene od strane trgovina i druge imovine koja je nabavljena i držana za preprodaju. Pružanje usluga uključuje izvršenje ugovorno dogovorenih zadataka od strane poduzeća tijekom dogovorenog vremenskog razdoblja. Prihodi od dugoročnih ugovora (npr. ugovori o izgradnji) razvrstavaju se prema fazama završetka ugovora, a ne po metodu završenog ugovora. Dobra proizvedena za vlastitu finalnu potrošnju ili investicije ne uključuju se u

ostvareni promet. Ostvareni promet uključuje sve carine i poreze na dobra i usluge fakturirane od strane jedinice sa izuzetkom poreza na dodanu vrijednost (PDV) i svih poreza tog tipa. Ostvareni promet, također, uključuje sve druge troškove (transport, pakovanje, itd.) proslijeđene na kupca, čak i ako su ovi troškovi posebno iskazani u fakturama. Umanjenja cijena, rabati i diskonti kao i vrijednost povratne ambalaže ne uključuju se u ovu stavku. Prihodi koji su u računima poduzeća klasificirani kao drugi operativni prihodi, financijski dohodak i izvanredni dohoci i prihodi od uporabe imovine poduzeća od strane trećih osoba (koji donosi kamate, autorske honorare, dividende i druge dohotke) se ne uključuju u ostvareni promet. Operativne subvencije primljene od vladinih institucija, također, su isključene.

12 120 Vrijednost proizvodnje

Vrijednost proizvodnje mjeri vrijednost stvarno proizvedenih dobara i usluga od strane poduzeća, jedinice promatranja. Podatak se bazira na prodaji, uključujući promjene na zalihama i preprodaju dobara i usluga. Vrijednost proizvodnje se definira kao: ostvareni promet ili prihod od prodaje dobara i isporuka usluga; plus ili minus promjene na zalihama završenih proizvoda, proizvodnje u tijeku i dobara i usluga nabavljenih za preprodaju; minus nabavke dobara i usluga za preprodaju (samo za dobra i usluge prodane tijekom izvještajnog razdoblja i isključujući troškove skladištenja i transporta dobara nabavljenih za preprodaju); plus kapitalizirana proizvodnja; plus drugi operativni prihodi (isključujući subvencije). Prihodi i rashodi klasificirani kao financijski ili kao prihodi u obliku kamata i dividendi u računima poduzeća isključuju se iz vrijednosti proizvodnje. U nabavke dobara i usluga za preprodaju uključuju se i nabavke usluga koje su nabavljene sa namjerom da budu pružene trećim osobama u nepromijenjenom stanju. Kapitalizirana proizvodnja uključuje proizvodnju za vlastiti račun svih dobara koja su zadržana od strane njihovih proizvođača kao ostvarene investicije. Ovo uključuje proizvodnju fiksne materijalne imovine (gradevina, itd.), kao i proizvodnju nematerijalne imovine (razvitak softvera, itd.). Kako je kapitalizirana proizvodnja neprodana proizvodnja ona se vrednuje prema troškovima proizvodnje. Ova proizvedena kapitalna dobra također se uključuju u stavku investicija.

12 150 Dodana vrijednost po faktorskim troškovima

Dodana vrijednost po faktorskim troškovima je bruto dohodak iz operativnih aktivnosti nakon njegovog prilagodavanja za operativne subvencije i neizravne poreze. Dodana vrijednost prema faktorskim troškovima se izračunava iz ostvarenog prometa, plus kapitalizirana proizvodnja, plus drugi operativni dohodak, plus ili minus promjene na zalihama, minus nabavka dobara i usluga, minus drugi porezi na proizvode koji su vezani za promet ali nisu odbitni, minus carine i porezi vezani za proizvodnju. Carine i porezi vezani za proizvodnju su obvezna, nepovratna plaćanja, u kešu ili naturi koji su nametnuti od strane vlade, u vezi sa proizvodnjom i uvozom dobara i usluga, zapošljavanjem radne snage, vlasništvom ili uporabom zemljišta, zgrada ili druge imovine korištenih u procesu proizvodnje, neovisno od količine ili vrijednosti proizvedenih ili prodanih dobara i usluga. Alternativno, dodana vrijednost prema faktorskim troškovima se izračunava iz bruto operativnog viška dodavanjem personalnih troškova. Dohodak i rashodi koji se klasificiraju kao financijski u računovodstvu poduzeća isključuju se iz dodane vrijednosti. Dohodak i rashodi klasificirani kao dohodak od kamata, dohodak od dividendi, dobit od inozemne razmjene, od posuđivanja strane valute, od otkupa i gašenja duga ili financijskih troškova isključuju se iz dodane vrijednosti. Dodana vrijednost prema faktorskim troškovima se izračunava „bruto“ prije nego su podešavanja vrijednosti (kao što su amortizacija i umanjene gubitaka) oduzeta.

12 170 Bruto operativni višak

Bruto operativni višak je višak stvoren obavljanjem aktivnosti nakon što je izvršena naknada za uloženi faktor rada. Bruto operativni višak se izračunava iz dodane vrijednosti prema faktorskim troškovima, kada se ona umanjuje za troškove zaposlenih. To je saldo koji ostaje na raspolaganju poduzeću, a koji mu dopušta da nadoknadi opskrbljivače vlastitih fondova i dug, da plati poreze i konačno da financira sva, ili dio, ulaganja u

svoje investicije. Dohodak i rashodi klasificirani kao financijski ili izvanredni u računovodstvu poduzeća se isključuju iz bruto operativnog viška.

13 110 Ukupne nabavke dobara i usluga

Nabavke dobara i usluga uključuju vrijednost svih dobara i usluga nabavljenih tijekom obračunskog razdoblja za preprodaju ili potrošnju u proizvodnom procesu, isključujući potrošnju kapitalnih dobara koja se registrira kao potrošnja fiksnog kapitala. Dobra i usluge koja su u pitanju mogu biti preprodana sa ili bez daljnje dorade, potpuno iskorištena u proizvodnom procesu ili stavljena na zalihe. U ove nabavke su uključeni materijali koji izravno ulaze u proizvedena dobra (sirovi materijal, međufazni proizvodi, komponente), plus sitni alati i oprema koja ne spada u stalna sredstva. Također uključeni su i pomoćni materijali (maziva, voda, materijali za pakovanje, održavanje i popravke, uredski materijali), kao i energetske proizvodi. U ovu stavku uključene su i nabavke materijala izvršene za proizvodnju vlastitih kapitalnih dobara. Usluge koje su plaćene tijekom referentnog razdoblja su, također, uključene neovisno od toga jesu li industrijske ili nisu. U ovoj stavci su uključena i plaćanja za sav rad izvršen od strane trećih osoba u ime jedinice, uključujući i tekuće popravke i održavanje, instalacijske radove i izradu tehničkih studija. Iznosi plaćeni za instaliranje kapitalnih dobara i vrijednost kapitaliziranih dobara se isključuju. Ukupne nabavke, također, uključuju sva plaćanja izvršena za neindustrijske usluge kao što su naknade za pravne i računovodstvene usluge, naknade za korištenje patenata i licenci (kada one nisu kapitalizirane), premije osiguranja, troškovi sastanaka akcionara i upravljačkih tijela, doprinosi uplaćeni poslovnim i profesionalnim udruženjima, troškovi pošte, telefona i elektroničkim komunikacija, transportne usluge za dobra i osoblje, troškovi promidžbe, provizije (kada nisu uključene u plaće i naknade), zakupnine, bankarski troškovi (isključujući plaćanje kamata), kao i sve druge poslovne usluge osigurane poduzeću od strane trećih osoba. Uključuju se i usluge koje su transformirane i kapitalizirane od strane jedinice promatranja kao proizvodnja investicija za vlastite potrebe. Rashodi koji se klasificiraju kao financijski rashodi u obliku kamata i dividendi se isključuju iz ukupnih nabavki dobara i usluga. Nabavke dobara i usluga se vrednuju po nabavnim cijenama, tj. u cijenama koje je kupac stvarno platio za proizvode, uključuju i sve poreze minus subvencije na kupljene proizvode, a isključujući vrijednost svih poreza tipa PDV-a. Svi drugi porezi i carine na proizvode se stoga ne odbijaju pri vrednovanju nabavki dobara i usluga. Tretman poreza na proizvodnju nije relevantan pri vrednovanju nabavki dobara i usluga.

13 120 Nabavka dobara i usluga nabavljenih za preprodaju bez daljnje obrade

Nabavke dobara i usluga za preprodaju su nabavke koje su namijenjene za preprodaju trećim osobama bez daljnje obrade. To, također, uključuje i nabavke usluga od strane „fakturnih“ uslužnih kompanija, tj. onih kompanija čiji je ostvareni promet sastavljen ne samo od agencijskih honorara zaračunatih na transakciju usluge već također i od stvarnog iznosa obuhvaćenog u transakciji usluge, npr. nabavke transporta od strane putničkih agenata. Nabavka dobara i usluga nabavljenih za preprodaju u istom stanju kako su i primljene vrednuju se po nabavnim cijenama isključujući odbitni PDV i druge odbitne poreze vezane izravno za ostvareni promet. Svi drugi porezi i carine na proizvode se, dakle, ne odbijaju pri vrednovanju nabavki dobara i usluga.

13 131 Plaćanja za agencijske radnike

U ovaj podatak uključuju se plaćanja agencijama za privremeno zapošljavanje i drugim sličnim organizacijama koje osiguravaju radnike poslovnim klijentima - poduzećima - na određeno vremensko razdoblje, sa ciljem da dopune ili privremeno zamijene radnu snagu poduzeća. Osigurani radnici se smatraju zaposlenicima jedinice koja je pružila privremenu uslugu zapošljavanja. Međutim, ove agencije i organizacije ne vrše izravan nadzor njihovih zaposlenika u radnom prostoru poduzeća klijenta. Samo se plaćanja za nabavku osoblja koja nisu vezana za pružanje posebne industrijske ili neindustrijske usluge uključuju.

13210 Promjene na zalihama dobara i usluga

Promjene na zalihama (pozitivne ili negativne) su razlika između vrijednosti zaliha na kraju i na početku referentnog razdoblja. Promjene na zalihama se mjere vrijednošću ulaza na zalihe od kojih se oduzima vrijednost povlačenja sa zaliha i vrijednost gubitaka dobara držanih na zalihama. Zalihe se iskazuju u nabavnim cijenama isključujući PDV ako su one nabavljene od drugih jedinica, u suprotnom po proizvodnim troškovima. Među zalihama (i promjenama na zalihama), pravi se slijedeća podjela: zalihe gotovih proizvoda; zalihe proizvodnje u tijeku; zalihe dobara i usluga nabavljenih za preprodaju u istom stanju kako su i preuzete i zalihe sirovog materijala i potrošne robe. Uključuju se zalihe gotovih proizvoda ili zalihe proizvodnje u tijeku, koje je proizvela jedinica, ali koji još uvijek nisu prodani. Ove zalihe uključuju i proizvodnju u tijeku koja pripada jedinici, čak i ako su proizvodi koji su u pitanju u posjedu trećih osoba. Jednako tako, proizvodi koji se drže na zalihama jedinice promatranja, a koji pripadaju trećim osobama se isključuju. Uključene su zalihe dobara i usluga kupljene sa isključivom namjerom da budu preprodane u istom stanju u kakvom su nabavljene. Isključuju se zalihe dobara i usluga koje se osiguravaju trećim osobama na bazi provizije. Proizvodi nabavljeni za preprodaju i skladištenje od strane uslužnih poduzeća mogu uključivati dobra (industrijsku opremu u slučaju tehničkog ugovora ili objekata u slučaju stambenog naselja, itd.), kao i usluge (pravo da koristi reklamni prostor, transport, smještaj itd.). U ovu stavku također su uključene zalihe sirovina i pomoćnih materijala, međufaznih proizvoda, komponenti, energije, nekapitaliziranog sitnog alata i usluga koje pripadaju jedinici.

13211 Promjene na stanju zaliha dobara i usluga nabavljenih za preprodaju

Ova varijabla se definira kao promjena na stanju zaliha između kraja i početka referentnog razdoblja, a iskazuje se u nabavnim cijenama isključujući PDV. Promjene na stanju zaliha mjere se vrijednošću ulazaka na zalihe proizvoda nabavljenih za preprodaju od koje se oduzme vrijednost povlačenja sa zaliha i vrijednost svih periodičnih gubitaka dobara držanih na zalihama. U ove zalihe uključuju se dobra i usluge kupljene za isključivu svrhu preprodaje u istom stanju u kakvom su i nabavljeni. Isključuju se zalihe dobara i usluga koje se osiguravaju trećim osobama na bazi provizije.

13213 Promjene na zalihama gotovih proizvoda i proizvodnje u tijeku

Ova varijabla se definira kao promjena u vrijednosti stanja zaliha između prvog i posljednjeg dana referentnog razdoblja svih gotovih proizvoda ili proizvodnje u tijeku, koji su proizvedeni od strane jedinice, a koji još uvijek nisu prodani. Ovi proizvodi uključuju proizvodnju u tijeku koja pripada jedinici, čak i ako su proizvodi koji su u pitanju u posjedu trećih osoba. Jednako tako, proizvodi držani od strane jedinice, a koji pripadaju trećim osobama se isključuju. Zalihe se vrednuju po proizvodnim troškovima, i vrednuju se prije nego se izvrši usklađivanje vrijednosti (kao što je gubitak na vrijednosti).

13310 Troškovi zaposlenih

Troškovi zaposlenika se definiraju kao ukupna nadoknada, u kešu ili naturi, plaćena od strane poslodavca zaposleniku (redovitim ili privremenim zaposlenicima, kao i radnicima koji rade kod kuće) u zamjenu za izvršeni rad od strane zaposlenika tijekom referentnog razdoblja. Troškovi zaposlenika također uključuju poreze i doprinose za socijalno osiguranje zadržane od strane jedinice, kao i obvezne i dobrovoljne doprinose na teret poslodavca. Troškovi zaposlenika se dijele na: plaće i naknade (13 32 0) i troškove doprinosa na teret poslodavca (13 33 0). Troškovi zaposlenika uključuju sve nadoknade plaćene tijekom referentnog razdoblja, bez obzira na to da li je to plaćeno na bazi radnog vremena, učinka ili po komadu, i da li je to plaćeno redovito ili ne. Uključene su nagrade, dopunske nagrade, trinaeste plaće (i slične dopunske nagrade), kao i plaćanja izvršena zaposlenicima u vezi sa otpuštanjem, smještajem, prijevozom, troškovima života i obiteljskim dodacima, provizijama, naknadama za dežure, prekovremenim i noćnim radom itd. Porezi i doprinosi za socijalno osiguranje i drugi iznosi kojim se zadužuju zaposlenici, a zadržani kao izvor od

strane poslodavca se uključuju. Također su uključeni i troškovi socijalnog osiguranja za poslodavca. Ovo uključuje poslodavčeve doprinose socijalnog osiguranja za mirovinsko osiguranje, zdravstveno, porodiljno, invalidsko, nezaposlenost, nesreće i bolesti na poslu, obiteljske dodatke, kao i druge šeme. Naznačeni troškovi su uključeni bez obzira da li su oni određeni zakonom, kolektivnim ugovorima, te da li su regulirani ili su dobrovoljni po karakteru. Plaćanja za agencijske radnike nisu uključena u troškove zaposlenika.

13320 Plaće i naknade

Plaće i naknade se definiraju kao „ukupna obeštećenja (plaća, nagrada), u kešu ili u naturi, koja se isplaćuju svim osobama koje se vode na platnom spisku poduzeća (uključujući i radnike kod kuće), kao naknada za izvršeni rad tijekom računovodstvenog razdoblja”. Ne pravi se razlika da li se plaćanje vrši na bazi radnog vremena, učinka ili po komadu i da li je to plaćanje redovito ili ne. Plaće i naknade uključuju vrijednost svih socijalnih doprinosa, poreza na dohodak, itd. koji se isplaćuju na teret zaposlenika, čak i ako su sredstva zadržana od strane poslodavca i plaćena izravno šemama socijalnog osiguranja, poreznim vlastima, itd. u ime zaposlenika. Plaće i naknade ne uključuju doprinose za socijalno osiguranje koji se plaćaju na teret poslodavca. Plaće i naknade uključuju: sve nagrade, bonuse, ex gratis uplate, „trinaeste plaće”, plaćanja za raskid radnog odnosa (napuštanje firme), smještaj, prijevoz, obiteljske dodatke, napojnice, provizije, dežurstva, itd. primljene od strane zaposlenika. Plaće i naknade koje poslodavac nastavlja da plaća u slučaju bolesti, profesionalne nezgode, porodiljnog odsustva ili skraćenog radnog vremena mogu se evidentirati pod ovom stavkom ili pod troškove socijalnog osiguranja, zavisno od računovodstvene prakse jedinice. Plaćanja za agencijske radnike ne uključuju se u plaće i naknade.

13330 Troškovi socijalnog osiguranja

Poslodavčevi troškovi socijalnog osiguranja odgovaraju iznosu koji je jednak vrijednosti socijalnih doprinosa koje plaća poslodavac sa ciljem da za svoje zaposlenike osigurava pravo na korištenje određenih vidova socijalnih olakšica. Troškovi socijalnog osiguranja na teret poslodavca uključuju poslodavčeve doprinose za socijalno osiguranje šemama za mirovinsko, zdravstveno, porodiljno, invalidsko osiguranje, zatim za nezaposlenost, profesionalne nezgode i bolesti, obiteljske doplatke, kao i za druge socijalne šeme. Uključuju se troškovi za sve zaposlenike uključujući radnike koji rade kod kuće i pripravnike. Uključuju se troškovi za sve šeme, bez obzira da li su oni propisani zakonom, kolektivnim sporazumom, ugovoreni ili dobrovoljni po prirodi. Plaće i naknade koje poslodavac nastavlja da plaća u slučaju bolesti, profesionalne nezgode, porodiljnog odsustva ili skraćenog radnog vremena mogu se evidentirati pod ovom stavkom ili pod plaće i naknade, zavisno od računovodstvene prakse jedinice promatranja.

13411 Plaćanja za dugoročni rental i operativni lizing dobara

Plaćanja za dugoročni rental uključuju sve troškove koji se odnose na iznajmljivanje materijalnih dobara od strane jedinice za razdoblje duže od jedne godine.

Operativni lizing je onaj lizing koji na zakupca suštinski ne prenosi sve rizike i dobitke koji su povezani sa pravnim vlasništvom zakupca. Pod ugovorom o operativnom lizingu, zakupac nabavlja prava uporabe trajnog dobra za određeno vremensko razdoblje, koji može biti dulje ili kraće i nije neophodno da bude utvrđeno unaprijed. Kada razdoblje lizinga istekne, najmodavac očekuje da svoje dobro primi natrag u više ili manje istom stanju u kakvom ga je i iznajmio, izuzimajući normalno habanje i zastarijevanje. Prema tome razdoblje lizinga ne pokriva sav, ili najveći dio, ekonomskog životnog vijeka ustupljenog dobra.

Plaćanje za operativni lizing dobara odnosi se na troškove korištenja materijalnih dobara stavljenih na raspolaganje jedinici kroz ugovor o operativnom lizingu.

Kada se svi rizici i dobitci u vezi sa vlasništvom, „de facto” i ako ne i „de jure” prenose od strane najmodavca na zakupca, tada se radi o financijskom lizingu. U financijskom lizingu, razdoblje lizinga pokriva sav, ili najveći dio ekonomskog životnog vijeka trajnog dobra. Na kraju razdoblja lizinga zakupac često ima mogućnost da kupi dobro po nominalnoj cijeni.

Sva plaćanja u vezi sa financijskim lizingom trebaju biti isključena iz ove varijable. Kod financijskog lizinga se nabavna cijena dobra, koje je u pitanju, treba iskazati pod stavkom bruto investicije u vrijeme kada je nabavka dobra izvršena.

15 110 Bruto investicije u materijalna dobra

Ova stavka uključuje sva investicijska ulaganja u sva materijalna dobra tijekom referentnog razdoblja. Obuhvaćaju se sva nova i postojeća materijalna kapitalna dobra (sredstva za proizvodnju), bez obzira da li su kupljena od trećih osoba, nabavljena ugovorom o financijskom lizingu (tj. pravo da koristi trajno dobro u zamjenu za plaćanje rentala tijekom unaprijed određenog i duljeg vremenskog trajanja) ili proizvedena za vlastitu uporabu (kapitalizirana proizvodnja materijalnih kapitalnih dobara). Materijalna kapitalna dobra imaju vijek korištenja dulji od godinu dana, a uključuju i neproizvedena materijalna dobra kao što je zemljište.

Nabavka dobara vrednuje se u nabavnim cijenama, tj. sa uključenim transportnim i instalacijskim troškovima, honorarima, porezima i drugim troškovima prijenosa vlasništva. Vrijednost dobara stečenih putem financijskog lizinga odgovara tržišnoj vrijednosti dobara kao da su ona nabavljena samo u godini stjecanja. Ova vrijednost je u principu poznata iz ugovora ili može biti procijenjena sumiranjem onih dijelova rata koji pokrivaju nadoknadu izdataka za kapitalna dobra. Dio rate koji odgovara plaćanju kamate se isključuje. Za dobra stečena putem financijskog lizinga vrijednost se treba bilježiti u vrijeme kada je dobro isporučeno zakupcu.

Materijalna dobra proizvedena za vlastitu uporabu vrednuju se po proizvodnim troškovima. Dobra stečena kroz prestrukturiranje jedinice promatranja (spajanje, preuzimanje, rasformiranje, podjelu) se isključuju. Nabavka sitnog alata koji nije kapitaliziran uključuje se u tekuće rashode. U ovu stavku se, također, uključuju sva dodavanja, prepravke, unaprijeđenja i renoviranja koja produžavaju uporabni vijek ili povećavaju produktivni kapacitet kapitalnih dobara (sredstava za proizvodnju).

Troškovi tekućeg održavanja se isključuju, kao i vrijednosti i tekući troškovi koji su vezani sa korištenjem kapitalnih dobara pod ugovorima o iznajmljivanju i operativnom lizingu. Godišnja plaćanja za imovinu korištenu prema ugovoru o financijskom lizingu trebaju biti, također, isključena. Investicijska ulaganja u nematerijalnu i financijsku imovinu su, isto tako, isključena. Kada je u pitanju bilježenje investicija gdje se fakturiranje, isporuka, plaćanje i prva uporaba dobra mogu odvijati u različitim referentnim razdobljima, predlaže se slijedeći metod kao objektivan. Investicijska ulaganja bilježe se kada je vlasništvo prenijeto na jedinicu koja namjerava da ga koristi.

Kapitalizirana proizvodnja (za vlastitu uporabu) se bilježi kada je proizvedena.

U vezi sa bilježenjem investicijskih ulaganja koja su završena prema utvrđenim etapama, svaki investicijski dio treba se bilježiti u referentnom razdoblju u kome je završen.

15 120 Bruto investicije u zemljište

Pod ovom varijablom, pored zemljišta, uključuju se i podzemni depoziti, šume i unutarnje vode. Kada se zemljište nabavlja sa postojećim građevinama i vrijednost ove dvije komponente nije moguće razdvojiti, ukupna stavka se bilježi pod ovaj naslov ako se procijenjuje da vrijednost zemljišta premašuje vrijednost građevina. Ako se procijenjuje da je vrijednost postojećih građevina veća od vrijednosti zemljišta, ukupna stavka se bilježi pod stavku bruto investicije u postojeće građevine i strukture (15 13 0). Ovdje se, također, uključuju i investicije u značajno unaprijeđenje zemljišta niveliranjem, polaganjem cjevovoda ili osiguravanjem cesta i puteva. Zemljište stečeno putem prestrukturiranja (kao što su spajanje, preuzimanje, rasformiranje, razdvajanje) se isključuje.

15 130 Bruto investicije u postojeće zgrade i građevine (strukture)

Ovo investicijsko ulaganje uključuje troškove nabavke postojećih zgrada i građevina (koje su bile ranije korištene), a koje su stečene tijekom referentnog razdoblja. Kada se zemljište nabavlja sa postojećim

građevinama i ako vrijednost ove dvije komponente nije moguće razdvojiti, ukupna stavka se bilježi pod ovaj naslov ako se procijenjuje da vrijednost postojećih građevina premašuje vrijednost zemljišta. Ako se procijenjuje da je vrijednost zemljišta veća od vrijednosti postojećih građevina, ukupna stavka se bilježi pod stavku bruto investicije u zemljište (15 120). Kupovina novih građevina, koje nikada ranije nisu bile korištene, isključuje se iz ovog naslova. Postojeće građevine i strukture stečene putem prestruktuiranja (kao što su spajanje, preuzimanje, rasformiranje, razdvajanje) se isključuju.

15 140 Bruto investicije u izgradnju i poboljšanje građevina

Ova stavka pokriva rashode tijekom referentnog razdoblja na izgradnju ili proširenje i poboljšanje građevina. Pod ovaj naslov uključuje se kupovina novih građevina koje nikada ranije nisu bile korištene. Ovdje se također uključuju sva dodavanja, promjene, unaprijeđenja i renoviranja koja produžavaju uporabni vijek ili povećavaju proizvodne kapacitete građevina.

Ovdje se uključuju ulaganja u trajne instalacije, kao što su instalacije za opskrbu vodom, centralno grijanje, klimatizacija, osvjetljenje itd., kao i građevinski troškovi u vezi sa naftnim izvorima, operativnim rudnicima, cjevovodima, vodovima za prijenos energije, plinovodima, željezničkim linijama, lučkim instalacijama, putevima, mostovima, vijaduktima, slivnicima i drugim unaprijeđenjima terena (gradilišta). Troškovi tekućeg održavanja se isključuju.

15 150 Bruto investicije u strojeve i opremu

Ova varijabla obuhvata strojeve (uredske strojeve i dr.), specijalna vozila koja se koriste u radnom prostoru, ostale strojeve i opremu, sva vozila i brodove koji se koriste u vezi sa poslovanjem. Uključeni su motorna vozila, komercijalna vozila, kamioni kao i specijalna vozila svih tipova, brodovi, željeznički vagoni itd., nabavljeni kao novi ili polovni tijekom referentnog razdoblja. Strojevi i oprema stečeni putem prestruktuiranja (kao što su spajanje, preuzimanje, rasformiranje, razdvajanje) se isključuju. Ovdje se također uključuju sva dodavanja, promjene, unaprijeđenja i renoviranja koja produžavaju uporabni vijek ili povećavaju proizvodne kapacitete strojeva i opreme. Troškovi tekućeg održavanja se isključuju.

15 210 Prodaja materijalnih investicijskih dobara

Prodaja materijalnih dobara uključuje vrijednost ostvarenu prodajom trećim osobama postojećih materijalnih kapitalnih dobara (sredstava za proizvodnju). Prodaja materijalnih kapitalnih dobara se vrjednuje u cijenama stvarno primljenim (isključujući PDV), a ne po knjigovodstvenoj vrijednosti, poslije oduzimanja svih troškova prijenosa vlasništva koji terete prodavca.

15 420 Bruto investicije u koncesije, patente, licence, trgovinske marke i slična prava

Investicije u koncesije, patente, licence, trgovinske marke i slična prava se prepoznaju kao neopipljiva (nematerijalna) imovina ako je, i samo ako je, vjerovatno da će buduće ekonomske koristi koje se pripisuju imovini utjecati na poduzeće i ako se troškovi imovine mogu pouzdano izmjeriti. Ovaj uvjet primijenjuje se neovisno od toga da li je nematerijalna imovina nabavljena izvana ili je proizvedena interno za vlastitu uporabu.

Koncesija je posao koji se obavlja pod ugovorom ili dozvolom koji su povezani sa stupnjem ekskluzivnosti u izvršavanju posla unutar određenog zemljopisnog područja. Na primjer, sportska arena ili javni park mogu imati koncesione štandove; javne usluge kao što je opskrba vodom mogu se obavljati kao koncesije. Vlasnik koncesije - koncesionar - posluje kao neovisan posao i plaća ili fiksnu taksu, ili procenat od prihoda ili profita, ili oboje jedinici koja je u kapacitetu da dodjeli ekskluzivno pravo za prostor ili pogodnost. Koncesija uključuje prijenos prava koncesionaru da koristi neke postojeće infrastrukture potrebne za obavljanje određenog posla (kakav je sustav opskrbe vodom u gradu).

Patent je pravni naslov industrijske imovine kojim se odobrava njegovom vlasniku ekskluzivno pravo komercijalnog eksploatiranja pronalaska na određenom teritoriju i u određeno vrijeme. Patent daje pravo njegovom vlasniku da spriječi druge od (između ostalih stvari) izrade, korištenja ili prodaje takvog izuma bez autorizacije. U naknadu za ekskluzivno pravo iskorištavanja, objavljuju se tehnički detalji pronalaska. Patentirani pronalazak posjeduje svojstva: novost, inventivnost i industrijsku primjenjivost pronalaska. Vlasnik licence dodjeljuje korisniku licence pod <intelektualnom svojinom> da obavlja neke poslove (kao npr. da kopira softver ili da koristi patentirani pronalazak) bez bojazni da će prekršiti pravo intelektualne svojine kupljene od vlasnika licence. Licence pod intelektualnom svojinom obično imaju nekoliko sastavnih dijelova, uključujući trajanje, teritorij, produženje, kao i druge zahtjeve ograničenja važne za vlasnika licence. Trgovinska marka je prepoznatljiv znak koji može biti predstavljen grafički. Kao konkurentski instrument, to je sredstvo za industrijske proizvođače i druge poslove da privuku i zadrže pažnju potrošača na način da oni razlikuju njihova dobra i usluge od proizvoda njihove konkurencije. Znak se koristi da omogući razlikovanje proizvoda ili usluga. Trgovinska marka može biti dvo ili tro dimenzionalna i može biti sastavljena od riječi, slika, boja, i /ili zvučnih efekata i dr.

15441 Investicije u nabavku softvera

Investicije u nabavku softvera se prihvataju kao neopipljiva (nematerijalna) imovina ako, i samo ako, je vjerovatno da će buduće ekonomske koristi koje su pripisane imovini utjecati na poduzeće i ako se troškovi imovine mogu pouzdano mjeriti. Kada nabavka softvera ne zadovoljava prethodne uvjete onda se to smatra tekućim troškovima i oni se uključuju u vrijednost varijable 13 11 0 Ukupne nabavke dobara i usluga. Investicije u nabavku softvera uključuju njihovu nabavnu cijenu, uključujući sve uvozne dažbine i neodbitne nabavne poreze, i sve izravno pripadajuće rashode na izradi softvera za njegovu namjeravanu uporabu. Izravno pripadajući rashodi uključuju, npr. honorare profesionalcima za njihovu instalaciju. Isključuju se svi rabati i popusti ostvareni pri postizanju cijene koštanja.

16110 Broj zaposlenih osoba

Broj zaposlenih osoba definira se kao ukupan broj osoba koje rade u jedinici promatranja (uključujući vlasnike koji rade, partnere koji redovito rade u jedinici, i neplaćene članove obitelji koji redovito rade u jedinici), kao i osobe koje rade izvan jedinice kojoj pripadaju i koja ih plaća (npr. trgovinski predstavnici, dostavljači, timovi za popravke i održavanje). Podatak uključuje osoblje odsutno kraće vremensko razdoblje (npr. bolovanje, plaćeno odsustvo ili izvanredovito odsustvo), i također osoblje u štrajku, ali ne osoblje odsutno na neodređeno razdoblje. Također se uključuju radnici sa skraćenim radnim vremenom koji se takvim smatraju sukladno zakonom i koji su na platnom spisku, kao i sezonski radnici, pripravnici i radnici koji rade kod kuće, a na platnom su spisku jedinice promatranja.

Broj zaposlenih osoba isključuje radnu snagu koja je osigurava jedinici od strane drugih poduzeća, osoblje koje obavlja poslove popravki i održavanja u jedinici promatranja u ime drugog poduzeća, kao i osobe na obveznoj vojnoj službi.

Kategorija neplaćeni članovi obitelji odnosi se na osobe koji žive sa vlasnikom jedinice promatranja i rade regularno za tu jedinicu, ali nemaju ugovor o usluzi i ne primaju fiksni iznos plate za rad koji obavljaju. Ovo se ograničava samo na osobe koje nisu uključene na platni spisak nekog drugog poduzeća u svojstvu njihovog osnovnog zanimanja.

16120 Broj neplaćenih zaposlenih osoba

Broj neplaćenih zaposlenih osoba se definira kao broj osoba koje rade redovito u jedinici promatranja i koji ne primaju nadoknadu za rad u obliku plaća, naknada, honorara, nagrada, plaćanja po komadu ili naknade u naturi (neplaćeni članovi obitelji, vlasnici koji rade, a ne primaju nadoknadu u formi plaće i naknade).

16 130 Broj zaposlenika

Broj zaposlenika obuhvaća one osobe koje rade za poslodavca i koje imaju ugovor o zaposlenju i primaju nadoknadu u formi plaće, naknade, honorara, nagrada, plaćanja po komadu ili plaću u naturi. Sve osobe za koje su plaćanja zabilježena pod naslov troškovi zaposlenika u bilancu uspjeha poduzeća trebaju biti uključeni čak i ako u nekim slučajevima ne postoji ugovor o zaposlenju. Veza poslodavac zaposlenik postoji kada postoji sporazum, koji može biti zvaničan ili nezvaničan, između poduzeća i osobe (naravno ako su u taj odnos ušli dobrovoljno od obje strane) po kome osoba radi za poduzeće u zamjenu za nadoknadu (plaću i dr.) u kešu ili naturi. Smatra se da je radnik zaradio plaću u određenoj jedinici ako prima plaću ili naknadu od jedinice bez obzira gdje je rad obavljen (u sjedištu jedinice ili izvan proizvodne jedinice). Radnici agencija za privremeno zapošljavanje se smatraju da su zaposlenici tih agencija, a ne jedinice promatranja (mušterije) u kojoj oni rade.

Posebno, i slijedeći zaposleni se smatraju zaposlenicima: plaćeni vlasnici koji rade; studenti koji imaju zvanično angažiranje pri čemu oni doprinose procesu proizvodnje jedinice u zamjenu za naknadu i/ili usluge obrazovanja; radnici koji rade kod svoje kuće ako postoji određen sporazum da se radnici kod kuće plaćaju na bazi izvršenog posla i da su oni uključeni na platni spisak.

Broj zaposlenika uključuje radnike sa skraćenim radnim vremenom, sezonske radnike, osobe u štrajku ili na kratkoročnom odsustvu, ali isključuje osobe na dugoročnom odsustvu. Broj zaposlenika ne uključuje volontere.

16 140 Broj zaposlenika u jedinici iskazan u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)

Broj zaposlenika u jedinici iskazan u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE) je broj zaposlenika pretvoren u ekvivalent punog radnog vremena. Podaci o broju osoba koje rade manje od standardnog radnog vremena u odnosu na radnike koji rade cijelu godinu puno radno vrijeme, trebaju se pretvoriti u ekvivalente punog radnog vremena. Konverzija se vrši prema podacima za zaposlenika u jedinici koji je radio puno radno vrijeme tijekom cijele godinu. FTE je zbir izvršenih radnih sati podjeljen sa prosječnim godišnjim brojem radnih sati, na poslovima sa punim radnim vremenom, unutar ekonomske teritorije. Pošto se dužina punog radnog vremena mijenja tijekom vremenskog razdoblja i razlikuje se po pojedinim djelatnostima, u svakoj skupini posla moraju biti korištene metode koje uspostavljaju prosječnu proporciju i prosječne sate za poslove kraće od punog radnog vremena. Prvo mora biti procijenjeno standardno tjedno puno radno vrijeme za svaku skupinu posla. Ako je moguće, skupine poslova mogu biti definirane, unutar djelatnosti, prema spolu i (ili) vrsti posla. Odgovarajući kriteriji za određivanje ovih podataka mogu se utvrditi na temelju sati koji su regulirani ugovorom zaposlenika. Ekvivalent punog radnog vremena se računa posebno u svakoj skupini posla, a potom sumira. U ovu kategoriju su uključeni ljudi koji rade manje od standardnog radnog dana, manje od standardnog broja radnih dana u tjednu, ili manje od standardnog broja tjedna (ili mjeseci) u godini. Konverzija se vrši na bazi odradenog broja sati, dana, tjedana ili mjeseci.

16 150 Broj izvršenih sati od strane zaposlenika

Ukupan broj sati izvršen od strane zaposlenika predstavlja agregirani broj sati koji su stvarno izvršeni za ostvarenu proizvodnju u jedinici izvješća tokom referentnog razdoblja.

Ova varijabla isključuje plaćene sate, a koji nisu stvarno izvršeni kao što su godišnji odmori, blagdani i bolovanje i sl. Ovo također isključuje pauzu za objed i putovanje na relaciji kuća i posao. Uključeni su stvarno izvršeni sati tijekom redovitog radnog vremena, dodatni radni sati, vrijeme koje je provedeno na mjestu rada na zadacima, kao što su npr. priprema gradilišta i vrijeme koje odgovara kratkim razdobljima pauze za vrijeme posla.

Ako točan broj izvršenih sati nije poznat, procijenjuje se na bazi teoretskog broja radnih sati i prosječne stope odsustva (bolest, porodiljno odsustvo itd.).

20 110 Nabavka energetskih proizvoda (u vrijednosti)

Nabavka svih energetskih proizvoda tijekom referentnog razdoblja uključuje se pod ovu stavku samo onda ako su oni nabavljeni da budu korišteni kao gorivo. Energetski proizvodi nabavljeni kao sirovi materijal ili za preprodaju bez daljnje transformacije trebaju biti isključeni.

21 110 Investicije u opremu i fabrike za kontrolu zagađenja i specijalni pribor (uglavnom oprema koja se postavlja na kraju cjevovoda i ispusta)

Definiraju se kao kapitalni izdaci za metode, tehnologije, procese ili opremu koji su dizajnirani da prikupe i otklone zagađenje i zagađivače (npr. ispuštanja u zrak, istjecanja ili čvrsti otpad) nakon njihovog stvaranja; da spriječe širenje i da mjere razinu zagađenja i tretiraju i odlažu zagađivače koji se stvaraju pri poslovnim djelatnostima poduzeća.

To je zbir rashoda u područje zaštite okoliša: zaštita zračnog prostora i klime; upravljanje otpadnim vodama i ostale djelatnosti zaštite okoliša. Ostale djelatnosti zaštite okoliša uključuju: zaštitu i poboljšanje tla, podzemnih voda i površinskih voda; smanjenje buke i podrhtavanja; zaštitu raznovrsnosti biljnih vrsta i okoline; zaštitu od radijacije; istraživanje i razvoj; opći menadžment i administraciju zaštite okoliša; obrazovanje, obučavanje i informiranje i djelatnosti nespomenute na drugom mjestu. Glavna svrha ili funkcija ovih kapitalnih izdataka je zaštita okoliša i ukupni izdaci za tu namjenu trebaju se ovdje iskazati.

Ukupni rashodi na zaštitu okoliša iskazuju se bruto, prije bilo koga poravnanja koje rezultira iz prodaje nus-proizvoda koji se mogu prodati, ušteda ili primljenih subvencija.

Nabavka dobara vrednuje se po nabavnim cijenama isključujući odbitni PDV i ostale odbitne poreze izravno povezane s prometom.

21 120 Investicije u opremu i postrojenja vezane za tehnologije za čišćenje („integrirana tehnologija“)

Definiraju se kao kapitalni izdaci za nove ili poboljšanja postojećih metoda, tehnologija, procesa, opreme (ili njihovih dijelova) oblikovani da zaštite ili smanje količinu zagađenja stvorenih na izvoru (npr. ispuštanje u zrak, istjecanja ili čvrsti otpad), te na taj način smanje utjecaj na okolinu zajedno sa oslobađanjem od zagađivača i/ili sa djelatnostima zagađivanja.

To je suma izdataka u ekološke domene: zaštita zračnog prostora i klime; upravljanje otpadnim vodama; upravljanje otpadom i ostale djelatnosti zaštite okoliša. Ostale djelatnosti zaštite okoliša uključuju: zaštitu i poboljšanje tla, podzemnih voda i površinskih voda; smanjenje buke i podrhtavanja; zaštitu raznovrsnosti biljnih vrsta i krajolika; zaštitu od radijacije; istraživanje i razvoj; opći menadžment i administriranje zaštite okoliša; obrazovanje, obučavanje i informiranje; djelatnosti koje vode u nerazdjeljive izdatke i djelatnosti neklasificirane na drugom mjestu.

Ukupni rashodi na zaštitu okoliša iskazuju se u bruto iznosu, prije bilo koga poravnanja koje rezultira iz prodaje nus-proizvoda koji se mogu prodati, ušteda ili primljenih subvencija.

Nabavka dobara vrednuje se po nabavnim cijenama isključujući odbitni PDV i ostale odbitne poreze izravno povezane sa prometom.

21 140 Ukupni tekući rashodi na zaštitu okoliša

Ukupni tekući rashodi na zaštitu okoliša su rashodi za izvršavanje i održavanje aktivnosti, tehnologija, procesa, opreme (ili dijelova) koji su namijenjeni da spriječe, reduciraju, tretiraju ili eliminiraju zagađivače i zagađenje (npr. izduvne plinove, otpadne vode ili čvrsti otpad) ili bilo koju drugu degradaciju okoliša koja je posljedica poslovne aktivnosti kompanije.

To je suma izdataka u ekološke domene: zaštita zračnog prostora i klime; upravljanje otpadnim vodama; upravljanje otpadom i ostale djelatnosti zaštite okoliša. Ostale djelatnosti zaštite okoliša uključuju: zaštitu i poboljšanje tla, podzemnih voda i površinskih voda; smanjenje buke i podrhtavanja; zaštitu raznovrsnosti

biljnih vrsta i krajolika; zaštitu od radijacije; istraživanje i razvoj; opći menadžment i administriranje zaštite okoliša; obrazovanje, obučavanje i informiranje; djelatnosti koje vode u nerazdjeljive izdatke i djelatnosti neklasificirane na drugom mjestu.

Ukupni rashodi na zaštitu okoliša iskazuju se u bruto iznosu, prije bilo koga poravnanja koje rezultira iz prodaje nus-proizvoda koji se mogu prodati, ušteda ili primljenih subvencija.

Tekući rashodi su suma unutarnjih troškova i nabavki usluga vezanih za zaštitu okoliša. Unutarnji troškovi uključuju sve tekuće rashode na zaštiti okoliša izuzev nabavki usluga vezanih za zaštitu okoliša od drugih jedinica. To je zbir troškova radne snage, uporabe sirovina i potrošne robe uključujući troškove energije i plaćanje za operativni lizing.

DODATAK 2

SPS upitnici

Naziv statističkih institucija

Pravna osnova

**GODIŠNJE DETALJNO STRUKTURNO POSLOVNO STATISTIČKO ISTRAŽIVANJE
ZA PODUZEĆA ZA 2009. GODINU**
(RUDARSTVO, INDUSTRIJA, ENERGIJA, GRAĐEVINARSTVO, UGOSTITELJSTVO, TRANSPORT, SKLADIŠTENJE I KOMUNIKACIJE)

Molimo pročitajte priloženi Naputak prije popunjavanja ovog upitnika

Molimo provjerite upisane identifikacijske podatke. Ukoliko su podaci nekorektno upisani unesite ispravke u prazan red ispod i upišite šifru 1. Ukoliko je došlo do stvarne promjene određenih podataka upišite promijenjene podatke u prazan red, upišite šifru 2 i datume promjena.

PODACI O PODUZEĆU ZA KOJE SE PODNOSI IZVJEŠTAJ

1) Naziv poduzeća _____	Šifra 1 ili 2 □	Datum promjene □□ □□ mjesec godina
2) Matični broj jedinstvenog registra (samo za RS) □□□□□□□□□□		
3) Identifikacijski broj poduzeća □□□□□□□□□□		
4) Adresa i općina _____ (šifra općine) □□□□□□	Šifra 1 ili 2 □	Datum promjene □□ □□ mjesec godina
5) Djelatnost _____ (šifra djelatnosti) □□□□□□	Šifra 1 ili 2 □	Datum promjene □□ □□ mjesec godina

Molimo da u ovom boksu obavezno opišete djelatnost(i) koju(e) poduzeće obavlja. Opisi su nam neophodni za prešifriranje sukladno novom Klasifikacijom djelatnosti KD BiH 2010 koja je već donijeta, a primjenjivaće se obavezno od 01.01.2011. (Struktura KD BiH 2010 sa objašnjenjima nalazi se na internet adresi http://www.bhas.ba/Arhiva/Klasifikacije/KD_2010_strukturaobjasnjenjima.pdf)

6) Detaljan opis sadašnje glavne (pretežne) djelatnosti ¹⁾ _____	□□□□□□ (Šifra statistika)
7) Detaljan opis najvažnije sporedne (sekundarne) djelatnosti ²⁾ _____	□□□□□□ (Šifra statistika)

8) Broj lokalnih jedinica na dan 31.12.2009. ³⁾ □□□

9) Broj zaposlenih na dan 31.12.2009. □□□□□□

10) Status poduzeća / firme u vrijeme popunjavanja upitnika (zaokružiti jedan od modaliteta)	aktivno 1 trajno neaktivno 2 privremeno neaktivno 3	} od kada □□ □□ mjesec godina
---	---	----------------------------------

11) Ako je došlo do restrukturiranja poduzeća / firme zaokružiti odgovarajući status za posljednju promjenu: (zaokružiti jedan od modaliteta)	spajanje 1 pripajanje 2 razdvajanje 3 izdvajanje 4	stečaj 5 likvidacija 6 nije bilo promjene 7	} od kada □□ □□ mjesec godina
--	---	---	----------------------------------

12) Ko vodi računovodstvo poduzeća / firme? (zaokružiti jedan od modaliteta)	računovodstvo poduzeća / firme 1 računovodstvena agencija 2 ovlašteni računovođa 3
---	--

1) Glavna (pretežna) djelatnost je djelatnost iz koje se ostvaruje najveći prihod ili u kojoj radi najveći broj radnika.

2) Sporedne (sekundarne) djelatnosti su djelatnosti različite od osnovne, koje kao rezultat daju određene proizvode ili usluge za tržište.

3) Lokalna jedinica je poduzeće ili njegov dio (radionica, tvornica, skladište, ured) smješteno na geografski određenoj lokaciji.

Tablica 01. PRIHODI IZ REDOVITE DJELATNOSTI⁴⁾

Šifra	Naziv stavke	Dio skupine / konta	Vrijednost u KM
01.01	Prihodi od prodaje vlastitih proizvoda i usluga (isključujući PDV)		
01.02	Prihodi od prodaje robe za preprodaju (isključujući PDV)		
01.03	Prihodi od aktiviranja učinaka (samo kapitalizovana proizvodnja)		
01.04	Subvencije na proizvode		
01.05	Subvencije na proizvodnju		
01.06	Drugi poslovni prihodi (isključujući financijske prihode)		
01.07	Promjene na zalihama gotovih proizvoda +/-		
01.08	Promjene na zalihama poluproizvoda i proizvodnje u tijeku +/-		
01.00	UKUPNO (01.01+ 01.02+ 01.03+ 01.04+ 01.05+ 01.06 ± 01.07 ± 01.08)		
01.00.01	Od toga - Prihodi ostvareni na temelju podugovaranja (za područje građevinarstva i industrije)		

Tablica 02. TROŠKOVI PROIZVODNJE⁵⁾

Šifra	Naziv stavke	Dio skupine / konta	Vrijednost u KM
02.01	Troškovi nabavke materijala za izradu, pomoćnog i ostalog materijala (bez PDV)		
02.02	Nabavna vrijednost prodane robe		
02.03	Troškovi goriva i energije		
02.04	Troškovi proizvodnih usluga (02.04.01. do 02.04.14.)		
02.04.01	- Usluge trećih osoba na izradi i doradi vlastitih učinaka		
02.04.02	- Usluge redovitog održavanja od strane trećih osoba (isključujući investicijsko)		
02.04.03	- Transportne usluge za robe i osobe (prijevoz za vlastiti račun uključiti pod 02.03)		
02.04.04	- Usluge pošte i telekomunikacija		
02.04.05	- Usluge promidžbe, propagande i priređivanja sajmova		
02.04.06	- Usluge istraživanja i razvitka i izrada studija (isključujući kapitalizirani)		
02.04.07	- Računarske i srodne, konsultantske, savjetodav., pravne, računovodstvene, revizione i sl.		
02.04.08	- Troškovi premija osiguranja za štete u vezi sa poslovnim sredstvima		
02.04.09	- Rojaliteti, troškovi naknada za korištenje licenci, autorskih prava, patenata i sl.		
02.04.10	- Troškovi odstranjivanja otpada i troškovi vode		
02.04.11	- Troškovi platnog prometa, bankarske usluge (isključujući plaćanje kamata)		
02.04.12	- Zaposleni putem agencija i ostali vanjski saradnici (privremeno i povremeno)		
02.04.13	- Troškovi rente i operativnog lizinga (poslovni objekti, strojevi i oprema)		
02.04.14	- Troškovi ostalih nepomenutih usluga (zaštita, čišćenje, restorani, pakovanje i dr.)		
02.05	Troškovi zaposlenih (bruto zarade i naknade zarada za zaposlene prema platnoj listi)		
02.06	Troškovi amortizacije		
02.07	Rezerve za rizike i druge namjene		
02.08	Ostali nematerijalni troškovi poslovanja (02.08.01 do 02.08.06)		
02.08.01	- Troškovi naknada (službeno putovanje, terenski dodatak, odvojeni život i sl.)		
02.08.02	- Troškovi stručnog usavršavanja (obrazovanje zaposlenih, kotizacije, stipendije i krediti)		
02.08.03	- Troškovi reprezentacije (napici, hrana, darovi)		
02.08.04	- Članarine poslovnim i drugim oblicima udruživanja		
02.08.05	- Administrativne takse		
02.08.06	- Drugi operativni troškovi (isključeni financijski troškovi)		
02.09	Porezi na proizvode (akcize, taksene marke i dr.), osim PDV i uvoznih poreza		
02.10	Troškovi poreza na proizvodnju (na zemljište, fiksnu aktivu i korišteni rad, sl.)		
02.00	UKUPNO (02.01+ 02.02+ 02.03+ 02.04+ 02.05+ 02.06+ 02.07+ 02.08+ 02.09+ 02.10)		
02.00.01	Od toga - Plaćanja podugovaračima za isporučene proizvode i usluge ili rad (za područje građevinarstva i industrije)		

4) Podaci se preuzimaju iz bilanca uspjeha i analitičke evidencije; financijski i izvanredni prihodi se ne uključuju.

5) Podaci se preuzimaju iz bilanca uspjeha i analitičke evidencije; financijski i izvanredni rashodi se ne uključuju.

Tablica 03. PROMJENE NA ZALIHAMA REPROMATERIJALA I ROBE - NETO (Krajnje minus Početno stanje)⁶⁾
Vrijednost u KM

Šifra	Naziv stavke	Dio skupine / konta	Vrijednost u KM
03.01	Promjene na zalihama repromaterijala +/-		
03.02	Promjene na zalihama robe za preprodaju +/-		

6) Podaci se preuzimaju iz bilanca stanja, upoređuje se stanje na početku i stanje na kraju poslovne godine.

Tablica 04. ZAPOSLENOST

Šifra	Zaposleni prema statusu u zaposlenosti		Broj zaposlenih (godišnji prosjek)		Broj odrađenih sati, ukupno
			Ukupno	od toga: žene	
04.01	Neplaćene osobe	- vlasnici i suvlasnici koji rade u poduzeću	1	2	3
04.02		- članovi obitelji koji rade u poduzeću	1	2	3
04.03	Plaćeni zaposlenici	- rukovodeći i administrativni radnici	1	2	3
04.04		- ostali radnici (sve vrste operativnih radnika)	1	2	3
04.05		- radnici koji rade kod kuće (na platnom spisku)	1	2	3
04.00	UKUPNO (04.01 do 04.05)		1	2	3

Tablica 05. TROŠKOVI ZAPOSLENIH

Šifra	Naziv stavke	Dio skupine / konta	Vrijednost u KM
05.01	Neto plaće i naknade zaposlenika (uključujući godišnji odmor, blagdani, bolovanje)		
05.02	Doprinosi za socijalno osiguranje koji terete zaposlenike		
05.03	Porezi na plaće		
05.04	Ostali troškovi zaposlenika koji se tretiraju kao osobna primanja (topli obrok, prijevoz na posao, otpremnine, regres)		
05.05	Doprinosi za socijalno osiguranje koji terete poslodavca		
05.00	UKUPNO (05.01 do 05.05)		

Tablica 06. VANJSKI SURADNICI I NJHOVI TROŠKOVI

Šifra	Vrsta profesionalne usluge	Broj vanjskih suradnika (godišnji prosjek)		Broj odrađenih sati, ukupno	Troškovi vanjskih suradnika u KM
		Ukupno	od toga: žene		
06.01	Radnici zaposleni putem agencija za pružanje poslovnih usluga i posredovanje pri zapošljavanju	1	2	3	4
06.02	Ostali vanjski suradnici (npr. ugovori sa fizičkim osobama o privremenim i povremenim poslovima)	1	2	3	4

Tablica 07. OSTVARENE BRUTO INVESTICIJE U MATERIJALNA I NEMATERIJALNA STALNA SREDSTVA⁷⁾

Šifra	Vrsta investicije	Vrijednost u KM
07.01.	Ukupne investicije u materijalna sredstva (07.01.01 do 07.01.06)	
07.01.01	- Nabavka zemljišta i ulaganja u unapređenje zemljišta	
07.01.02	- Nabavka postojećih zgrada i građevinskih objekata (isključujući nove, koje nisu bile korištene)	
07.01.03	- Nabavka novoizgrađenih zgrada i drugih građevinskih objekata	
07.01.04	- Dogradnja, rekonstrukcija i poboljšanje zgrada i građevinskih objekata	
07.01.05	- Nabavka novih strojeva, postrojenja, opreme i transportnih sredstava	
07.01.06	- Nabavka korištenih strojeva, postrojenja, opreme i transportnih sredstava	
07.02	Investicije u nematerijalna sredstva (softveri, koncesije, patenti, licence, trgovinske marke, RiD)	
07.00	UKUPNO (07.01 + 07.02)	

7) Ostvarene investicije predstavljaju vrijednost efektivno izvršene izgradnje, izrade ili nabavke objekata, opreme i ostalog tijekom godine, bez obzira da li isplata izvršena ili nije u tijeku referentne godine.

Tablica 08. INVESTICIJE I TEKUĆI TROŠKOVI ZA ZAŠTITU OKOLIŠA (dio ukupnih investicija iz Tablice 07) - Vrijednost u KM

Šifra	Naziv stavke	Aktivnosti na zaštiti okoliša			
		Zaštita zraka	Upravljanje otpadnim vodama	Upravljanje otpadom	Ostale aktivnosti ⁸⁾
08.01	Investicije u opremu i postrojenja za kontrolu zagađenja i specijalne uređaje protiv zagađenja (uglavnom oprema na kraju procesa)	1	2	3	4
08.02	Investicije u opremu i postrojenja povezane sa tehnologijom za čišću proizvodnju (integrirana tehnologija)	1	2	3	4
08.03	Tekući troškovi za zaštitu okoliša	1	2	3	4

8) Zaštita zemljišta i površinskih voda: buka i smanjenje vibracija; zaštita biodiverziteta i tla; zaštita od radijacije; istraživanje i razvitak i ostale aktivnosti vezane za zaštitu okoliša

Dopunski obrazac uz SPS 2009 upitnik za poduzeća (sa liste pun obuhvat)

Veza jedinica sa poduzećem → 13- znamenasti identifikacijski broj poduzeća

Tablica 11. Podaci za poduzeće raspoređeni po lokalnim jedinicama prema vrsti djelatnosti

(IB obvezno popuniti) → 8- znamenasti Matični broj poduzeća (samo za RS)

Identifikacijski podaci za jedinice prema vrsti djelatnosti			Ekonomski podaci za jedinice prema vrsti djelatnosti											
R. B. Jedinice	Naziv lokalne jedinice po vrsti djelatnosti	Adresa lokalne jedinice prema vrsti djelatnosti (mjesto obavljanja djelatnosti)	Šifra općine (šifra statistika)	Šifra djelatnosti - razina oblasti (Upisati dvoznamenkasti šifru izabrane oblasti iz izvoda KD sa poljedine obrasca)	Prihodi od prodaje proizvoda, usluga i robe (KM)	Prihodi od aktiviranja učinaka i drugi poslovni prihodi (KM)	Promjene na zalihama (+/-) gotovi proizvodi + proizvodnja u tijeku + roba za preprodaju (KM)	Troškovi nabavke (materijal, gorivo i energija + proizvodne usluge + ostali nematerijalni troškovi) (KM)	Nabavna vrijednost prodane robe (KM)	Promjene na zalihama sirovina i materijala (KM)	Troškovi zaposlenih (na platnom spisku) (KM)	Ukupan broj zaposlenih (godišnji prosjek)	Ukupan broj odrađenih sati	Ukupne Investicije (KM)
a	b	c	d	e	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Kod popunjavanja tablice pratiti vezu sadržaja podatka koji se traže po kolonama 1 -10 za LJVd sa šiframa podataka iz SPS obrasca. Podaci za LJVd su dio podataka iz SPS obrasca za poduzeće.													
1					(01.01+01.02)	(01.03+01.06)	(01.07+01.08+03.02)	(02.01+02.02+02.03+02.04+02.08)	(02.02)	(03.01)	(05.00)	(04.00.01)	(04.00.03)	(07.00)
2														
3														
4														
5														
6														
7														
8														
Koprati u slučaju da ima više od 8 LJVd														
0	UKUPNO (Zbir podataka svih LJVd treba da odgovara podacima datim za poduzeće u SPS obrascu)													

Napuci, definicije i primjeri za prepoznavanje lokalnih jedinica prema vrsti djelatnosti: Lokalna jedinica prema vrsti djelatnosti (LJVd) smještena je na jednoj lokaciji u kojoj provodi samo jednu proizvodnu djelatnost (koja nije pomoćna) uz stalno osoblje. Djelatnost LJVd može biti glavna, sporedna ili pomoćna. Pomoćne djelatnosti trebaju biti prikazane odvojeno samo ako su i smještene odvojeno (imaju različite adrese).

Glavna (pretežna) djelatnost je djelatnost iz koje se ostvaruje najveći prihod ili u kojoj radi najveći broj radnika. **Sporedna (sekundarna) djelatnost** je djelatnost koja je različita od osnovne, koja kao rezultat daje određene proizvode ili usluge na tržište. **Output** sporedne djelatnosti je sekundarni proizvod (da bi ga uzeli u obzir treba da predstavlja više od 10% od ukupne djelatnosti jedinice). **Pomoćna djelatnost** je podržavajuća djelatnost preduzeta u okviru poduzeća, a u cilju stvaranja uvjeta unutar kojih se mogu obavljati glavna ili sekundarna djelatnosti. **Output** pomoćne djelatnosti nije namijenjen za korištenje izvan poduzeća. Pomoćne djelatnosti obično proizvode outpute koji su zajednički inputi za gotovo sve vrste proizvodnih djelatnosti, kako malih tako i velikih poduzeća. Glavna i sekundarna djelatnosti se, uglavnom, provode uz potporu velikog broja "pomoćnih djelatnosti", kao što su računovodstvo, prijevoz, skladištenje, nabavka, unaprijeđenje prodaje, popravak i održavanje, itd.

Konkretan primjer:

Poduzeće ima dvije djelatnosti - građevinarstvo i prodaju građevinskog materijala.

Opća uprava, administracija i odjel nabavke nalaze se na istoj adresi sa trgovinom građevinskog materijala.

Upravljanje građevinskim radovima, građevinskim strojevima i opremom i skladište nalaze se na drugoj adresi.

Osnovna djelatnost poduzeća je građevinarstvo i ono ima 3 lokalne jedinice prema vrsti djelatnosti:

- opća uprava, administracija i odjel nabavke (pomoćna djelatnost, koja je odvojena od glavne djelatnosti)

- prodaja građevinskog materijala

- građevinarstvo

Opći primjeri :

1. Jedna djelatnost na jednoj adresi = 1 lokalna jedinica po vrsti djelatnosti
2. Jedna djelatnost na dvije adrese = 2 lokalne jedinice po vrsti djelatnosti
3. Dvije djelatnosti na jednoj adresi = 2 lokalne jedinice po vrsti djelatnosti

Izvod iz Klasifikacije djelatnosti KD BiH, razina područja i oblasti

Naputak: Molimo da za svaku lokalnu jedinicu prema vrsti djelatnosti upisanu u Tablicu 11. iz ponuđenog izvoda KD izaberete odgovarajuću oblast djelatnosti kojom se ta jedinica bavi, te pripadajuću dvoznamenkastu šifru upišete u kolonu "e" pored svake lokalne jedinice po v.d..

Šifra	Naziv područja i oblasti djelatnosti	Šifra	Naziv područja i oblasti djelatnosti	Šifra	Naziv područja i oblasti djelatnosti
	A Poljoprivreda, lov i šumarstvo				
01	Poljoprivreda, lov i pripadajuće uslužne djelatnosti	23	Proizvodnja koksa, derivata nafte i nuklearnog goriva		
02	Šumarstvo i iskorištavanje šuma i pripadajuće uslužne djelatnosti	24	Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	50	G Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravak motornih vozila, motocikla i predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo Trgovina, održavanje i popravak motornih vozila i motocikla; trgovina na malo motornim gorivima i mazivima
05	B Ribarstvo	25	Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa	51	Trgovina na veliko i posredovanje u trgovini, osim trgovine motornim vozilima i motociklima
10	C Vađenje ruda i kamena	26	Proizvodnja ostalih proizvoda od nemetalnih minerala	52	Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima; popravak predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo
11	Vađenje ugljena i lignita; vađenje treseta	27	Proizvodnja baznih metala	55	H Ugostiteljstvo Ugostiteljstvo
12	Vađenje ruda urana i torija	28	Proizvodnja metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme		
13	Vađenje ruda metala	29	Proizvodnja strojeva i uređaja, d.n.		
14	Vađenje ostalih ruda i kamena	30	Proizvodnja uredskih strojeva i računara	60	I Promet skladištenje i komunikacije Kopneni promet; djelevovodni promet
15	D Prerađivačka industrija	31	Proizvodnja električnih strojeva i aparata, d.n.	61	Vodeni promet
16	Proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića	32	Proizvodnja radio, televizijske i komunikacijske opreme i aparata	62	Zračni promet
17	Proizvodnja duhanskih proizvoda	33	Proizvodnja medicinskih, preciznih i optičkih instrumenata, satova	63	Prateće i pomoćne djelatnosti u prometu; djelatnost putničkih agencija
18	Proizvodnja odjevnih predmeta; dorada i bojanje krzna	34	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	64	Pošta i telekomunikacije
19	Štavljenje i obrada kože; proizvodnja prtljaga, ručnih torbi, sedlarskih i saračkih proizvoda i obuće	35	Proizvodnja ostalih transportnih sredstava		
20	Prerada drveta i proizvoda od drveta i plute, osim namještaja; proizvodnja predmeta od slame i pletarskih materijala	36	Proizvodnja namještaja; ostala prerađivačka industrija, d.n.	70	K Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne djelatnosti Poslovanje nekretninama
21	Proizvodnja celuloze, papira i proizvoda od papira	37	Reciklaža	71	Iznajmljivanje strojeva i opreme bez rukovaoca i iznajmljivanje predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo
22	Nakladnička djelatnost, tiskanje i umnožavanje (reprodukcija) snimljenih zapisa	40	E Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom i vodom Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom, parom i toplom vodom	72	Računarske i srodne djelatnosti
		41	Sakupljanje, prečišćavanje i distribucija vode	73	Istraživanje i razvoj
		45	F Građevinarstvo Građevinarstvo	74	Ostale poslovne djelatnosti

Naziv statističkih institucija

Pravna osnova

**GODIŠNJE SKRAĆENO STRUKTURNO POSLOVNO STATISTIČKO ISTRAŽIVANJE
ZA MALA PODUZEĆA ZA 2009. GODINU
(RUDARSTVO, INDUSTRIJA, ENERGIJA, GRAĐEVINARSTVO, UGOSTITELJSTVO, TRANSPORT, SKLADIŠTENJE I KOMUNIKACIJE)**

Molimo pročitajte priloženi Naputak prije popunjavanja ovog upitnika

Molimo provjerite upisane identifikacijske podatke. Ukoliko su **podaci nekorektno upisani** unesite ispravke u prazan red ispod i upišite **šifru 1**. Ukoliko je došlo do **stvarne promjene određenih podataka** upišite promijenjene podatke u prazan red, upišite **šifru 2** i datume promijena.

PODACI O PODUZEĆU ZA KOJE SE PODNOSI IZVJEŠTAJ

1) Naziv poduzeća _____ Šifra 1 ili 2 Datum promjene
_____ mjesec godina

2) Matični broj jedinstvenog registra (samo za RS) | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |

3) Identifikacijski broj poduzeća | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | |

4) Adresa i općina _____ Šifra 1 ili 2 Datum promjene
_____ (šifra općine) mjesec godina

5) Djelatnost _____ Šifra 1 ili 2 Datum promjene
_____ (šifra djelatnosti) mjesec godina

Molimo da u ovom boksu obavezno opišete djelatnost(i) koju(e) poduzeće obavlja. Opisi su nam neophodni za prešifriranje sukladno novom Klasifikacijom djelatnosti KD BiH 2010 koja je već donijeta, a primjenjivaće se obavezno od 01.01.2011. (Struktura KD BiH 2010 sa objašnjenjima nalazi se na internet adresi http://www.bhas.ba/Arhiva/Klasifikacije/KD_2010_strukturasaoobjasnjenjima.pdf)

6) Detaljan opis sadašnje glavne (pretežne) djelatnosti ¹⁾ _____
_____ (šifra statistika)

7) Status poduzeća / firme u vrijeme popunjavanja upitnika   aktivno   1 }
(zaokružiti jedan od modaliteta)   trajno neaktivno   2 }   od kada   _____
      privremeno neaktivno   3 }   mjesec   godina

8) Ako je došlo do restrukturiranja poduzeća / firme zaokružiti odgovarajući status za posljednju promjenu:
(zaokružiti jedan od modaliteta)

spajanje   1   stečaj   5 }
pripajanje   2   likvidacija   6 }   od kada   _____
razdvajanje   3   nije bilo promjene   7 }   mjesec   godina
izdvajanje   4

1) Glavna (pretežna) djelatnost je djelatnost iz koje se ostvaruje najveći prihod ili u kojoj radi najveći broj radnika.

Tablica 01. PRIHODI IZ REDOVITE DJELATNOSTI ²⁾

Šifra	Naziv stavke	Dio skupine / konta	Vrijednost u KM
01.01	Prihodi od prodaje vlastitih proizvoda i usluga (isključujući PDV)		
01.02	Prihodi od prodaje robe za preprodaju (isključujući PDV)		
01.03	Prihodi od aktiviranja učinaka (samo kapitalizovana proizvodnja)		
01.04	Subvencije		
01.06	Drugi poslovni prihodi (isključujući finansijske prihode)		
01.07	Promjene na zalihama gotovih proizvoda i proizvodnje u tijeku +/-		
01.00	UKUPNO (01.01+ 01.02+ 01.03+ 01.04+ 01.05+ 01.06 ± 01.07)		
01.00.01	Od toga - Prihodi ostvareni na temelju podugovaranja (za područje građevinarstva i industrije)		

2) Podaci se preuzimaju iz bilanca uspjeha i analitičke evidencije; finansijski i izvanredoviti prihodi se ne uključuju.

Tablica 02. TROŠKOVI PROIZVODNJE³⁾

Šifra	Naziv stavke	Dio skupine / konta	Vrijednost u KM
02.01	Troškovi nabavke materijala za izradu, pomoćnog i ostalog materijala (bez PDV)		
02.02	Nabavna vrijednost prodane robe		
02.03	Troškovi goriva i energije		
02.04	Troškovi proizvodnih usluga		
02.05	Troškovi zaposlenih (bruto zarade i naknade zarada za zaposlene prema platnoj listi)		
02.06	Troškovi amortizacije		
02.07	Rezerve za rizike i druge namjene		
02.08	Ostali nematerijalni troškovi poslovanja		
02.09	Porezi na proizvode (akcize, taksene marke i dr.) osim PDV i uvoznih poreza		
02.10	Ostali porezi na proizvodnju (na zemljište, fiksnu aktivu i korišteni rad, sl.)		
02.00	UKUPNO (02.01+ 02.02+ 02.03+ 02.04+ 02.05+ 02.06+ 02.07+ 02.08+ 02.09+ 02.10)		
02.00.01	Od toga - Plaćanja podgovaračima za isporučene proizvode i usluge ili rad (za područje građevinarstva i industrije)		

3) Podaci se preuzimaju iz bilanca uspjeha i analitičke evidencije; finansijski i izvanredoviti rashodi se ne uključuju.

Tablica 03. PROMJENE NA ZALIHAMA REPROMATERIJALA I ROBE - NETO (Krajnje minus Početno stanje)⁴⁾

Šifra	Naziv stavke	Dio skupine / konta	Vrijednost u KM
03.01	Promjene na zalihama repromaterijala +/-		
03.02	Promjene na zalihama robe za preprodaju +/-		

4) Podaci se preuzimaju iz bilanca stanja, upoređuje se stanje na početku i stanje na kraju poslovne godine.

Tablica 04. ZAPOSLENOST

Šifra	Zaposleni prema statusu u zaposlenosti	Godišnji prosjek zaposlenih	Broj odrađenih sati
04.01	Neplaćene osobe (vlasnici, suvlasnici, članovi obitelji koji rade u poduzeću)	1	2
04.03	Plaćeni zaposlenici	1	2
04.00	UKUPNO (04.01 i 04.03)	1	2

Tablica 05. TROŠKOVI ZAPOSLENIH

Šifra	Naziv stavke	Dio skupine / konta	Vrijednost u KM
05.01	Plaće i naknade zaposlenika (uključujući godišnji odmor, blagdane, bolovanje)		
05.04	Ostali troškovi zaposlenih koji se tretiraju kao osobna primanja (topli obrok, prijevoz na posao, otpremnine, regres)		
05.05	Doprinosi i porezi koji terete poslodavce		
05.00	UKUPNO (05.01 + 05.04 + 05.05)		

Tablica 06. VANJSKI SURADNICI I NJIHOVI TROŠKOVI

Šifra	Naziv stavke	Broj sati	Troškovi u KM
06.01	Radnici zaposleni putem agencija i ostali vanjski suradnici	1	2

Tablica 07. OSTVARENE BRUTO INVESTICIJE U MATERIJALNA I NEMATERIJALNA STALNA SREDSTVA⁵⁾

Šifra	Vrsta investicije	Vrijednost u KM
07.01.	Ukupne investicije u materijalna sredstva	
07.02	Investicije u nematerijalna sredstva (softveri, koncesije, patenti, licence, trgovinske marke)	
07.00	UKUPNO (07.01 + 07.02)	

5) Ostvarene investicije predstavljaju vrijednost efektivno izvršene izgradnje, izrade ili nabavke objekata, opreme i ostalog tijekom godine, bez obzira da li isplata izvršena ili nije u tijeku referentne godine.

INFORMACIJE O POPUNJAVANJU UPITNIKA I KONTAKT INFORMACIJE

1) Molimo da navedete koliko vam je bilo potrebno vremena za popunjavanje upitnika					
2) Da li poduzeće / firma ima e-mail adresu	Da	Ne		sati	minuta
3) Da li poduzeće / firma ima web stranicu	Da	Ne			
			molimo upišite adresu		
			molimo upišite adresu		
4) Da li ste zainteresirani da upitnik popunjavate on-line, putem interneta	Da	Ne			
5) Potpis odgovorne osobe, koja potvrđuje date podatke					
7) Ime i prezime osobe koja je popunila upitnik			8) Telefon:		
9) Adresa	(upisati štampanim slovima)		10) Datum:		
M.P					
Sugestije i primjedbe: Molimo upišite bilo koju sugestiju ili komentar koji nam mogu pomoći da unaprijedimo ovaj Upitnik:					

DODATAK 3

Naputak za popunjavanje SPS upitnika

NAPUTAK ZA POPUNJAVANJE SPS-D/2009 UPITNIKA

OPĆI NAPUTAK

Naputkom su posebno objašnjene samo stavke iz Upitnika koje bi mogle biti tumačene na različite načine. Za ostale stavke nisu data detaljnija tumačenja jer njihov sadržaj proizilazi iz samog naziva. Kao pomoćni indikatori u Upitniku su, za većinu stavki, navedeni brojevi konta iz analitičkog kontnog plana pod kojim se stavke vode u računovodstvenim evidencijama. Za određene podatke potrebno je da izvršite dodatne obračune ili da uradite najbolje moguće procjene. Subjekti koji su u 2009. godini imali statusne promjene trebaju osigurati podatke za cijelu godinu.

TABLICA 01.- PRIHODI IZ REDOVITE DJELATNOSTI

01.01 Prihodi od prodaje vlastitih proizvoda i usluga - uključuju ukupan godišnji prihod ostvaren od obavljanja djelatnosti (prodaja vlastitih gotovih proizvoda i izvršenih usluga). Uključeni su svi troškovi koji se zaračunavaju klijentima (transport, pakovanje, osiguranje, itd.) i svi neizravni porezi osim PDV koji je fakturiran klijentima. PDV fakturiran na isporuke proizvoda i usluga prikazuje se u Tablici 9 „Ostali podaci“.

01.02 Prihodi od prodaje robe za preprodaju - uključuju ukupan godišnji prihod od obavljenih trgovinskih djelatnosti. Uključuju se i prihodi od preprodaje dobara obavljene od strane firme koje se ne bave trgovinom, ali koje povremeno prodaju robu, sirovine i druge materijale, a da na njima nisu vršile nikakve dorade. Vrijednost neto prodaje uključuje sve troškove koji se stavljaju na teret kupca (prijevoz, pakovanje, osiguranje i dr.), čak i kada su ovi troškovi prikazani odvojeno u fakturi. Prihodi od prodaje prikazuju se bez rabata, popusta, kasa-skonta, akciza, PDV-a i ostalih poreza koji se naplaćuju uz prodane proizvode.

01.03 Prihodi od aktiviranja učinaka - stalna sredstva za vlastite potrebe - predstavljaju vrijednost stalnih sredstava izgrađenih ili razvijenih za vlastitu uporabu od strane firme, kao i vrijednost popravki i izvanrednog održavanja vlastitih postrojenja i opreme, koje je obavila sama firma. Vrednovanje se vrši po proizvođačkim cijenama, tj. prema troškovima koji su nastali tijekom obavljanja radova. Ovi troškovi uključuju: troškove materijala za izradu, pomoćnog i potrošnog materijala; troškove rada i razne druge troškove.

01.04 Subvencije na proizvode (koje se mogu iskazati po jedinici proizvoda ili usluge) i **01.05 Subvencije na proizvodnju** (odnose se na proizvodnju kao takvu i ne mogu se iskazati po jedinici proizvoda ili usluge) - uključuju samo subvencije primljene od države ili drugih javnih tijela sa ciljem utjecaja na razinu proizvodnje ili cijena proizvoda ili usluga. Nisu uključene subvencije za kapitalni račun i iznosi koji se odnose na oslobađanja od troškova socijalnog osiguranja. Subvencije za kapitalni račun se prikazuju pod odgovarajućom stavkom u Tablici 9.

01.06 Drugi poslovni prihodi - uključuju prihode od zakupnina, prihode od rojaliteta i patenata i druge poslovne prihode koji ne spadaju u financijske i izvanredovite prihode. Određeni financijski prihodi prikazani su u Tablici 9.

01.07 Promjene na zalihama gotovih proizvoda i 01.08 Promjene na zalihama proizvodnje u tijeku - povećanje ili smanjenje zaliha gotovih proizvoda i proizvodnje u tijeku preuzima se iz Bilance uspjeha.

01.00.01 - Prihodi ostvareni na temelju podugovaranja (za građevinarstvo i industriju) - dio su ukupnih prihoda iz redovite djelatnosti, koji je jedinica ostvarila pružanjem usluga trećoj strani u podugovaračkom odnosu.

TABLICA 02. - TROŠKOVI PROIZVODNJE

02.01 Troškovi nabavke sirovina i materijala, potrošnih i pomoćnih materijala - obuhvaćaju ukupnu vrijednost nabavljenih (a ne potrošenih) sirovina, osnovnog i potrošnog materijala, sitnog inventara, alata, rezervnih dijelova i pomoćnog materijala (ambalaža, materijal za čišćenje i tekuće održavanje, uredski materijal i sl.) nabavljenih u tijeku obračunskog razdoblja. Ova stavka uključuje i troškove materijala nastale u vezi sa proizvodnjom investicija za vlastitu uporabu, kao i redovito i izvanrednog održavanje osnovnih sredstava koje firma obavlja za vlastiti račun.

Vrijednost nabavki treba da bude iskazana bez PDV fakturiranog od strane dobavljača, ali sa troškovima koji su nastali do mjesta skladištenja. Odbitni PDV za nabavku sirovina i materijala prikazuje se pod odgovarajućom stavkom u Tablici 9.

02.02 Nabavna vrijednost prodate robe bez daljnje dorade - predstavlja vrijednost prodate robe, obračunate po nabavnoj vrijednosti uključujući i troškove prijevoza i poreze na proizvode, kao što su akcize. PDV je isključen iz obračuna vrijednosti, a prikazuje se pod odgovarajućom stavkom u Tablici 9. Također, i netrgovinska poduzeća prikazuju nabavnu vrijednost prodate robe, za sirovine i druge materijale koja su preprodala bez ikakve daljnje dorade.

02.03 Troškovi goriva i energije - obuhvaćaju ukupnu vrijednost energenata (struja, plin, nafta, benzin itd.) nabavljenih u tijeku referentnog razdoblja. Ne obuhvaćaju se energenti kupljeni kao sirovine ili za preprodaju u istom stanju u kojem su nabavljeni. Nabavke se iskazuju po nabavnoj vrijednosti, bez PDV.

02.04 Troškovi proizvodnih usluga - obuhvaćaju troškove usluga trećih osoba na: izradi i doradi vlastitih učinaka, popravkama i održavanju, instalacijskim radovima (osim za kapitalna dobra); troškove transporta (isključujući one koji su uključeni u iznose pod šiframa 20.01, 20.02, i 20.03); PTT troškove; troškove zakupnina, sajmovi, promidžbe i propagande, istraživanja i razvitka; konsultantske, računarske, savjetodavne, pravne, računovodstvene i sl. troškove; troškove naknada za korištenje licenci, patenata, softvera, autorskih prava i sl.; troškove premija osiguranja (godišnji iznos plaćenih premija svih vrsta osiguranja: osiguranje od posljedica nezgode, povreda na radu i profesionalnih oboljenja, osiguranja motornih i drugih vozila, osiguranje robe u prijevozu, imovine od požara i drugih opasnosti i drugih vrsta neživotnog osiguranja); tekuće troškove odlaganja otpada; troškove bankarskih usluga (isključujući kamate); troškove zaposlenih putem agencija za zapošljavanje i ostalih vanjskih suradnika (naknade po ugovorima o privremenim i povremenim poslovima koje poslodavac zaključuje sa agencijama za posredovanje i fizičkim osobama); troškove rente i operativnog lizinga (godišnji iznos troškova po temelju ugovora o zakupu osnovnih sredstava: opreme, poslovnog, skladišnog, uredskog i drugog prostora, zemljišta i sl.) i ostale nepomenute usluge (uključuju sve tekuće izdatke plaćene za usluge trećim osobama koje nisu obuhvatile prethodne stavke).

02.05 Troškovi zaposlenika - predstavljaju ukupne bruto zarade i naknade zarada za zaposlene prema platnoj listi - podatak je jednak zbirnom podatku u Tablici 5 „Troškovi zaposlenih“. Pogledati naputak dat uz Tablicu 5.

02.08 Ostali nematerijalni troškovi poslovanja - obuhvaćaju: troškove naknada (službeno putovanje, korištenje vlastitog vozila u službene svrhe, smještaj i ishranu na terenu, naknade troškova poslodavcima i drugim fizičkim osobama koje nisu zaposlene, solidarna i druga davanja osobama koje nisu zaposlene); troškove stručnog usavršavanja (obuhvaćaju i stipendije i kredite učenicima i studentima); troškove reprezentacije; članarine, administrativne takse i druge operativne troškove (sve tekuće izdatke koje nisu obuhvatile prethodne stavke, a koji nemaju karakter financijskih i izvanrednih rashoda).

02.09 Porezi na proizvode, osim PDV i uvoznih poreza - uključuju poreze na proizvode, koji se plaćaju na količinu ili vrijednost proizvoda i usluga proizvedenih ili razmjenjenih (isključujući PDV i poreze na uvoz).

Uključuju: poreze na specifične proizvode, taksene markice, pravne dokumente, troškove registracije, poreze za promidžbu itd.

02.10 Ostali neizravni porezi na proizvodnju - plaćaju se na proizvodne djelatnosti neovisno od količine ili vrijednosti proizvedenih proizvoda ili usluga. Oni uključuju: poreze plaćene na imovinu ili uporabu zemljišta, zgrada ili drugih objekata koji se koriste u proizvodnim djelatnostima, poreze na korištenje fiksnog kapitala, poreze plaćene za pribavljanje profesionalnih i poslovnih licenci, poreze plaćene za zagađenje okoliša koje stvaraju proizvodne djelatnosti itd.

02.00.01 Plaćanja podugovaračima za isporučene proizvode i usluge ili rad (za građevinarstvo i industriju) - dio su ukupnih plaćanja, koja vrši jedinica trećoj strani u zamjenu za isporučene proizvode, usluge ili rad u podugovaračkom odnosu.

TABLICA 03. - PROMJENE NA ZALIHAMA REPROMATERIJALA I ROBE

03.01 i 03.02 Podaci se preuzimaju iz Bilance stanja, upoređuje se stanje na početku i kraju poslovne godine.

TABLICA 04. - ZAPOSLENOST

04.01 do 04.04 Godišnji prosjek broja zaposlenih prema pojedinačnim kategorijama statusa u zaposlenosti - izračunava se tako što se za svaku kategoriju zbraja broj zaposlenih na kraju svakog mjeseca i dijeli sa dvanaest. Uključuju se i zaposleni prema pripravnničkom ugovoru, ugovoru o zamjeni privremeno odsutnog radnika, sezonski radnici, kao i radnici koji rade skraćeno radno vrijeme. Za svaku kategoriju treba iskazati (od ukupnog broja) i godišnji prosjek zaposlenih žena. Podaci o broju zaposlenih uključuju i radnike koji su privremeno odsutni sa posla zbog bolesti, odmora i radnike koji su višak. Isključuju se radnici koji rade u inozemstvu i koji nisu rezidenti u BiH.

04.01 do 04.04 Odrađeni radni sati - uključuju ukupan broj stvarno odrađenih sati tijekom čitave godine (redovito radno vrijeme, prekovremeni rad, rad nedjeljom i blagdanima i rad noću) za svaku kategoriju prema statusu u zaposlenosti. Isključuju se sati koji su plaćeni, ali nisu odrađeni zbog blagdana, bolesti itd.

TABLICA 05. - TROŠKOVI ZAPOSLENIKA - obuhvaćaju sve zarade i naknade koje zaposlenici ostvare za obavljeni rad i vrijeme provedeno na poslu, doprinose za socijalno osiguranje koji terete zaposlenike, doprinose za socijalno osiguranje koji terete poslodavce i poreze na zarade i naknade. Različite komponente ove tablice, šifre 05.01 do 05.05 analiziraju troškove zaposlenika koji su nastali u referentnoj godini. Ukupan iznos, šifra 05.00, jednak je istoimenoj stavci u Tablici 2 (Bruto troškovi zaposlenika, šifra 02.05).

05.01 Plaće i naknade zaposlenika - uključuju osnovnu plaću i druga slična davanja koja već nisu uključena u osnovnu plaću (podjela dobitka, prekovremeni rad, rad blagdanima, nedjeljom i državnim blagdanima, vjerske blagdane, trinaestu plaću i druga plaćanja, plaćanja u naturi).

05.04 Ostali troškovi zaposlenika koji se tretiraju kao lična primanja - obuhvaćaju: tzv. topli obrok, naknade troškova za prijevoz na posao/sa posla, otpremnine, jubilarne naknade, regres i sl. To uključuje sve naknade zarada i sva druga primanja zaposlenika koja su izjednačena sa zaradom.

Troškovi koji se odnose na zaposleno osoblje koje radi u inozemstvu i koje nije rezidentno u BiH, moraju se isključiti iz troškova zaposlenika, a uključiti u ostale nematerijalne troškove poslovanja, stavka 02.08 u Tablici 2.

TABLICA 06. VANJSKI SURADNICI I NJIHOVI TROŠKOVI

06.01 i 06.02 Vanjski suradnici i njihovi troškovi - privremeni i povremeni radnici, radnici po ugovoru (zaposleni putem agencija za zapošljavanje ili na drugi način) ne tretiraju se u obračunima na isti način kao zaposlenici firme i stoga se podaci o njihovom broju, odrađenim satima i troškovima moraju iskazati posebno. Za izračun godišnjeg prosjeka broja radnika i odrađenih sati pogledati naputak uz Tablicu 04. Troškovi vanjskih suradnika su dio troškova proizvodnih usluga (Tablica 02, šifra 02.04.12)

TABLICA 07. - OSTVARENE BRUTO INVESTICIJE U MATERIJALNA I NEMATERIJALNA STALNA SREDSTVA

- predstavljaju troškove nabavke novih i korištenih stalnih sredstava, troškove održavanja i izvanrednih popravki na već stečenim kapitalnim sredstvima (da bi se produžio vijek trajanja ili da bi se poboljšala produktivnost). Nabavka stalnih sredstava (i ulaganja u njihovu izgradnju) vrednuje se po nabavnoj vrijednosti, prema fakturama primljenim od dobavljača tj. izvođača radova. Kod dugoročnih ugovora o izgradnji, investicije bi trebalo prikazati u proporciji sa stupnjem izvršenja ugovorenih radova (privremene situacije). U iznos nabavne vrijednosti treba uključiti sve neizravne poreze, takse i naknade (izuzev PDV-a), koji su plaćeni po osnovu nabavke tj. izgradnje. Također, treba uključiti i troškove koji su nastali vezano za nabavku (planiranje, transport, montaža, testiranje itd.), ali ne i one koji se odnose na financiranje investicija (plaćene kamate, provizije itd.). Dati avansi za nabavku stalnih sredstava, kao i plaćanja za dobra kupljena i fakturirana u prethodnoj godini su isključena. Naknadne korekcije nabavne vrijednosti i rashodovanje osnovnih sredstava se ne obuhvaćaju. U stjecanje stalnih sredstava mora se uključiti i vrijednost stalnih sredstava koje je proizvela firma za svoju uporabu kao i izvanredno održavanje koje je uradila sama firma (Tablica 01, šifra 01.03). Vrijednost se određuje na temelju troškova uključenih u takvu proizvodnju ili popravke, pogledati objašnjenje uz šifru 01.03.

Sredstva koje je firma stekla kao rezultat preuzimanja ili spajanja sa drugim firmama se ne uključuju.

TABLICA 08. - INVESTICIJE I TEKUĆI TROŠKOVI ZA ZAŠTITU OKOLIŠA - investicije u zaštitu okoliša (šifre **08.01 i 08.02**), ukoliko ih je bilo u referentnom periodu, predstavljaju dio ukupnih investicija prikazanih u Tablici 07. Vrijednost investicija je potrebno razvrstati prema vrstama aktivnosti na zaštiti okoliša. Tekuće troškove za zaštitu okoliša (šifra **08.03**) također treba prikazati prema aktivnostima.

TABLICA 09. - OSTALI PODACI - koji se u ovoj tabeli traže, koristiće se u kombinaciji sa podacima iz prethodnih tablica, za izračuna ekonomskih podataka i indikatora koji će dati kompletniju sliku za više razine statističkog agregiranja. Iz naziva većine stavki (te iz pridruženih konta) jasan je sadržaj pa ih nije potrebno dalje objašnjavati.

09.13 Prihodi od prodaje materijalnih stalnih sredstava (dezinvesticije) - obuhvaćaju ostvareni godišnji iznos od prodaje svih vrsta materijalnih stalnih sredstava za obavljanje djelatnosti. Obračun se vrši po prodajnoj cijeni, a ne po računovodstvenoj vrijednosti, poslije odbitka svih troškova prodaje i prijenosa vlasništva.

TABLICA 10. RETROSPEKTIVNI PODACI ZA PODUZEĆE / FIRMU ZA 2008. GODINU

10.01 Broj zaposlenih (godišnji prosjek) za prethodnu godinu obračunava se na isti način kao i za referentnu godinu. (vidjeti naputak za Tablicu 04. Zaposlenost, šifra 04.00)

10.02 Prihodi iz prodaje proizvoda, usluga i roba za prethodnu godinu obračunavaju se na isti način kao i za referentnu godinu. (vidjeti naputak za Tablicu 01. Prihodi iz redovite djelatnosti, šifra 01.00)

NAPUTAK ZA POPUNJAVANJE SPS-S / 2009 UPITNIKA

OPĆI NAPUTAK

Naputkom su posebno objašnjene samo stavke iz Upitnika koje bi mogle biti tumačene na različite način. Za ostale stavke nisu data detaljnija tumačenja jer njihov sadržaj proizilazi iz samog naziva. Kao pomoćni indikatori u Upitniku su za većinu stavki navedeni brojevi konta iz analitičkog kontnog plana, pod kojim se one vode u računovodstvenim evidencijama. Za određene podatke potrebno je da izvršite dodatne obračune ili uradite do najbolje moguće procjene. Subjekti koji su u 2009. godini imali statusne promjene trebaju osigurati podatke za cijelu godinu.

TABLICA 01.- PRIHODI IZ REDOVITE DJELATNOSTI

01.01 Prihodi od prodaje vlastitih proizvoda i usluga - uključuju ukupan godišnji prihod ostvaren od obavljanja djelatnosti (prodaja vlastitih gotovih proizvoda i izvršenih usluga). Uključeni su svi troškovi koji se zaračunavaju klijentima (transport, pakovanje, osiguranje, itd.) i svi neizravni porezi osim PDV koji je fakturiran klijentima.

01.02 Prihodi od prodaje robe za preprodaju - uključuju ukupan godišnji prihod od obavljenih trgovinskih djelatnosti. Uključuju se i prihodi od preprodaje dobara obavljene od strane firmi koje se ne bave trgovinom, ali koje povremeno prodaju robu, sirovine i druge materijale, a da na njima nisu vršile nikakve dorade. Vrijednost neto prodaje uključuje sve troškove koji se stavljaju na teret kupca (prijevoz, pakovanje, osiguranje i dr.), čak i kada su ovi troškovi prikazani odvojeno u fakturi. Prihodi od prodaje prikazuju se bez rabata, popusta, kasa-skonta, akciza, PDV-a i ostalih poreza koji se naplaćuju uz prodane proizvode.

01.03 Prihodi od aktiviranja učinaka - stalna sredstva za vlastite potrebe - predstavljaju vrijednost stalnih sredstava izgrađenih ili razvijenih za vlastitu uporabu od strane firme, kao i vrijednost popravki i izvanrednog održavanja vlastitih postrojenja i opreme, koje je obavila sama firma. Vrednovanje se vrši po proizvođačkim cijenama, tj. prema troškovima koji su nastali tijekom obavljanja radova. Ovi troškovi uključuju: troškove materijala za izradu, pomoćnog i potrošnog materijala; troškove rada i razne druge troškove.

01.04 Subvencije - uključuju samo subvencije primljene od države ili drugih javnih tijela sa ciljem utjecaja na razinu proizvodnje ili cijena proizvoda ili usluga. Nisu uključene subvencije za kapitalni račun i iznosi koji se odnose na oslobađanje od troškova socijalnog osiguranja.

01.06 Drugi poslovni prihodi - uključuju prihode od zakupnina, prihode od rojaliteta i patenata i druge poslovne prihode koji ne spadaju u financijske i izvanredovite prihode. Određeni financijski prihodi prikazani su u Tablici 9.

01.07 Promjene na zalihama gotovih proizvoda i proizvodnje u tijeku - povećanje ili smanjenje zaliha gotovih proizvoda i proizvodnje u tijeku preuzima se iz Bilance uspjeha.

01.00.01 - Prihodi ostvareni na temelju podugovaranja (za građevinarstvo i industriju) - dio su ukupnih prihoda iz redovite djelatnosti, koji je jedinica ostvarila pruženjem usluga trećoj strani u podugovaračkom odnosu.

TABLICA 02. - TROŠKOVI PROIZVODNJE

02.01 Troškovi nabavke sirovina i materijala, potrošnih i pomoćnih materijala - obuhvaćaju ukupnu vrijednost nabavljenih (a ne potrošenih) sirovina, osnovnog i potrošnog materijala, sitnog inventara, alata, rezervnih dijelova i pomoćnog materijala (ambalaža, materijal za čišćenje i tekuće održavanje, uredski materijal i sl.) nabavljenih u tijeku obračunskog razdoblja. Ova stavka uključuje i troškove materijala nastale u vezi sa proizvodnjom investicija za vlastitu uporabu, kao i redovito i izvanrednog održavanje temeljnih sredstava koje firma obavlja za vlastiti račun.

Vrijednost nabavki treba da bude iskazana bez PDV fakturiranog od strane dobavljača, ali sa troškovima koji su nastali do mjesta skladištenja. Odbitni PDV za nabavku sirovina i materijala prikazuje se pod odgovarajućom stavkom u Tablici 9.

02.02 Nabavna vrijednost prodate robe bez daljnje dorade - predstavlja vrijednost prodate robe, obračunate po nabavnoj vrijednosti uključujući i troškove prijevoza i poreze na proizvode, kao što su akcize. PDV je isključen iz obračuna vrijednosti. Također, i netrgovinske poduzeća prikazuju nabavnu vrijednost prodate robe, za sirovine i druge materijale koje su preprodala bez ikakve daljnje dorade.

02.03 Troškovi goriva i energije - obuhvaćaju ukupnu vrijednost energenata (struja, plin, nafta, benzin itd.) nabavljenih u tijeku referentnog razdoblja. Ne obuhvaćaju se energenti kupljeni kao sirovine ili za preprodaju u istom stanju u kojem su nabavljeni. Nabavke se iskazuju prema nabavnoj vrijednosti, bez PDV.

02.04 Troškovi proizvodnih usluga - obuhvaćaju troškove usluga trećih osoba na: izradi i doradi vlastitih učinaka, popravkama i održavanju, instalacijskim radovima (osim za kapitalna dobra); troškove transporta; PTT troškove; troškove zakupnina, sajmovi, promidžbe i propagande, istraživanja i razvitka; konsultantske, računarske, savjetodavne, pravne, računovodstvene i sl. troškove; troškove naknada za korištenje licenci, patenata, softvera, autorskih prava i sl.; troškove premija osiguranja (godišnji iznos plaćenih premija svih vrsta osiguranja: osiguranje od posljedica nezgode, povreda na radu i profesionalnih oboljenja, osiguranja motornih i drugih vozila, osiguranje robe u prijevozu, imovine od požara i drugih opasnosti i drugih vrsta neživotnog osiguranja); tekuće troškove odlaganja otpada; troškove bankarskih usluga (isključujući kamate); troškove zaposlenih putem agencija za zapošljavanje i ostalih vanjskih suradnika (naknade po ugovorima o privremenim i povremenim poslovima koje poslodavac zaključuje sa agencijama za posredovanje i fizičkim osobama); troškove rente i operativnog lizinga (godišnji iznos troškova po temelju ugovora o zakupu osnovnih sredstava: opreme, poslovnog, skladišnog, uredskog i drugog prostora, zemljišta i sl.) i ostale nepomenute usluge (uključuju sve tekuće izdatke plaćene za usluge trećim osobama koje nisu obuhvatile prethodne stavke).

02.05 Troškovi zaposlenika - predstavljaju ukupne bruto zarade i naknade zarada za zaposlene prema platnoj listi - podatak je jednak zbirnom podatku u Tablici 5 „Troškovi zaposlenika“. Pogledati naputak dat uz Tablicu 5.

02.08 Ostali nematerijalni troškovi poslovanja - obuhvaćaju: troškove naknada (službeno putovanje, korištenje vlastitog vozila u službene svrhe, smještaj i ishranu na terenu, naknade troškova poslodavcima i drugim fizičkim osobama koje nisu zaposlene, solidarna i druga davanja osobama koje nisu zaposlene); troškove stručnog usavršavanja (obuhvaćaju i stipendije i kredite učenicima i studentima); troškove reprezentacije; članarine, administrativne takse i druge operativne troškove (sve tekuće izdatke koje nisu obuhvatile prethodne stavke, a koji nemaju karakter financijskih i izvanrednih rashoda).

02.09 Porezi na proizvode, osim PDV i uvoznih poreza - uključuju poreze na proizvode, koji se plaćaju na količinu ili vrijednost proizvoda i usluga proizvedenih ili razmijenjenih (isključujući PDV i poreze na uvoz). Uključuju: poreze na specifične proizvode, taksene markice, pravne dokumente, troškove registracije, poreze za promidžbu itd.

02.10 Ostali neizravni porezi na proizvodnju - plaćaju se na proizvodne djelatnosti neovisno od količine ili vrijednosti proizvedenih proizvoda ili usluga. Oni uključuju: poreze plaćene na imovinu ili uporabu zemljišta, zgrada ili drugih objekata koji se koriste u proizvodnim djelatnostima, poreze na korištenje fiksnog kapitala, poreze plaćene za pribavljanje profesionalnih i poslovnih licenci, poreze plaćene za zagađenje okoliša koje stvaraju proizvodne djelatnosti itd.

02.00.01 Plaćanja podugovaračima za isporučene proizvode i usluge ili rad (za građevinarstvo i industriju) - dio su ukupnih plaćanja koja vrši jedinica trećoj strani u zamjenu za isporučene proizvode, usluge ili rad u podugovaračkom odnosu.

TABLICA 03. - PROMJENE NA ZALIHAMA REPROMATERIJALA I ROBE - Podaci se preuzimaju iz Bilance stanja.

TABLICA 04. - ZAPOSLENOST

04.00.01 Godišnji prosjek broja zaposlenih po pojedinačnim kategorijama statusa u zaposlenosti - izračunava se tako što se za svaku kategoriju zbraja broj zaposlenih na kraju svakog mjeseca i dijeli sa dvanaest. Uključuju se i zaposleni po pripravničkom ugovoru, ugovoru o zamjeni privremeno odsutnog radnika, sezonski radnici, kao i radnici koji rade skraćeno radno vrijeme. Podaci o broju zaposlenih uključuju i radnike koji su privremeno odsutni sa posla zbog bolesti, odmora i radnike koji su višak. Isključuju se radnici koji rade u inozemstvu i koji nisu rezidenti u BiH.

04.00.02 Odrađeni radni sati - uključuju ukupan broj stvarno odrađenih sati tijekom čitave godine (redovito radno vrijeme, prekovremeni rad, rad nedjeljom i blagdanima i rad noću) za svaku kategoriju prema statusu u zaposlenosti. Isključuju se sati koji su plaćeni, ali nisu odrađeni zbog blagdana, bolesti itd.

TABLICA 05. - TROŠKOVI ZAPOSLENIKA - obuhvaćaju sve zarade i naknade koje zaposlenici ostvare za obavljeni rad i vrijeme provedeno na poslu, doprinose za socijalno osiguranje koji terete zaposlenike, doprinose za socijalno osiguranje koji terete poslodavce i poreze na zarade i naknade. Ukupan iznos, šifra 05.00, jednak je istoimenoj stavci u Tablici 2 (Bruto troškovi zaposlenika, šifra 02.05).

05.01 Plaće i naknade zaposlenika - uključuju osnovnu plaću i druga slična davanja koja već nisu uključena u osnovnu plaću (podjela dobitka, prekovremeni rad, rad blagdanima, nedjeljom i državnim blagdanima, vjerske blagdane, trinaestu plaću i druga plaćanja, plaćanja u naturi).

05.04 Ostali troškovi zaposlenika koji se tretiraju kao osobna primanja - obuhvaćaju: tzv. topli obrok, naknade troškova za prijevoz na posao/sa posla, otpremnine, jubilarne naknade, regres i sl. To uključuje sve naknade zarada i sva druga primanja zaposlenih koja su izjednačena sa zaradom. Troškovi koji se odnose na zaposlene koji rade u inozemstvu i nisu rezidentni u BiH, moraju se isključiti iz troškova zaposlenih, a uključiti u ostale nematerijalne troškove poslovanja, stavka 02.08 u Tablici 2.

TABLICA 06. - VANJSKI SURADNICI I NJIHOVI TROŠKOVI - privremeni i povremeni radnici, radnici po ugovoru (zaposleni putem agencija za zapošljavanje ili na drugi način) ne tretiraju se u obračunima na isti način kao zaposlenici firme i stoga se podaci o njihovom broju, odrađenim satima i troškovima moraju iskazati posebno. Troškovi vanjskih suradnika su dio troškova proizvodnih usluga (Tablica 02.)

TABLICA 07. - OSTVARENE BRUTO INVESTICIJE U MATERIJALNA I NEMATERIJALNA STALNA SREDSTVA - predstavljaju troškove nabavke novih i korištenih stalnih sredstava, troškove održavanja i izvanrednih popravki na već stečenim kapitalnim sredstvima (da bi se produžio vijek trajanja ili da bi se poboljšala produktivnost). Nabavka stalnih sredstava (i ulaganja u njihovu izgradnju) vrednuje se po nabavnoj vrijednosti, prema fakturama primljenim od dobavljača tj. izvođača radova. Kod dugoročnih

ugovora o izgradnji, investicije bi trebalo prikazati u proporciji sa stupnjem izvršenja ugovorenih radova (privremene situacije). U iznos nabavne vrijednosti treba uključiti sve neizravne poreze, takse i naknade (izuzev PDV-a), koji su plaćeni po temelju nabavke tj. izgradnje. Također, treba uključiti i troškove koji su nastali vezano za nabavku (planiranje, transport, montaža, testiranje itd.), ali ne i one koji se odnose na financiranje investicija (plaćene kamate, provizije itd.). Dati avansi za nabavku stalnih sredstava, kao i plaćanja za dobra kupljena i fakturirana u prethodnoj godini su isključena. Naknadne korekcije nabavne vrijednosti i rashodovanje osnovnih sredstava se ne obuhvaćaju. U stjecanje stalnih sredstava mora se uključiti i vrijednost stalnih sredstava koje je proizvela firma za svoju uporabu, kao i izvanrednih održavanje koje je uradila sama firma (Tablica 01, šifra 01.03). Vrijednost se određuje na temelju troškova uključenih u takvu proizvodnju ili popravke, pogledati objašnjenje uz šifru 01.03. Sredstva koja je firma stekla kao rezultat preuzimanja ili spajanja sa drugim firmama se ne uključuju.

DODATAK 4

SPS kontrole

GODIŠNJE STRUKTURNO POSLOVNO STATISTIČKO ISTRAŽIVANJE SPS (2009)

OPIS FORMALNIH, LOGIČKIH I RAČUNSKIH KONTROLA KOJE POJEDINI PODACI SPS UPITNIKA TREBAJU ZADOVOLJITI PRI UNOSU U MBP

TIP PODATKA: Za svaki podatak je određen tip (T = tekstualni podatak; N = numerički podatak; D = datum u određenom formatu)

OBVEZNOST UNOSA PODATKA: O = obavezan unos kada podatak mora biti upisan; M = moguć unos ako podatak ne mora biti upisan

BROJ GREŠKE: ako postavljeni uvjeti nisu zadovoljeni javiti grešku pod određenim brojem ili šifrom

TIP GREŠKE: H = hard ne dozvoliti unos podatka; S = soft dozvoliti unos podatka pa ići na drugu (slijedeću) razinu kontrole

ŠIFRA	NAZIV PODATKA	Tip podatka	Obveznost unosa	OPIS KONTROLE PODATKA Uvjeti koji moraju biti zadovoljeni	DODATNA KONTROLA ILI OPIS PODATKA	BROJ GREŠKE	TIP GREŠKE
-------	---------------	-------------	-----------------	--	-----------------------------------	-------------	------------

A: PODACI O PODUZEĆU ZA KOJE SE PODNOSI IZVJEŠTAJ

1.)	Naziv poduzeća						
	- predtiskani	T	O	upisan naziv poslovnog subjekta iz SPR			H
	- popravljani	T	M	polje je prazno ako nisu upisani šifra i datum promjene			H
	- šifra promjene	N	M	moguće vrijednosti su: prazno, 1 ili 2	polje je prazno ako podatak nije popravljen; 1 ili 2 ako je popravljen		H
	- datum promjene	D	M	datum promjene mora biti upisan ako je šifra promjene 2	moguće vrijednosti su 1-12 za mjesec i 1996 - 2009. za godine		H
2.)	MBRJ	N	O u RS	predtiskan 8- znamenasti broj, obavezan samo u RS			H
3.)	Identifikacijski broj	N	O u FBiH	predštampan 13- znamenasti broj, obavezan u FBiH u RS moguć			H
4.)	Adresa i općina						
	- predtiskani	T	O	upisani adresa i poslovnog subjekta iz SPR općina			H
	- popravljani	T	M	polje je prazno ako nije upisana šifra i datum promjene; odvojiti šifru općine od naziva i predvidjeti samo unos šifre	obvezna kontrola šifre prema šifarniku općina		H
	- šifra promjene	N	M	moguće vrijednosti su: prazno, 1 ili 2	polje je prazno ako podatak nije popravljen; 1 ili 2 ako je popravljen		H
	- datum promjene	D	M	datum promjene mora biti upisan ako je šifra promjene 2	moguće vrijednosti su 1-12 za mjesec i 1996 - 2009. za godine		H
5.)	Djelatnost						
	- predtiskana	T	O	upisani naziv i šifra djelatnosti poslovnog subjekta iz SPR			H
	- popravljani naziv	T	M	polje je prazno ako nisu upisani šifra i datum promjene			H
	- popravljena šifra glavne djelatnosti	N	M	polje je prazno ako nisu upisani šifra i datum promjene	obvezna kontrola šifre djelatnosti prema KD		H
	- šifra promjene	N	M	moguće vrijednosti su: prazno, 1 ili 2	polje je prazno ako podatak nije popravljen; 1 ili 2 ako je popravljen		H
	- datum promjene	D	M	datum promjene mora biti upisan ako je šifra promjene 2	moguće vrijednosti 1-12 za mjesec i 1996 - 2009. za godine		H
6.)	Opis sadašnje glavne djelatnosti	T	M	tekst opisa glavne djelatnosti ne mora biti upisan			S
	- šifra glavne djelatnosti	N		ako je upisan opis djelatnosti mora biti upisana i djelatnosti šifra	obvezna kontrola šifre djelatnosti prema KD		S

7.)	Opis najvažnije sporedne djelatnosti	T	M	tekst opisa sporedne djelatnosti ne mora biti upisan			S
	- šifra sporedne djelatnosti	N	M	ako je upisan opis djelatnosti mora biti upisana i šifra djelatnosti	obvezna kontrola šifre djelatnosti prema KD		S
8.)	Broj lokalnih jedinica na dan	N	M	polje može biti prazno			S
9.)	Broj zaposlenih na dan	N	O	moгуći su brojevi od 1 do 3000	podatak može odstupati + 20 % od podatka na stavci 04.00.01		S
10.)	Status poduzeća						
	- modaliteti	N	O	mora biti upisan jedan broj: 1 ili 2 ili 3	ako nije upisano onda upisati 1		S
	- datum	D	O	mora biti upisan datum	moгуće godine su 1900. do 2009.		S
11.)	Restrukturiranje						
	- modaliteti	N	O	mora biti upisan jedan broj od 1 do 7	ako nije upisano onda upisati 7		S
	- datum	D	M	datum mora biti upisan za modalitete 1 do 6	za modalitet 7 ne može biti upisan datum		S
12.)	Ko vodi računovodstvo poduzeća	N	O	mora biti upisan samo jedan broj: 1 ili 2 ili 3;	ako nije upisano onda upisati 1		S

Tablica 01. PRIHODI IZ REDOVITE DJELATNOSTI

01.01.00	Prihodi od prodaje vlastitih proizvoda i usluga	N	O	podatak mora biti manji ili jednak podatku 01.00.00	ako je šifra "1" kod pitanja 10 podatak mora biti veći od nule (izuzetak je ako je neka stavka od 01.02. do 01.06. veća od nule)		H
01.02.00	Prihodi od prodaje robe	N	M	podatak za svako polje mora biti manji od podatka pod 01.00.00			S
01.03.00	Prihodi od aktiviranja učinaka						S
01.04.00	Subvencije na proizvode						S
01.05.00	Subvencije na proizvodnju						S
01.06.00	Drugi poslovni prihodi						S
01.07.00	Promjene na zalihama gotovih proizvoda	N	M	podatak mora biti manji od podatka 01.00.00	podatak može biti negativan (-)		S
01.08.00	Promjene na zalihama proizvodnje u tijeku	N	M	podatak mora biti manji od podatka 01.00.00	podatak može biti negativan (-)		S
01.00.00	UKUPNO PRIHODI	N	O	podatak jednak zbiru svih stavki od 01.01.00 do 01.08.00			H
01.00.01	Od toga - Prihodi ostvareni na bazi podugovaranja <i>(za područje građevinarstva i industrije)</i>	N	M	podatak mora biti manji ili jednak podatku 01.00.00	češća pojava za djelatnosti građevinarstva i industrije; nije obavezan za ostale djelatnosti		H

Tablica 02. TROŠKOVI PROIZVODNJE

02.01.00	Troškovi nabavke materijala	N	O	podatak je manji od podatka 01.00.00	podatak mora biti veći od nule ako poduzeće ima prihode tj. podatak pod stavkom 01.00.00		H	
02.02.00	Nabavna vrijednost prodane robe	N	O	podatak je manji od podatka pod 02.00.00			S	
02.03.00	Troškovi goriva i energije	N	O	podatak je manji od podatka pod 02.00.00			S	
02.04.00	Troškovi proizvodnih usluga	N	O	podatak je jednak zbiru svih podataka od 02.04.01. do 02.04.14.	podatak je manji od podatka pod 02.00.00		H	
02.04.01	- Usluge trećih osoba na izradi učinaka	N	M	podatak je manji od zbirnog podatka pod stavkom 02.04.00; jednak je samo u slučaju da je on jedini član u tom zbiru			S	
02.04.02	- Usluge redovitog održavanja	N	M				S	
02.04.03	- Transportne usluge	N	M				S	
02.04.04	- Usluge pošte i telekomunikacija	N	M				S	
02.04.05	- Usluge promidžbe, propagande	N	M				S	
02.04.06	- Usluge istraživanja i razvitka	N	M				S	
02.04.07	- Računarske i srodne, savjetodavne i sl.	N	M				S	
02.04.08	- Troškovi premija osiguranja	N	M				S	
02.04.09	- Rojaliteti, troškovi za korištenje licenci	N	M				S	
02.04.10	- Troškovi otpada i vode troškovi	N	M				S	
02.04.11	- Troškovi platnog prometa	N	M				S	
02.04.12	- Vanjski suradnici	N	M			podatak je jednak zbiru podataka 06.01.04 + 06.02.04		S
02.04.13	- Troškovi rente i operativnog lizinga	N	M					S
02.04.14	- Troškovi ostalih nepomenutih usluga	N	M					S
02.05.00	Troškovi zaposlenih	N	O	podatak je jednak podatku pod stavkom 05.00.00			H	
02.06.00	Troškovi amortizacije	N	O	podatak je manji od podatka pod 02.00.00			H	
02.07.00	Rezerve za rizike i druge namjene	N	M	podatak je manji od podatka pod 02.00.00			S	
02.08.00	Ostali nematerijalni troškovi poslovanja	N	O	podatak je jednak zbiru svih podataka od 02.08.01. do 02.08.06.	podatak je manji od podatka pod 02.00.00		S	
02.08.01	- Troškovi naknada	N	M	svaki podatak je manji od podatka pod stavkom 02.08.00; jednak je samo u slučaju da je on jedini sabirak u tom zbiru			S	
02.08.02	- Troškovi stručnog usavršavanja	N	M				S	
02.08.03	- Troškovi reprezentacije	N	M				S	
02.08.04	- Članarine	N	M				S	
02.08.05	- Administrativne takse	N	M				S	
02.08.06	- Drugi operativni troškovi	N	M				S	
02.09.00	Porezi na proizvode osim PDV i uvoznih	N	M	podatak je manji od podatka 02.00.00			S	
02.10.00	Ostali neizravni porezi na proizvodnji	N	M	podatak je manji od podatka 02.00.00			S	
02.00.00	UKUPNO TROŠKOVI	N	O	podatak je jednak zbir podataka (02.01+ 02.02+ 02.03+ 02.04+ 02.05+ 02.06+ 02.07+ 02.08+ 02.09+ 02.10)			H	
02.00.01	Od toga - Plaćanja podugovaračima za isporučene proizvode i usluge ili rad	N	M	podatak mora biti manji od podatka 02.00.00			H	

Tablica 03. PROMJENE NA ZALIHAMA REPROMATERIJALA I ROBE - NETO

03.01.00	Promjene na zalihama repromaterijala	N	O	Podatak je manji od podatka 02.01.00	podatak može biti negativan (-)		S
03.02.00	Promjene na zalihama robe	N	O	Podatak je manji od podatka 02.02.00	podatak može biti negativan (-)		S

Tablica 04. ZAPOSLENOST

04.01	Neplaćene osobe - vlasnici, suvlasnici koji rade u poduzeću						
04.01.01	- ukupan broj	N	O	ukupan broj mora biti manji od zbira 04.00.01; jednak je samo u slučaju da je on jedini član u tom zbiru			H
04.01.02	- od toga žene	N	M	broj žena mora biti manji ili jednak od 04.00.01 i manji ili jednak od 04.00.02			H
04.01.03	- odrađeni sati	N	O	broj sati mora biti manji od zbira 04.00.03; jednak samo u slučaju da je on jedini član u tom zbiru	ako je broj zaposlenih veći od nule onda i odrađeni sati moraju biti veći od nule i obrnuto		H
04.02	Neplaćene osobe - članovi obitelji						
04.02.01	- ukupan broj	N	O	ukupan broj mora biti manji od zbira 04.00.01; jednak je samo u slučaju da je on jedini član u tom zbiru			H
04.02.02	- od toga žene	N	M	broj žena mora biti manji ili jednak od 04.00.01 i manji ili jednak od 04.00.02			H
04.02.03	- odrađeni sati	N	O	broj sati mora biti manji od zbira 04.00.03; jednak samo u slučaju da je on jedini član u tom zbiru	ako je broj zaposlenih veći od nule onda i odrađeni sati moraju biti veći od nule i obrnuto		H
04.03	Plaćeni zaposlenici - rukovodeći i administrativni radnici						
04.03.01	- ukupan broj	N	O	ukupan broj mora biti manji od zbira 04.00.01; jednak je samo u slučaju da je on jedini član u tom zbiru			H
04.03.02	- od toga žene	N	M	broj žena mora biti manji ili jednak od 04.00.01 i manji ili jednak od 04.00.02			H
04.03.03	- odrađeni sati	N	O	broj sati mora biti manji od zbira 04.00.03; jednak samo u slučaju da je on jedini član u tom zbiru	ako je broj zaposlenih veći od nule onda i odrađeni sati moraju biti veći od nule i obrnuto		H
04.04	Plaćeni zaposlenici - ostali radnici						
04.04.01	- ukupan broj	N	O	ukupan broj mora biti manji od zbira 04.00.01; jednak je samo u slučaju da je on jedini član u tom zbiru			H
04.04.02	- od toga žene	N	M	broj žena mora biti manji ili jednak od 04.00.01 i manji ili jednak od 04.00.02			H
04.04.03	- odrađeni sati	N	O	broj sati mora biti manji od zbira 04.00.03; jednak samo u slučaju da je on jedini član u tom zbiru	ako je broj zaposlenih veći od nule onda i odrađeni sati moraju biti veći od nule i obrnuto		H
04.05	Plaćeni zaposlenici - zaposlenici koji rade kod kuće						
04.04.01	- ukupan broj	N	O	ukupan broj mora biti manji od zbira 04.00.01; jednak je samo u slučaju da je on jedini član u tom zbiru			H
04.05.02	- od toga žene	N	M	broj žena mora biti manji ili jednak od 04.00.01 i manji ili jednak od 04.00.02			H
04.05.03	- odrađeni sati	N	O	broj sati mora biti manji od zbira 04.00.03; jednak samo u slučaju da je on jedini član u tom zbiru	ako je broj zaposlenih veći od nule onda i odrađeni sati moraju biti veći od nule i obrnuto		H

04.00	Zaposlenost, ukupno						
04.00.01	- ukupan broj	N	O	ukupan broj zaposlenih jednak zbiru (04.01.01+ 04.02.01+ 04.03.01+ 04.04.01+ 04.05.01)	podatak može odstupati ± 20 % od podatka kod pitanja 9		H
04.00.02	- od toga žene	N	M	ukupan broj žena jednak je zbiru (04.01.02+ 04.02.02+ 04.03.02+ 04.04.02+ 04.05.02)			H
04.00.03	- odrađeni sati	N	O	ukupan broj sati jednak je zbiru (04.01.03+ 04.02.03+ 04.03.03+ 04.04.03+ 04.05.03)	ako je broj zaposlenih veći od nule onda i odrađeni sati moraju biti veći od nule i obrnuto		H

Tablica 05. TROŠKOVI ZAPOSLENIKA

05.01	Neto plaće i naknade zaposlenika	N	O	podatak mora biti manji od podatka pod 05.00	ne može biti nula ako ima zaposlenih na nekoj stavci od 04.03.01 do 04.05.01		H
05.02	Doprinosi koji terete zaposlenike	N	O	podatak mora biti manji od podatka pod 05.00			H
05.03	Porezi na plaće	N	M	podatak mora biti manji od podatka pod 05.00			H
05.04	Ostali troškovi zaposlenika, osobna primanja	N	M	podatak mora biti manji od podatka pod 05.00			H
05.05	Doprinosi koji terete poslodavca	N	O FBiH	podatak mora biti manji od podatka pod 05.00	u FBiH obavezan podatak ako ima zaposlenih na nekoj stavci od 04.03.01 do 04.05.01 u RS ovo polje treba biti prazno; ali ako ima podatak dozvoliti unos		H
05.00	UKUPNO TROŠKOVI ZAPOSLENIKA	N	O	podatak je jednak zbiru podataka od 05.01 do 05.05	ako je zbir podataka (04.03.01+04.04.01+04.05.01) veći od nule tada i podatak mora biti veći od nule ovaj		H

Tablica 06. VANJSKI SURADNICI I NJIHOVI TROŠKOVI

06.01	Vanjski suradnici angažirani preko agencija						
06.01.01	- broj suradnika	N	M	podatak mora postojati ako ima podatak pod 06.01.03 i/ili 06.01.04			
06.01.02	- broj žena	N	M	podatak mora biti manji od podatka 06.01.01			
06.01.03	- odrađeni sati	N	M	podatak mora postojati ako ima podatak pod 06.01.01 i/ili 06.01.04			
06.01.04	- troškovi	N	M	podatak mora postojati ako ima podatak pod 06.01.01 i 06.01.03	podatak je manji ili jednak podatku 02.04.12		H
06.02	Ostali vanjski suradnici						
06.02.01	- broj suradnika	N	M	podatak mora postojati ako ima podatak pod 06.02.03 i/ili 06.02.04			
06.02.02	- broj žena	N	M	podatak mora biti manji od podatka 06.02.01			
06.02.03	- odrađeni sati	N	M	podatak mora postojati ako ima podatak pod 06.02.01 i/ili 06.02.04			
06.02.04	- troškovi	N	M	podatak mora postojati ako ima podatak pod 06.02.01 i/ili 06.02.03	podatak je manji ili jednak podatku 02.04.12		H

Tablica 07. OSTVARENE BRUTO INVESTICIJE U MATERIJALNA I NEMATERIJALNA STALNA SREDSTVA

07.01.00	Ukupne investicije u materijalna sredstva	N	M	podatak je jednak zbiru svih podataka od 07.01.01 do 07.01.06	podatak mora biti manji ili jednak podatku 07.00.00		H
07.01.01	- Nabavka zemljišta i unapređenje zemljišta	N	M	podatak mora biti manji od podatka 07.01.00	podatak je jednak podatku 07.01.00 samo ako je on jedini član u zbiru		H
07.01.02	- Nabavka postojećih zgrada i objekata	N	M	podatak mora biti manji od podatka 07.01.00	podatak je jednak podatku 07.01.00 samo ako je on jedini član u zbiru		H
07.01.03	- Nabavka novoizgrađenih zgrada i objekata	N	M	podatak mora biti manji od podatka 07.01.00	podatak je jednak podatku 07.01.00 samo ako je on jedini član u zbiru		H
07.01.04	- Dogradnja, rekonstrukcija i poboljšanja	N	M	podatak mora biti manji od podatka 07.01.00	podatak je jednak podatku 07.01.00 samo ako je on jedini član u zbiru		H

07.01.05	- Nabavku novih strojeva, opreme i sredstava	N	M	podatak mora biti manji od podatka 07.01.00	podatak je jednak podatku 07.01.00 samo ako je on jedini član u zbiru		H
07.01.06	- Nabavka korištenih strojeva, opreme	N	M	podatak mora biti manji od podatka 07.01.00	podatak je jednak podatku 07.01.00 samo ako je on jedini član u zbiru		H
07.02.00	Investicije u nematerijalna sredstva	N	M	podatak mora biti manji ili jednak podatku 07.00.00			H
07.00.00	UKUPNO INVESTICIJE	N	M	podatak mora biti jednak zbiru podatka 07.01.00 i 07.02.00	podatak mora postojati ako ima podatak pod 07.01.00 i/ili 07.02.00;		H

Tablica 08. INVESTICIJE ZA ZAŠTITU OKOLIŠA I TEKUĆI TROŠKOVI

08.01	Investicije u opremu za kontrolu zagađenja			ako ima podatak na bilo kojoj stavci onda mora biti i na 07.01.00 podatak	zbir podataka (08.01.01+ 08.01.02+ 08.01.03+ 08.01.04) mora biti manji ili jednak podatku 07.01.00		H
08.01.01	- zrak	N	M				S
08.01.02	- voda	N	M				S
08.01.03	- otpad	N	M				S
08.01.04	- ostalo	N	M				S
08.02	Investicije - tehnologija za čišću proizvodnju			ako ima podatak na bilo kojoj stavci onda mora biti i na 07.01.00 podatak	zbir podataka (08.02.01+ 08.02.02+ 08.02.03+ 08.02.04) mora biti manji ili jednak podatku 07.01.00		H
08.02.01	- zrak	N	M				S
08.02.02	- voda	N	M				S
08.02.03	- otpad	N	M				S
08.02.04	- ostalo	N	M				S
08.03	Tekući troškovi za zaštitu okoliša			ako ima podatak na bilo kojoj stavci onda mora biti i podatak na 02.00.00	zbir podataka (08.03.01+ 08.03.02+ 08.03.03+ 08.04.04) mora biti manji od podatka 02.00.00		H
08.03.01	- zrak	N	M				S
08.03.02	- voda	N	M				S
08.03.03	- otpad	N	M				S
08.03.04	- ostalo	N	M				S

Tablica 09. OSTALI PODACI ZA REFERENTNO RAZDOBLJE

09.01.00	Fakturirani PDV na isporuke	N	M	podatak manji od 17 % od zbira podataka (01.01 + 01.02)			S
09.02.00	Odbitni PDV za kupovinu sirovina	N	M				S
09.03.00	PDV na uvoz	N	M				S
09.04.00	Izvoz proizvoda i usluga	N	M				S
09.05.00	Uvoz proizvoda i usluga	N	M				S
09.08.00	Naknade za štete primljene od osiguranja	N	M				S
09.09.00	Prihodi od rente i operativnog lizinga	N	M				S
09.10.00	Prihodi od dividendi i učešća u dobiti	N	M				S
09.11.00	Prihodi od rojaliteta, licenci, softvera i dr.	N	M				S
09.12.00	Grantovi u kapitalnim dobrima	N	M				S
09.13.00	Prodaja materijalnih sredstava	N	M				S
09.14.00	Izravni porezi plaćeni	N	M				S
09.15.00	Troškovi izvanredovitog održavanja	N	M				S
09.16.00	Prihodi od kamata na depozite	N	M				S
09.17.00	Kamate plaćene tijekom razdoblja	N	M				S
09.18.00	Troškovi za istraživanje i razvitak	N	M				S

Tablica 10. RETROSPEKTIVNI PODACI ZA PODUZEĆE ZA 2008.

12.01.00	Broj zaposlenih (<i>godišnji prosjek</i>)	N	M		podatak mora postojati ako je odgovor na pitanje 10. status "1", a godina aktivnosti 2008. ili ranija	S
12.02.00	Prihodi od prodaje proizvoda, usluga i robe	N	M		podatak mora postojati ako je odgovor na pitanje 10. status "1", a godina aktivnosti 2008. ili ranija	S

Tablica 11. PODACI ZA PODUZEĆE RASPOREĐENI PO LOKALNIM JEDINICAMA PREMA VRSTI DJELATNOSTI (LJVD)

Kontrole za podataka za pojedinačne jedinice prema vrsti djelatnosti						
11.0.1	13-znamenkasti identifikacijski broj poduzeća	N	O	obvezno prenijeti podatak sa glavnog upitnika; P 3		
11.0.2	8-znamenkasti matični broj poduzeća (samo RS)	N	O RS	prenijeti podatak sa glavnog upitnika; P 2		
11.1b	Naziv LJVD	T	M			
11.1c	Adresa LJVD	T	M			
11.1d	Šifra općine	N	M	obvezna kontrola prema šifarniku općina		H
11.1e	Šifra djelatnosti	N	M	obvezna kontrola prema KD		H
11.1.1	Prihodi od prodaje proizvoda	N	M	podatak je manji od zbira podataka (01.01 + 01.02)		H
11.1.2	Prihodi od aktiviranja učinaka i drugi poslovni prihodi	N	M	podatak je manji od zbira podataka (01.03 + 01.06)		H
11.1.3	Promjene na zalihama gotovih proizvoda i proizvodnje u tijeku	N	M	podatak je manji od zbira podataka (01.07 + 01.08 + 03.02)		H
11.1.4	Troškovi nabavke	N	M	podatak je manji od zbira podataka (02.01 + 02.02 + 02.03 + 02.04 + 02.08)		H
11.1.5	Nabavna vrijednost prodane robe	N	M	podatak je manji od podataka 02.02		H
11.1.6	Promjene na zalihama sirovina i materijala	N	M	podatak je manji od podataka 03.01		H
11.1.7	Troškovi zaposlenih	N	M	podatak je manji od podataka 05.00		H
11.1.8	Ukupan broj zaposlenih	N	M	podatak je manji od podataka 04.00.01		H
11.1.9	Ukupan broj odrađenih sati	N	M	podatak je manji od podataka 04.00.03		H
11.1.10	Ukupne investicije	N	M	podatak je manji od podataka 07.00		H

Iste kontrole primijeniti za svaku slijedeću lokalnu jedinicu prema vrsti djelatnosti, odnosno za svaki red u tablici, izuzev reda ukupno: 11.2.; 11.3.; 11.4.. itd.

Kontrole podataka za red UKUPNO

11.0.1	13-znamenkasti identifikacioni broj poduzeća	N	O			
11.0.2	8-znamenkasti matični broj poduzeća (samo RS)	N	O			
11.0.1	Prihodi od prodaje proizvoda	N	M	podatak je jednak zbiru podataka (01.01 + 01.02)		H
11.0.2	Prihodi od aktiviranja učinaka i drugi poslovni prihodi	N	M	podatak je jednak zbiru podataka (01.03 + 01.06)		H
11.0.3	Promjene na zalihama gotovih proizvoda i proizvodnje u tijeku	N	M	podatak je jednak zbiru podataka (01.07 + 01.08 + 03.02)		H
11.0.4	Troškovi nabavke	N	M	podatak je jednak zbiru podataka (02.01 + 02.02 + 02.03 + 02.04 + 02.08)		H
11.0.5	Nabavna vrijednost prodane robe	N	M	podatak je jednak podatku 02.02		H
11.0.6	Promjene na zalihama sirovina i materijala	N	M	podatak je jednak podatku 03.01		H
11.0.7	Troškovi zaposlenih	N	M	podatak je jednak podatku 05.00		H
11.0.8	Ukupan broj zaposlenih	N	M	podatak je jednak podatku 04.01.01		H
11.0.9	Ukupan broj odrađenih sati	N	M	podatak je jednak podatku 04.03.03		H
11.1.10	Ukupne investicije	N	M	podatak je jednak podatku 07.00		H

B. INFORMACIJE O POPUNJAVANJU UPITNIKA I KONTAKT INFORMACIJE

1)	Vrijeme potrebno za popunjavanje upitnika	N	M	broj sati manji od 11 ; minute su od 00 do 59			S
2.a)	Da li poduzeće ima e-mail adresu?	N	O	Da je 1, a Ne je 2	ako nema automatski upisati 2		H
2.b)	E-mail adresa	T	M	ako je 1, onda je unos adrese obavezan	predvidjeti format sa @		H
3.a)	Da li poduzeće ima web stranicu?	N	O	Da je 1, a Ne je 2 ; ako nema automatski upisati 2	ako nema automatski upisati 2		H
3.b)	Adresa web stranice	T	M	ako je 1, onda je unos adrese obavezan	predvidjeti format sa www		H
4)	Interes za popunjavanje upitnika on-line	N	O	Da je 1, a Ne je 2	ako nema automatski upisati 2		H
5)	Telefon odgovorne osobe	N	M				S
6.a)	Status odgovorne osobe	N	M	Vlasnik 1; Ravnatelj 2; Menadžer 3; Računovođa 4; Ostalo 5	ako je prazno automatski upisati 5.		H
6.b)	Kome treba uputiti dodatna pitanja	N	M	Na gornju adresu 1; Na donju adresu 2			S
7)	Ime i prezime osobe koja je popunila upitnik	T	M				S
8)	Adresa	T	M				S
9)	Telefon	N	M	predvidjeti format			S
10)	Datum popunjavanja	D	M	predvidjeti format			S